

~~EX~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

IV A 220.

SIGNAT. CLVCCCXIII.

24

PHYSICA
SPECIALIS,

sed

Completa è

I.

Libris Arist. X. de Animalium Historia. et l. IV. de Partibus animal. & l. V. de Generatione animal.

II.

E libris III. de Anima & parvis Naturalibus.

LIPSIAE,

Impensis Caspari Clofemanni,

ANNO M. DC. XXV.

PHYSICA
SPECIALIS

Libris Arist. X. de An.
et de Sensu et de Somno
et de Vita et de Genere
et de Animalibus

Libris III. de Anima et
de Sensu et de Somno

LIBRIS
SPECIALIS

ANNO MDCXXV

PHYSICA
SPECIALIS DE ANI-
MATIS

ex

Aristotelis historia animalium
deq; eorundem generatione & Par-
tibus.

M. JOANNIS AUGUSTI VOGELII
Camitiani industria concinnatâ.

CONTINUATIO.

Postquam corpora ex quatuor elementis natu-
raliter concreta, eaq; tum imperfecte tum perfe-
tè mista consideravimus; perfecte autem mista rur-
sus in hac natura universitate duplicem in sese respe-
ctum includunt & recipiunt; priorem scilicet ad ele-
menta & factam ex his misionem, quo ipso respectu
mista etiam ipsa dicuntur: posteriorem ad formam,
misti supervenientem nempe animam, quo respectu
mista dici nec possunt, nec debent, Anima enim &
corpus misceri non dicuntur, sed anima ipsa Corpus
perfe-

AAA 2

perfectè mistum informat & per organa in corpore misto aptè disposita actiones & vires suas exercet. Postquam igitur in priore respectu corpora perfectè mista consideravimus, quatenus nimirum mista; sequitur nunc, ut mista animata, quatenus talia sunt, & certis pro animæ receptione organis aptè disposita contemplemur. Quæ cum nec materialis dispositionis respectu, nec respectu formalis principij ratione ex præmissis planè pleneq; cognosci valeant; horum peculiarium & ea quidem tam secundum materialem, quam formalem constitutionem distincta merito instituitur explicatio: Neq; verò Medici hoc in loco, quod affectent, habent, q; potius ad scholam Medicam hæc omnia sit referenda: quippe cum humani tantum corporis eaq; minus exquisita & accurata consideratio arti Medica subiaceat. Non secus ac qualiscunq; ferri notitia arti fabrilis: Nos igitur Philosophum, ut in aliis ritè secuti primum omnium de materiali quoruncunq; animalium corpore docebitur, atq; exinde ad eorundem principium formale progrediemur.

I.

Corpus animatum, quod sensu percipitur, nec sine motu definiri potest; ita adornatum & concinnatum est ut Respublica, quæ bonis legum statutis gubernatur. 6. Met. II. & I. de mor. an. 8. Πᾶς γὰρ ἡ φύσις ἢ ἀγαθὴ καὶ βέλτιον, ἢ ἀγαθὴ καὶ ἀναγκασιὼν ποιεῖ. I. de Gen. an. c. 4. Ubi tres classes sunt effectuum Naturalium. 1. Eorum, quæ ex materiæ necessitate tantum propter agentis & patientis indolem fiunt; ut sunt pleraque ἀσθηματικά. 2. Eorum, qui ob finem

finem, ἵνακα ἢ Διὰ τὸ βέλπον hunt; ut sunt omnes
res animatae & animalium membra singula, eo-
rumque partes. Πᾶν γὰρ ὄργανον ἵνακα ἢ. I. de part. an.
c. ult. 3. Eorum quæ sunt & ἐξ ἀνάγκης & propter
finem; ut eum quæritur cur cervi abjiciunt cornua?
1. propter materiæ ex crementitiæ necessitatem,
pondusque. 2. propter cursus expeditioris cele-
ritatem.

II.

Constat igitur animal primum ἐκ ψυχῆς καὶ σώ-
ματι, id est, ex anima & corpore: Et anima qui-
dem natura imperat: Corpus autem obædit. Sed
& corpus duplices habet partes. Τὸν μὲν ἐν τοῖς ζώοις
κεῖται τὰ μὲν ἐστὶ ἀσώματα, ὅσα Διαιρεῖται εἰς ὁμοιομερή,
εἰς ἀέρας εἰς σάρκας, καὶ εἰς σωματὰ ὅσα εἰς ἀνομοιομερή,
εἰς χεῖρα ὅσα εἰς χεῖρας Διαιρεῖται, id est, Aliæ enim ani-
mantium partes sunt in compositæ seu simplices,
quæ scilicet in partes sibi similes seu similes semper
dividuntur, ut caro in carnem, os in os, &c. aliæ
sunt partes compositæ, quæ in partes non similes,
sed dissimiles secari solent, seu quæ in alias nomi-
ne diversas dividi queunt, ut manus non in ma-
num: sed in carnem, ossa, cutem, venas etiam di-
viditur: Illæ similes, hæc dissimiles appellantur.
1. Polit. c. 3. 1. de hist. an. 1. Quam in rem
Scaliger l. 1. de Plant. p. 168. Aristoteles animalium
historiam ab his instituit incipere, quas ὁμοιο-
μερή καὶ ἀνομοιομερή vocat; Theodorus atque eum
secuti, similes & dissimiles, minus benè. Nam
si per τὰ αὐτῶν εἰδικὴν dictæ sunt similes inter se
parces carnis, ea accidentia, quæ in illa ipsa substan-
tia insunt, dicentur similia, puta rubor, densitas
mollities. Ita duritia in osse capitis erit dissimilaris
si mollitiei cutis comparetur: quia cutis ossi dissi-
milis est. Quomodo potuit attribuere Gaza prædi-
cationem denominativi primitivo ejus? Pili-
milia

militis militare est. Quis militem dixerit militarem? militarem quidam virum pro eo, qui est militari virtute praeditus; & consularem virum, consulari dignitate perfunctum: Nam dum consul est, consul dicitur, non consularis. Sic caro erit similis, non similis: sed affectus, qui in carne est. Auris & nasus dissimiles; non dissimilares. Et verbum de verbo expressum est. Nam quid aliud est *σμιλον*, quam simile? Dicemus igitur partes consimiles & condissimiles? & p. 173. Quasdam dividimus per partes *αὐτοπόσων*, quasdam *δι' ἑσώτων*. Ergo carnem connumerat inter consimilia Pulmonem verò quoniam hac accipit ratione, non immeritò nos excitavit ad propius inspiciendum. Diverſo namque modo intelligo, cum dico: quælibet pars ossis, os est: & cum dico, quælibet pars tibiae tibia est: semper de osse loquor solo, quod est cruris inferioris. Sic quælibet pulmonis pars, caro pulmonia est. At non quælibet pulmonis pars, pulmo est. Agnosco namque pulmonem officii nomen, quod nequit expleri parte: quanquam ne id quidem verum est. Non enim omnis pulmonis pars caro est. Habet enim tuniculas & fistulas. Ergò *αὐτοπόσων*

III.

Antequam autem ad singularem singularum corporis animalium partium explicationem accedam, ipsorum animalium distinctiones sunt premitenda, quas *ὁ βίωσις*, seu in tabula Philosophus exhibendum ait: alia esse *ὑδροπας*, i. e. aquatilia, alia *περὶ τοῦ ἀέρος* id est, terrestria: aquatilia quædam in fluido degunt, victumq; suum ex humore per vices recipiunt & reddunt; neq; respirant, ut pleriq; piscium: alia quidem in humido degunt, victum exinde querunt, sed respirant, & aërem, non humorem recipiunt: quin etiam foris parere solent: & hæc vel gressilia sunt, ut crocodilus, vel volatilia, ut mergus:

DE ANIMATIS:

5

immergus: vel planè sunt ἄποδα, ut Natrix: alia deniq;
 aquatiliū in humido quidem victum habent; sed
 nec humorem nec aërem recipiant, ut ostrea & ur-
 tica: Eorundè etiam aquatiliū τὰ μὲν ἐστὶν πλάτλια,
 τὰ δὲ λιμνῶνα, τὰ δὲ πλάμια τὰ δὲ πλωγυλῆα, εἰς βύθρον
 ἄλλα, alia sunt marina, alia lacustria, alia fluuialia,
 alia palustria, ut rana. Porro aquatiliū alia faxis
 semper hærent affixa; ut conchæ: alia non semper,
 alia nunquam: alia quoque mobilia sunt, alia im-
 mobilia, ut ostrea, vertibula, calli aut tubera, aliis
 deniq; inest vis natandi; aliis rependi, ut cancer. &
 de hist. an. c. l.

IV.

Terrestrium verò animalium alia quidem ἀναπνεῖσιν
 καὶ ἐκπνεῖσιν, i. e. respirant; alia transpirant, ut vespa,
 apes καὶ τὰ ἄλλα ἔντομα, i. e. alia infecta: quin etiam,
 alia terrestrium animalium volatilia sunt, ut aves,
 alia gressilia, ut bruta & homines: vel reptilia, ut
 serpentes, vel saltatilia, ut pulex.

V.

Verùm aliis ad morem, vitam, victum actionesq;
 respicientibus animalium distinctionibus præter-
 missis; illa tantum adnotetur, quod scilicet alia sine
 ἵματι, i. e. sanguinea, ut sunt pisces perfectiores, &
 πτεροὶ ὅσοι ἢ ἀποδάσσει τέλεια ὄντα, ἢ διπλοὶ ἢ τετραπλοὶ,
 Omnia animantia vel aquatilia sine pedibus; vel
 terrestria, eaq; bipeda vel quadrupeda: alia verò
 ἀναιμα, id est, exanguia, uti sunt πτεροὶ ὅσοι πλείους
 ἢ τετάρων ποδῶν, id est, Omnia, quæ plures quam
 quatuor habent pedes. i. de hist. an. l.

VI.

Apprimè igitur τῶν αἰμάτων, id est, sanguineorum
 eorum constitutionem & compagem conside-
 rabimus: in quib. unaquæq; pars dissimilariis è simi-
 lari-

6 PHYSICA SPECIALIS

laribus constat, unde & naturæ & melioris notitiæ respectu similes dissimilaribus sunt præmittenda; quæ ipsæ Græcis sunt μέλαι ὁμοιομερῆ: item ἀπλά μέλαι, seu πρῶτα σώματα, id est, simplices partes & prima corpora: nec non ἁμογενῆ καὶ στοιχειώδη id est, homogenea & elementaria & denique αἰσθητὰ στοιχεῖα, id est, sensibilia corporum animatorum elementa nuncupantur. i. de hist. an. 7. Gal. 3. de nat. f. c. 6. & 1. de elem. c. 9.

VII.

Duplices autem sunt partes similes: τὰ ἰσθῖ τῶν μαρτίων ὁμοιομερῶν μαλακὰ ἴσθῖ καὶ ὑγρὰ: τὰ δὲ σκληρὰ καὶ ξηρὰ, id est, Aliæ quidem humidæ & molles sunt: ut sanguis, cerebrum, adeps, særum, medulla, semen: lac, caro & quæ proportionaliter cum his conveniunt: aliæ verò siccæ sunt & duræ, ut fibræ, venæ, nervi, arteriæ, cartilagines, ossa: ut & excrementitiæ partes, ungues, pili, & quæ his analogia quadam respondent. i. de hist. an. 1.

VIII.

A siccis & duris auspicati, fibrarum vox variis modis accipi potest; Fibræ enim generaliter dicuntur illæ, quæ in sanguine insunt corporum, animatorum plerumque, in cervi tamen damæque & bubali, paucorumque aliorum nullæ reperiuntur: 1. fibræ pro sanie quadam in humoribus contenta: 3. pro naturalium facultatum in membris naturalibus administratoriis instrumentis. 3. de hist. an. c. 6. l. 1. de de Part. c. 6. & l. 2. de Part. an. c. 4. Gal. l. 3. de Facult. Natur.

IX.

In qua ultima & tertia significatione à Medicis acceptæ fibræ triplices habentur, rectæ, obliquæ & transversæ, à ductus figura sic dictæ, ita ut δὲναμὶς ἐλκτικῆ

DE ANIMATIS: 7

ἰλκπκῆ per rectas scilic. attractio : per obliquas κα-
 ρππκῆ, id est, retentio, per transversas αὐτοκπκῆ,
 id est, expulsio administratur. Gal. 3. de Fac. Nat.

X.

Fibræ igitur sunt corpora similia solida & siccâ
 ad actiones membrorum mobilium administran-
 das è semine facta. Gal. 1. 1. de fruct. 8. & 2. de
 Temper. 4. 3. de Natur. facult. 5. & 1. 5. de us. part.
 6. 14. 8. Anat. adm. c. 5.

XI.

A fibris non longè abitò δισμὸς, id est, Liga-
 mentum, quod item est corpus simile, solidum
 & ratione temperamenti siccum; quod inirium
 ex osse habet. & ei adjungitur, estque album sen-
 sus expers, & non nisi lento humore sibi simili nu-
 tritur. Gal. 1. de us. part. 2. L. 1. de temper. c. ult.
 l. 3. de facult. Nat. c. ult. Lib. de off. c. 1. & l. 1.
 anat. adm. c. 4.

XII.

Tendo seu chorda, χορδή corpus simile est so-
 lidum & sua temperie siccum, musculos cum offi-
 bus terminans, album, exangue, sine concavita-
 te; quod tamen penitus sensus non est expers:
 lentoque quodam humore nutritur. Gal. ibid.

XIII.

Exinde non erit difficile discrimen fibrarum seu
 villorum & chordarum atque ligamentorum co-
 gnoscere; quod imprimis à duplici adjuncto peti-
 tur, à loco scil. & officio. Locus communis fibra-
 rum est in sanguine scil. & imprimis in membris na-
 turalib. officium earundè est naturales membrorū
 facultates administrare, vimque motricem mem-
 bris vitalibus deferre. Locus chordæ est in sine
 tantum musculorum, in quibus etiam ratione
 officii

3   **PHYSICA SPECIALIS**

officiū à fibris discernitur, quod est anectere mē-
sculos membris mobilibus, huncq; ipsum motum
adjuvare & promovere. Ligamentum verò τῶν
ὀστέων ἰσχυρότατος οὐκ ἔστιν ὀστέων, id est, Cartilagineum in
ossibus vinculum, cuius loc⁹ est penes ossa tantum:
munus autem connectere & continuare ossa. Hicq;
Ligamentum omnis sensus expers: fibræ verò &
chordæ sensum habent, utputa ex nervis oriundæ.
3. de hist. an. c. 6. l. 3. de Nat. facult. 8. 1. de temper.
ult. l. 2. de off. c. 1. & l. 1. anat. adm. c. 4.

XIV.

Cartilaginee, ἢ χόνδρος sunt corpora similia
temperie frigida & sicca, quæ rupta aut incisa nun-
quam coalescunt aut reparari possunt, mucosoque
humore aluntur ad id à natura è semine residuo
generatæ, ut ossa ossibus sine latione & nutritione
cohereant, facileque objectis resistere ac cedere
possint. 3. de hist. an. c. 8. l. 2. de part. anim. c. 9.
Gal. l. 1. de us. part. c. 15. lb. l. 7. de us. p. 3. & l. 11.
c. 18. 3. de Facult. Natur. 7. anat. adm. 3. Lib. de off.
3. & 2. de temper. 2. XV.

Differt cartilago à ligamento, non tam loco,
quam usu. Ligamentum enim connectendi gratia
ossibus attributum est: Cartilago verò resistendi ac
cedendi causa: quia & Ligamentum sua substantia
humidius est & viscosius. Cartilago siccior & ossiū
naturæ vicinior; tis tamen humidior multoque
mollior, neq; medullam in se habet. 3. de hist. c. 8. l. de
us. pars. 11. Gal 2. de part. an. 9.

XVI.

Jam de ossibus. ἐστὶν ἄνθρωπῳ ἐν τῷ σώματι οὐκ ἴσους ἀλλ' ἕτερον καὶ ἕτερον. ὅ τῶν ἀλλοίων ὑπὸ τοῦ σώματος μορίοις τῶν μὲν
κατωτέρωις ἂν καμῶν τῶν χαλῶν: τῶν δ' ἀκινήτοις ὀ-
στέων ἑστίν, i. e. Os est membrum in sanguineo cor-
pore animato durum & siccum, quod aliis carnosis
partib. subest & iis quidem, quæ moventur & fle-
ctuntur,

DE ANIMATIS. 9

et unctur, movendi & flectendi gratia: quæ verò non
 moventur, munijendi & firmandi causa. 2. de part. c. 9.

XVII.

Causa ossium materialis unde fiunt, est feminale
 excrementum. Ossa enim in prima corporis ani-
 mali partium conformatione *ex omni parte* *in* *extrema*
 gignuntur, nempe ex semine utriusque pa-
 rentis, post conceptum: primum viscera constitu-
 untur, postquam constitutionem terrenum illud
 residuum, quod de semine relinquitur, excremen-
 tum seminis dicitur & in ossium materiam cedit.
 Ibid. Gal. 2. de sym. 4. XVIII.

Materia illa terrestris in semine sic relicta, per co-
 lorem fortem postmodum concoquitur, donec o-
 mnis penè humor residuus extrahatur, tandemq;
 absumatur, inde enim os durum & siccum perma-
 nens constat. Unde causa ossium efficiens cum
 formali innotescit. XIX.

Finalis ossium causa duplex: Ossa enim & *κίνησις*,
 i. e. motum flexumq; in corpore animato adjuvant:
 & *πυλακίον*, i. e. munimentum ceuq; propugnaculū
 cæteris corporis partib. præbent: suaq; duritie par-
 tem mollem conservant: imò istius corporis firmū
 stabilimentum videntur. 2. de part. an. 8. Gal. 1. de os.
 part. c. 15. Et 3. de Nat. fac. ult. 2. de temper. 2.

XX.

Porro ossa nutrimentum, & cum animal augetur,
αύξησις, i. e. incrementū ex alimento naturali capi-
 unt, cujus sanè causa ossa aliàs etiam maximè solida,
 porosa tamen aliquatenus sunt, ut talis materia
 capacia esse queant. 2. de gener. an. 4.

XXI.

Cumq; omnis nutritio in medio nutriendi cor-
 poris collocatum nutrimentū, ossa etiam ipsa, quo
 melius in singulas partes distribui queat alimenta-
 ris materia, in medio ob id scias ossa concava, in
 quib. actu jam inhærens nutrimentum propriè *με-
 λλις*, i. e. medulla nuncupatur. Neque

Neque incertum est, quod τὰ ἰσθ' ἔχει μευλόν τὰ δὲ
 ἔχει τῶν ἐν αὐτοῖς ζώων ὅσων, id est, quædam unius
 & ejusdem animalis ossa medullam habent; quæ-
 dam minus: ἔτι καὶ ζῶα ἐδὲ ἔχον αὐτὸ δοξοῖεν ὅπως μευλόν
 ἐν τοῖς ὀστέοις, οἷον λέων λέγει τὸ παμπαν ἔχει μικρὸν καὶ λεπ-
 τὸν καὶ ἐν ὀλίγοις. ἔχει γὰρ ἐν τοῖς μευροῖς, καὶ βραχίονσι: τῶ-
 ρε δὲ ἡ μέγιστη ὁ λέων πάντων ἔχει τὰ ὀστέα: ἵππου γὰρ ἐστὶ σκλη-
 ρὰ, ὥστε σιωτρεῖσθαι ἀνὰ ἴσθητος ἐκ λίθων ἐκλιόμενα τῶν, id
 est, Sunt quoque quædam animalia, quæ nullam
 prorsus in suis ossibus medullam habere videntur,
 ut Leo, idque ideo, quod admodum exiguam ha-
 beat & tenuem medullam, eamque in paucis ossi-
 bus, solis scilicet inferioribus & brachiis: maxime
 autem solida inter omnia animalia Leo habet ossa
 & dura adeo, ut concussis iisdem haud secus ac ex
 lapidibus ignis eliciatur. 3. de hist. an. c. 7.

XXIII.

Temperiem & naturam ossium quod attinet:
 omne os & quidquid speciem ossis in corpore ani-
 mato habet, terrenum est & frigidum atque siccum:
 & quia ex femine est, ideo vel incisum vel fractum
 nunquam integrè reparari aut coalescere potest
 σπόρον πρὸς αὐτὸ ὡς δὲ δένδρον, ut Medici loquuntur, per
 callum. 3. de Part. anim. 2. 7. de Anat. adiu. 3. 2. de
 temper. 2. 1. de off. 2.

XXIV.

Τὰ δὲ ὅσα τοῖς ζῴοις ἀπὸ ἑνὸς πάλαι συνέστηται τὸ σωμα-
 χῆ ἔστι ἀκμήλοισ, ὡς περ αἱ φλέβες: αὐτὰ δὲ καθ' αὐτὸ ἔδω
 ἔστι ὅσων: ἀρχὴ δὲ ἡ ραχίς ἔστι ἐν πᾶσιν τοῖς ἔχουσιν ὅσα, id
 est, ossa ab animalibus omnia connexa sunt & in-
 vicem continuata, haud secus ac venæ, nullumque
 est os, quod ipsum seorsim per se maneat: Initium
 verè est spina in omnibus ossa habentibus anima-
 libus

libus, quæ spina è vertebris contexta à capite ad
coxas porrigitur. 3. de hist. an. c. 7.

XXV.

Neque uno & eodem modo sibi invicem ossa
junguntur: sed in primis quadifariam: 1. Cùm
extrema æqualia sunt in formam serræ in se coë-
untia, ut videre est in futuris cranii. 2. cùm extre-
ma rursus æqualia, interveniente tamen cartila-
gine copiosa & crassa: ferè ad formam lectifernii,
ne scilicet mutuo attritu ossa doleant & lædantur, ut
patet in costarum juncturis. 3. Cùm extremum
os rotundum, mediante tamen cartilagine, in
concauum seu acetabulum ossis inseritur, ut in
membris mobilibus & coxendice. 4. Cùm duo
ossa cava, talo tamen, seu clavo interjecto firmis
ligamentis connectuntur, & ita cohærent, ut fle-
cti extendique aptè possint. 2. de part. an. c. 9.

XXVI.

Porrò ὁδὲν αὐτὸ ἐξεί ζῷον ὄντων ἐστὶ τὴν κοιλίαν, id est,
Nullum sanè animal propter ventrem habet ossa.
Eò quod eorum nullus inibi sit aut commoditas
aut usus, ansaque generandi ossis desit ob nimiam
humiditatem; & Ventriculus repletus, intest. naq;
ut & uterus in gravidis majus spacium cum exten-
sione peritonæi requirunt. 3. de hist. an. 7.

XXVII.

Ipsa autem ossa per se non sentire certò exinde
liquet, partim quòd nulli per ea ipsa nervi sint
transmissi sensorii: partim ex consequenti illo,
quod sanè ossa, si forent sensibilia, assiduorum
laborum tristes haberent sensationes: unde vel mu-
tilatio vel etiam plenaria frustratio necessariorum
actionum causaretur. Pro sensu tamen ossum
facit quædam adhærens membrana, græcis ὑμὴν,
quæ membrana est pars similis ex serpine facta,
nervis & ligamentis seminalibus constans motum
mobi-

12   PHYSICA SPECIALIS

mobiliū corporis partium sustinens, in fasque partes probè obtegens. 3. de hist. an. 7. Gal. 2. de temper. 4. 1. de ul. part. 17. l. 6. aph. 36.

XXVIII

Specialiter verò illa, quæ circa ossa circumvoluta versatur membrana περιόσειον appellatur: estq; corpore simile ossa circumdans, densæ substantiæ temperiei ad cutem comparatæ siccioris, quod non nisi humore viscoso nutritur; velut habet Arist. *ιστ. αν. υμν. των οσων της αιθ. υστασ. εν κω.*, i.e. Membrana ossalis est panniculus circa unumquodq; corporis os adherens & quidem sensus gratia. 2. de temper. 4. 1. de ul. part. 17. lib. 3. de hist. an. 13.

XXIX.

Materialis *Επιόσειον* causa est corpulentus quidam humor, qui in ossium coactione & condensatione expressus secernitur: Efficiens est calor; expressum & secretum cum calore humorè educens, residuamq; partem magis terrestrem in membranz istiusmodi speciem informans, ac *Επιόσειον* constituens, idq; idèd, ut ossibus per hunc panniculum nervosum sensatio attribuat. 2. de gen. an. 4.

XXX.

Unde etiam *ψιλλήματα οσων* membranis carent; sicut ossa quotiescunque suis membranis carent; siccitantur & exstupescunt 3. de hist. c. 13.

XXXI.

Similis membrana circa cutem in extrema corporis superficie extensa reperitur, quæ dicta est *επιόσειον*, q; *επι το δερμα τοθειον*, i.e. cuti in superficie exteriore apposita: Latini cuticulam appellant. Est autem corpus simile totum corpore ambiens & velut velamentum quoddam coaperiens, in quod tenuissima capillamenta venularum, arteriolarum, & nervulorum desinunt, è cutis vel potius corporis extremitate to crassiore prognatum; quod exangue est, quodq; vel

vel scissum vel ruptum vicissim coalescit; cuius
 ipsam totumque corpus ab externa ejus superficie
 undiquaq; obtegens. Gal. de temper. ult. 1. de ul.
 part. 15. l. 4. anat. adm. 2.

XXXII.

Post cuticulam statim insequitur vera cutis, græ-
 cis δέρμα ἐστὶ τὸ δέρμα μέγ. ἀπὸ τῆς σάρκα τὸ ἐσωμενὸ
 συνεχές: τὸ πύτη κωνοὶ Διγλοισπυ, ἢ ὅτι κατὰ φύσιν πόρεα
 ἐξήγαγε ὄνται ἐκ τῆς μὲν γλοισπυ τῆς σαρκὸς ἐξέο-
 ρῆς, Διγ τὴν ψυρόπιε ῥιόδρον τῆς σαρκὸς ἐνέχο. id est,
 Cutis est pars similis continuo tractu ac ductu
 circa totum corpus sanguineum circumvoluta nul-
 lo aliâ modo incisa aut interpretata, nisi ubi se-
 cundum naturalem constitutionem pororum me-
 rus seu pori patent, factaq; est cutis à frigore ex len-
 zo quodam humore concreta carnis tegendæ gra-
 tia. 3. de hist. an. 11. 2. de gen. an. 4. 2. de Part. an. 2.
 Gal. 4. anat. adm. 2. & 4. aph. 77.

XXXIII.

Est autem cutis omnium corporis partium quàm
 temperatissima, exanguis planè, quæ incisa aut dis-
 secta nunquam renascitur: sed cavitas potius inde
 facta, callo seu carne callosa, quæ inde statim epi-
 dermide seu externæ superficiæ cuticula obtegi so-
 let, repletur: Unde etiam cicatrices deinde velut
 vestigia apparere cernimus.

XXXIV.

Materialem causam cutis est lentus & viscidus humor
 qui è carne siccescens quæ expressus promanat & in
 superficie externa residet. Efficiciens causa est frigus
 circumflans, quod dum in humorem illum lentum agit,
 calidum tandem ac humidum absorbit & lentorem cutis
 solvitur relinquit, cuius exemplar est in coctis pulmentis
 ubi à frigore ambiente exterior portio in quandam
 crustula indurata crescit. Formæ ratione cutis po-
 rosa; seu tenuissimis foraminibus pertusa, quæ πόρεα
 μεσῶς εἶ.

dicuntur, quibus fumida & vaporosa tertiae coctionis excrementa per totum corpus singulasque eius partes collecta, si tenuia & sicca sunt, exhalant & dissipantur per ἀήλοι Ἀερίων: crassiora vero & humidiora paulum si fuerint, in superficiem cuticulæ egressa condensantur & in sudorem convertuntur. 2. de gener. an. 4. & 3. de hist. anim. cap. 11.

XXXV.

Finitalis causa cutis est munire carnem & tactus organa custodire, ne ab alio quodam objecto vehementer sensibili facile lædantur. 2. Tertiae item coctionis excrementa recipere, eaque vel absorbere vel educere. 3. de gener. an. 5.

XXXVI.

Pro tactus ergo sensu facit quidem cutis: sed tamen ipsa est ἀσυστόνη, id est, non sentit. Quodcumque enim sentit, id ratione carnis sentit, ut pore cum proximum tactus organum sit vel caro ipsa, vel annata illa carnis membrana ante carnem ipsam per tenuissimas arteriarum & nervorum propagines transmissa cuti, quam proximè annexas eaque nervosa, quam ob id græci ὑμῶν σπερματική, id est, Panniculum carnosum nuncupant. 3. de hist. 11. 2. de Part. c. 8.

XXXVII.

Hactenus de cute: sequitur nervorum, arteriarum & venarum speculatio. Nervi, græcis νεῦρα dicuntur, suntque corpora simularia, frigida, dura, exanguia & porosa, quæ à corde ceu radice orta, eodem modo, quo ossa constituuntur: & ex eodem scilicet ἐκ τῆς σπέρματος spermatici, seu seminali & nutritivo excremento oriuntur, ut spiritum animale & sensum ad partes corporis undique deferant. 2. de gener. c. 4. 3. de hist. an. 5. Gal. 1. 2. de temper. c. 1. l. 1. de us. part. c. 6.

Con-

XXXVIII.

Constituta autem nervorum substantia ita apparet, ut triplici velut tunica sit interdistingta, quarum interior media intimæ arborum medullæ similima apparet: hanc duæ circumdant à latere utroque exteriores, quarum illa, quæ situ interior est ad mediam suâ ipsius natura quam proximè accedit, ita tamen, ut aliquatenus dura sit & crassiuscula; illa verò quæ extima est, rursus hac durior aliquanto est & crassior. Gal. 2. de us. part. ult. & 7. ejusdem c. 14.

XXXIX.

Vena, φλὴ græcis est corpus simile, frigidum, exangue, instar fistulæ cavum, quod motum ac sensum non agnoscit: suamque in corde & dextro quidem ventriculo originem habet; Ἰσχυρὰ à natura in corpore productum & per corpus undique traductum, ut organum sit sanguinem, cuius quasi vas & canalis est, per totum corpus pro eodem nutriendo deferens. 3. de hist. an. 3. l. 2. de Part. an. 3. l. 3. de Part. an. 5. 2. de gen. an. 4. lib. de Resp. 4. Contra Gal. l. 1. de temper. ult. & l. 1. de us. Part. 16. l. de decret. Hipp. & Plat. ult. l. 2. de tuend. san. 16.

XL.

Neque verò venæ ex multiplici contextæ sunt tunica: sed eam habent unicam & triplici quidem fibrarum genere intertextam: sicubi tamen per concava corporis spacia extra aliorum membrorum substantiam protenduntur, adscititium adhuc velut munimentum assumunt, eodemque subtilitatis ratione vicinis partibus atrextuntur. 3. de hist. an. 5.

XLI.

Venæ enim ut in depictis canalibus multiplici

b b b

rivo

rivo dispersis videre licet, totius corporis figuram ita disponunt ac distribuunt, ut omnes sanè corporis partes, si maximè eadem extenuentur, venulis ubiq; refertæ ceuantur. 2. de hist. an. 3.

XLI.

Arteria, *apertæ* quasi à corde orta à contento scilicet aëre vel spiritu sic dicta: eliquè corpus simile temperie frigidum & siccum, quod duplici tunica contextum ex cordis medio sinu inter sinistram & dextram ejusdem ventriculi enascitur, deterrans spiritum & vim vitalem ad subjecta corporis membra, usq; hoc modo vivificationem: cordiq; ventilationem & refrigerationem præstans, quod ipsum ex seipso movetur, sanguineq; sibi proportionato nutritur & scissum aut disruptum novam renascitur. 3. hist. an. 3.

XLII.

Neq; verò ut Aristoteles alicubi innuere videtur, non secus ac vena, arteria quoq; ipsa sanguinem vehunt in corpore: sed ut alibi idem docet, spiritum potius vitalem, quam sanguinis etiam vocem forte sibi intelligit à corde reliquis membris contrahunt tuncq; propria pulsus, quem Medici contractione pro viribus ægri explorandis tangunt, instrumenta. l. de som. & vig. c. ult. 3. de hist. an. 3.

XLIII.

Spiritus autem hoc in loco illa dicitur in corpore animato contenta pars aërea, quæ est purissima & sincerissima seminis portione enata est, calida & sicca, quæque anima ipsa seu primario organo suas in animali operationes efficit & absolvit. 2. de gen. an. 3.

XLIV.

Pro ut autem quatuor sunt magna membra principalia, è quibus primaria animæ functiones atque

atque operationes promanant. Ita quoque quadrupliciter traditur discretus & distinctus spiritus, quippe, cor vivendi functionem obrinet, in quo est spiritus vitalis: 2. Cerebrum intelligendi movendi quæ & sentiendi virtutem includit; cui est spiritus animalis 3. Epar nutriendi facultatem habet, in quo est spiritus naturalis seu *ἰσχυρισμός*, concupiscibilis: 4. Vasa spermatica & testes generandi vim obrinet, in quibus est spiritus generativus. Hæc diversitas pro diversitate operationum si accipiatur, verissima est: Essentia tamen ratione & respectu unicus tantum est spiritus e corde productus ac in & per omnia corporis membra transfusus. 1. de gen. an. 3. Gal. de util. Resp. 5. & 7. de decr. Hipp. & Plat. 6.

XLV.

Hactenus de partibus similaribus duris & siccis: sequuntur similes humidæ & molles, ac primò quidem cerebrum quod græcis *ἐγκέφαλος* dicitur, quasi ἐν τῇ κεφαλῇ quod suum in capite locum habeat & situm & quidem in antica capitis parte concava propter eum scilicet respectu cordis usum, ut calorem cordis crescentem restinguat & atemperet, non secluso tamen primario illo officio, quod est, ope & opera spirituum animalium intelligendi, sentiendi & movendi operationem administrare: unde & *ἄρχηγὸν καὶ κυριώτατον*, id est, Primarium & principalissimum membrum habetur Platon. 1. de hist. anim. 7. & 3. de gener. an. 10. l. 2. de Part. an. 7.

XLVI.

Ἐστὶ δὲ ἐγκέφαλος μέγιστον σῶμα ψυχρότατον τῆς φύσεως ἔχει καὶ ἕν ὕδατος καὶ γῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα ζωῆς ἀνεκταῖται πρὸς τὴν ἐν τῇ κεφαλῇ διαθεμότητα καὶ ζέσσει, i. e. Cerebrum est pars corporis frigidissima, naturam & cum

bbb 2

aqua

aqua & cum terra communem habens; ipsis animalibus, a natura inditum, ut cordis calorem ac fervorem mitiorem & temperatiorem reddat. 2. de part. an. 7. 2. de gen. an. 4. Lib. de sens. 5.

XLVII.

Est enim cerebrum e mollissima quadam substantia medullari seu quadam velut spuma feminis genitalis sincerissima conflatum, in que ipsa cranii cavitate collectum & positum, ut ibi spiritum generet & foveret animale, quo potissimum animæ actiones, intellectio scilicet, sensatio & motio in corporibus administrantur perficiunturque: Finis is cerebri & usus principalis est, cui alter adhæret a provida natura quoque prudenter observatur, qui est cordis calorem innata frigiditates attemperare, unde etiam in homine inprimis cordi velut per lineam *Alcyon*, seu perpendicularem superpositum constituitur. 2. de part. an. 7. 10. & 14.

XLVIII.

Partes cerebri sunt vel substantiales seu inherentes, vel coherentes seu continentes. Substantiales partes rursus vel sunt anteriores vel posteriores; a situ & loco ita diste. In antica enim parte cerebrum situm est proprie dictum: In postica *pyramidalis*, id est, Cerebellum reperitur. Cerebrum autem rursus inibi in tres distinguitur ventriculos, in dextrum sinistrum ac medium. Dexter cerebri ventriculus est illa cavitas, quæ supra dextrum in capite oculum habetur: Sinister vero illa, quæ supra sinistrum oculum: Medius denique interstitium est inter cerebrum ipsum & cerebellum.

XLIX.

Cerebellum autem posterior cerebri in occipite, pars

pars substantialis, memoriæ sedes, & tactu & specie diversam à cerebro formam habens: 1. tactu quidem, quia cerebrum antèrius mollius est, ex quo nervi sensorii, id est, illi, qui sensum membris contribunt, exoriuntur: Posterius verò cerebellum durius est. 2. Specie autem, quia cerebrum albius est: Cerebellum verò subcineritium. 1. de hist. an. 16.

L.

Cohærentes seu continentes cerebri partes due sunt, quæ usitatè meninges, *μηνιγες*, id est, membranae vel matres dicuntur, harumque illa, quæ exterior & crassior est, ipsumque cerebrum capitis cranio annectit, dura mater vocatur; illa verò, quæ interior est, magisque tenuis & proximè cerebrum quasi fasciola quædam tenuissima & mollissima ambit, sanguinemque, quo cerebrum nutritur, in se continet; Pia mater ob id nuncupatur, quòd hac læsa animal penitus lædatur, & vivendi vix ulla potestas relinquatur. Galenus *ὑπὸ τῆς χυαίνου* idè nominat, quòd proximè membrana hæc cerebrum ipsum ita ambiat & foveat, ut foetus in matrice à chorio, panniculo sic dicto, fovetur. 1. de hist. an. 16.

L I.

Porrò etiam ab ipso cerebro aliæ quædam procedunt partes, numero scilicet 4. quarum 1. est *πιπυρα*, seu vermiculus aut vena vermiformis, estque vena quædam rubra & oblonga, quæ ventriculis cerebri annexa in modum lumbrici seu vermis terrestris vel elongatur & extenditur, dum ipsos cerebri ventriculos claudere intendit: vel contrahitur, dum eosdem aperire annititur. Gal. 16 de ul. par. c. 10. & l. 9. c. 4.

bbb 3

2. Est

LII.

2. Est illa quam ritè mirabile vocant idèd, quod sit membrum ex mirabili arteriarum & venarum contextu, cerebriq; medulla in formam retis dispositum & convolutum, inter os summitatis vel cæcumis palati: & pelliculam seu membranâ cerebri duram collocatum, facitque ad generationem nutrimenti pro ipsis spiritibus: quin in eo ipso quoq; spiritus animalis per vitalis concoctionem elaboratur.

LIII.

3. A cerebro protensa portio, caruncula dicitur. Sunt autem carunculæ binæ in anteriore capitis parte circa frontem cerebro subjectæ substantiæ ratione parum distantes à cerebri essentia, quippe paulò saltem cerebro sunt duriores & solidiores, ita quidem à natura constitutæ, ut sint prima olfactus & præcipua organa: aliàs processus mammillares dicuntur.

LIV.

4. Est os basilare à basi seu fundamendo dictum. Est enim ipsum hoc os ex quinque particularibus compositum & quasi-basis seu fulcrum cerebro superponitur, multis foraminibus pervium, ut exinde nervis descensus & quibuscunq; superfluitalibus exitus patere queat.

LV.

Hæc de cerebro sequitur de sanguine; cuius nomen duplici in primis modo & à Physicis & à Medicis usurpatur: vel conjunctim, pro ut scilicet omnes quatuor corporis animati humores complectitur, quæ τὰ ὅλα καὶ ἐξ ὅλων contentæ corporis partes Hippocrati dicuntur: & sunt 1. αἷμα, id est, sanguis. 2. φλέγμα, id est, pituita. 3. χολὴ ζοοθὴ, id est, bilis flava. 4. χολὴ μέλαινα, id est bilis atra seu melancholia: id est, melancholia seu succus melancholicus.

DE ANIMATIS. 41

liens; aut disjunctim, ut primum illum ex hisce, maxime discretum sincerum ac temperamentum, naturam vernum seu calidum & humidum denotat, qua in significatione acceptus sanguis sic definitur: *Εἰς τὸ ἄλλο πλάττειται ἢ τελεῖται τῶν ζώων τοῖς ἐν αἵματι, ὡς ἐν κρητὶ θερμῶν*, id est, Sanguis est ultimum alimentum, in animalibus sanguineis; calidus & humidus. Hipp. 1. de gen. & de Nat. hum. Gal. in def. Med. Aristot. 2. de Part. an. 3. & 1. 3. de hist. anim. 19.

LVI.

Calidus autem dicitur sanguis ratione officii & per accidens, *κατὰ τὸ ὄργανον*, quatenus est in corpore & ab optima percoctione elaboratur, per quam & in rubedo supervenit & per sanguinem rubrum ipsum Epar postea quoque rubet: non contra. Per se autem frigidus est sanguis, cum sit de natura aquea & ob id congelari etiam queat. 8 de hist. an. c. 19. 2. de Part. an. 3. Hipp. in 1. de Gen. *Τὸ αἷμα οὐκ ἐστὶ τῆ φύσος θερμῶν. εἰδὲ τὸ ἄλλο τὸ ὑδαρὶ ἀλλὰ θερμῶνεται.*

LVII.

Cumque per totum corpus sanguis velut diffusundatur; nusquam tamen extra venas vagari reperitur, præter in solo corde, & quancunque carnis vivæ & incorruptæ incideris partem, sanguis ex illa effluet, qui & ipse in exillissimis venis contineri videtur, 3. de hist. an. 19 3. de Part. an. c. 5.

LVIII.

Prima autem sanguinis naturalis origo est ipsum cor, ut puta, in quo primum omnium, antequam totum corpus formetur, sanguis exoritur, quo deinceps reliqua corporis membra foveantur & nutriantur. 3. de Part. anim. 5.

bbb 4

Quod

LIX.

Quod si igitur sanguis integer & sanus sit, rubet & dulcis est saporis, nec admodum vel crassus vel tenuis: si vero natura vel morbo fuerit vitiosus, albius videtur, vel potius atrius & cogi non potest, cum sit purulentus. Hoc autem discriminis est inter sanguinem, qui in arteriis & qui in venis est; ille magis rubet, tenuior est spumiosior, & in phlebotomia arteria secta, subsiliendo prodit in altum: hic intensius rubet, crassiorque est in vena sectione arcuatim & leniter fluit. 3. de hist. an. 19. 4. Met. 7. Gal. 1. Quod sang. in arte.

LX.

Animalium autem sanguineorum optime se habent ea, quæ calidum, tenuem & maxime sincerum habent sanguinem, quippe quæ una & corporis viribus & plurimum ingenio valent. Multa vero sanguis copia multi caloris est indicium, & corpora ipsa melius erigit. Unde & cæteris animalibus homo erectior. 2. de Part. an. 2. 3. de Part. an. 6.

LXI.

Pituita altera humorum quatuor species ^{ῥεῖον} ^{ῥεῖον ἐστὶν ὡς τὸ ἰσχυρὸν τῆς ἀσθενείας ἀποφῆς}, id est, est utile excrementum primi alimenti, seu est humor subaquosus, tenuis & ferè inspidus naturæ hyemalis, seu frigidus & humidus à natura id habens officii, ut sanguinis ardorem mitiget, bilisque inprimis fervorem restringat & attemperet: frigidis etiam corporis partibus nutrimentum præstat. 1. de gen. an. 18.

LXII.

Est autem duplex I. vel naturalis, quæ sine naturali sapore est & concoctionis virtute facilius sanguis.

sanguinem transit: quin imò cum ipso sanguine, in venis etiam per corporis membra defertur:

2. Vel non naturalis, quæ est quadruplex: 1. Vitrea, à forma & consistentia vitro per simili sic dicta praxagone, quæ maximè est frigida & ob id calido in loco conclusa, in corpore ingentes cruciatus excitat; 2. Dulcis illa, quæ ad gustum sic deprehenditur, & cum sreatu non raro exspuitur.

3. Acida, quæ item in sreatu ad saporem talis deprehenditur, estque quoad frigiditatis qualitatem quasi inter priores duas media, minus scilicet quam vitrea frigida, magis verò quam dulcis.

4. Salsa rursus sic à sapore appellata estque talis vel ob putredinem vel ob admixtam quantam serosam humiditatem. Gal. 2. de Loc. mal. aff. 18. de Plat. Hipp. & Plat. & in def. Med.

LXIII.

Bilis flava à colore sic nuncupatur: frequentius tamen sola bilis voce indigitata accipitur: Estque humor tenuis ac levis, ipsi sanguini instar spumæ supernatans naturam æstivam in qualitate calida & sicca obtinens, pro eo usu ac sine, ut & venis calorem sanguinis juvet, porosque earundem penetrando aperiat & in intestinis *διὰ τὸ αἰεὶ ἐπιεπιπύειν*, id est, Excreticem facultatem promoveat. 2. de Nat. facult. ult. 1. de diff febr. 6.

LXIV.

Estque duplex: 1. Naturalis, quæ rursus aut expedita *συμπεριεργασία* moderata & utilis est, quæque adhuc alimentaria una cum sanguine per venas defertur; aut immoderata & superflua, quæ à natura propriam suam sedem in vesicula bilis sub epatis cavo agnoscit & egressa per ductus in intestina defertur, ibique excretionem adjuvat. 2. Non naturalis, quæ quadruplex assignari potest: 1. λευκὸς
bb b 5 *δυσία*

As, id est, Vitellina à luteo ovi nuncupata, cui colore respondet: & in venis generatur: 2. *ωρεω* *ωδης*, id est, Porracea, à porri colore & hæc in ventriculo gignitur: 3. *αειδης* æruginosa, ab æruginis forma, quæ item in ventriculo nascitur, ut & sequens 4. quam *λαρδα*, glastearum dicunt, cui & Galeni: ulex bilis speciei addi potest. G. l. de atr. bil. 2. prog. c. 3. l. 10. de simpl. med. fac. c. de bile.

LXV.

Atra deniq; bilis est humor crassus in sanguinis fundo propter suam ipsius gravitatem subsistens temperiem autumnalem & terrestrem, id est frigidam & siccam obrinens, cum finem obtinens & usum, ut acrimoniam bilis suo frigore, suaque siccitate pituitæ humiditatem lentam attemperet; quin etiam in Ventriculum à liene effusus appetitum excitet. Unde melancholici plerumque famelici & incontinentes esse soleat. l. de som. c. 3. l. 7. Eth. 14. 4. Prob. l. 32.

LXVI.

Est autem melancholia duplex, vel naturalis, quæ rursus aut est temperata & in venas unâ cum sanguine defertur: vel superflua, quæ naturalem quæ sedem suam in splene occupat, præternaturalis, quæ sitidem duplex, est 1. adusta, quæ ex bile flava; vel etiam seipsa nimium adusta nascitur: 2. acida, lænè & radens; quippe cum instar aceti acris sit, corpusq; animalis rodere quæ sentiat.

LXVII.

Porro Melancholicos Philosophus ait esse ingeniosos; ubi de Melancholia maximè attemperata loquitur; quæ scilicet nec nimium in frigiditate, nec in siccitate excessum habet, qualis certè crassus frigidiores & sicciores producit spiritus, quorum
ope

ore maximè acutum redditur ingenium: *ιχυρόν ἄρ
ᾧ ποιητικώτερον ἢ κτηνικώτερον αἷμα ἐξ ἡγεμότερον. αἰσθη-
τικώτερον ἢ καὶ νοσηρώτερον ἢ λεπιδώτερον καὶ ψυχρότερον.*
Sanguis quidem crassior & calidior majus robur
efficit: tenuior autem vel sicior & frigidior virtu-
tem sensitivam & intellectivam maximè adjuvat &
adauget. sect. 30. pro 1. 2. de part. an. 7.

LXVII.

Atque hi quidem primarii sunt corporis animati
humores, quorum rationem & naturam egregia
similitudine à musto perita Gal. ob oculos ponit:
In musto enim recenti, 1. quidem *αἰθῆρ* in eo-
rum effervescenti ebullitione apparet, id quod scilicet
tenuius est & spumæ persimile: hinc aquosum
quoddam apparet; tandemq; ipsa pura & aptè con-
temperata substantia. In cujus fundo tandem fæ-
ces subsidentes habentur: Ita in massa quoque
sanguinea conjunctim accepta primam levior &
quædam tenuis spumæ persimilis substantia, bilis
flava scilicet supernatat: deinde humor subaquosus
est phlegma: feces inferiores succum melancholiam
cum constituunt; In his interest temperatissima
portio illa, quam sanguinem purè acceptum nun-
cupamus. Lib. de atra bile. 4. de us. part. c. 1.

LXVIII.

Sequitur de adipe & *ταύρο*. ἡ *ρῆσ* ἐν *πρωτέῳ* ἐστὶν *αἷμα*
πιπεριμύρον δι' ἐντρεφίαν καὶ τὰ μὴ εἰς *μύρον* σαρκῶδες
καὶ ἰσχυρὸν, id est, adeps est, sanguis perbo-
nitatem nutriendi concoctus & in partem nutri-
endam carnosam non convertus & absumtus. Fi-
nis enim probæ constitutionis sanguineæ est
adeps & sebum. 3. de histor. anim. 17. 1. de
gener. anim. 8. 2. Part. art. 5. & lib. 3. de Part. an.
cap. 9.

Def.

Definitio adipis, sebi etiam est definitio: Differunt autem *ἡ πιπελὴ καὶ τὸ σέας*, id est, adeps & sebum. 1. Naturæ qualitate; Sebum enim terrenum magis est, quam adeps. 2. effectu & adjuncto. Sebum fragile usquequaque est, seu undique, cum refrigit & concrefcit: adeps autem durari minime potest. 3. Subjecto. Animalia enim quæ utrinque dentata: sed cornigera sunt, hæc sebum habent: at quæ utrinque dentata cornua non habent, loco sebi adipem obtinent. 4. Loco seu situ: Adeps intra carnem cutimque solet consistere: sebum semper in fine carnis situatur. 2. de Part an. 5. 3. de hist. an. 17.

LXX.

Porro pinguedo ipsa excrementum est bonitate substantia: suæ salubre, & sævum atque adeps: si mediocriter in animalibus inexistunt, tunc profunt, nec enim sensum impediunt, viresque ad sanitatem suppeditant: at si modum excefferint, nocent: quin imò simul sæpè interimunt. 1. 2. degen. an. c. 18 l. 2. de Part. anim. c. 5.

LXXI.

Omnia autem ætate profecta potius, quam novella pinguedinem recipiunt: præcipue verò tunc, quando jam magnitudinis suæ tam in longitudinem, quam latitudinem certum ac justum modum fuerint adepta; augeri in profundum occipiunt. 1. 3. de hist. an. 18.

LXXII.

Jam ad medullam. *μευλός ἐστὶ τῆς αἱματικῆς τροφῆς, τῆς εἰς ὅσα καὶ ἀκραιφάνειαι ζώων τὸ ἐμμελεῖ φαιρόμενον ὑπερπλάσμα περὶ τὸν*, id est, Medulla est sanguinei alimenti in spinam & ossa distributi contentum. conco-

DE ANIMATIS. 27

concoctumque excrementum. 3. de hist. an. 5. 2.
de Part. an. 7.

LXXIII.

Oritur igitur medulla ex sanguine concocto & elaborato; per causam efficientem, tempore scilicet illam, quem ossium complexio & coactio in sese obrinet, sanguinem ipsum, intus ab ea medullæ formam consequentem: Unde etiam medullæ qualitas calida & humida existit. l. 3. de hist. an. c. 5. & l. 2. de Part. an. c. 7.

LXXIV.

Porro sunt quedam animalia, quæ ob ingen-
tem, quo prædita sunt, calorem, nullam omnino
ad sensum habent medullam: ea scilicet quibus ossa
robusta sunt, & solida: novellis quoque adhuc
animalibus medulla admodum cruenta est: ætate
verò proVectis ad sævi vel adipis, pro ut huic illivè
animal accommodatum fuerit, formam aliquantò
propius accedit. 3. de hist. an. c. 20.

LXXV.

Modò de medulla ossium, nunc de carne: ἡ δὲ
σὰξ ἐστὶν μέρος τῆς ἐν τοῖς ἐνὶ μέσσοις σώματι μαλακόν, θερ-
μὸν καὶ ὑγρὸν μῖαζον τῆς δερματὸς καὶ τῆς φλέβος καὶ
τῆς ἀρτηρίας πλείονος: οὗ τῆς τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἐν
ἐκείναις πόρων ἀγπνεύσης προφῆς ἔσθ' ἡ ψυχρῆ σιωσι-
αῖον εἰς τῆς ἀφῆς ἀποδιέσειον, ἢ πρῶτον, ἢ δι' ἑσσω-
ληθρον, id est, Caro est pars corporis in sanguineis
animantibus mollis, calida & humida, quoad
temperiem inter cutem & ossa constituta, venis,
nervis & arteriis plena: ex alimento per venas ve-
narumque poros ac meatus exhalante, à frigore
concreta, ut sit tactus sensorium, vel primum, vel
certè proximum cum eo, per quod agitur, con-
iunctum: Et hoc quidem potissimum. Proximum
enim

enim tactus sensorium est ipsa substantia nervosa ;
 quæ per totum corpus est diffusa : quæq; non caro
 tantum ; sed & viscera & ὠστέων sentiunt. Arist.
 l. 3. de hist. an. c. 16. 2. de gen. an. 4. 2. de Part. an.
 3. 3. de hist. an. 13.

LXXVI.

Differt autem Caro ab aliis corporis visceribus
 non modò in formata corpulentia : sed & in eo ,
 quod caro foris posita extat : viscera verò intus de-
 tinentur contenta. 3. de part. c. 13.

LXXVII.

Natura etiam in animalibus & imprimis in ho-
 mine caro index esse solet ac potest φυσιογνωμονία.
 Quibus enim prædura est caro , ii tardo sunt &
 hebeti ingenio : quibus autem mollis est , ii inge-
 niosi sunt & alacres ac vigilantes. Arist. 2. de an.
 9. & in l. Quæ.

LXXVIII.

Sequitur de semine. ἐστὶ δὲ σπέρμα πρὸς τὴν ἀπο-
 σπινθίναν τροφὴν αἰματικὴν , τῆς ἐπὶ τὰ μέτρα Ἀγδοιδωδώνος τοῦ
 λαλαίας , ἔρχεται ἐξ ἑνὸς κινήσεως ἰσχυρῆς , ἕρποντος καὶ λαλαίας
 id est, semen est excrementum utile sanguinei ali-
 menti, quod ultimum in singula membra digeri-
 tur : principiumq; in se habet motionis generati-
 vum : Estq; humidum & colore album , in ipsis co-
 euntium vasibus spermaticis genitum & collectum
 1. de gen. an. 17. 2. ib. 2.

LXXIX.

Pertinet huc menstruorum seu sanguinis men-
 strui, quem ut masculi semen : ita femella in
 membris genitalibus habent, consideratio, & ex
 Philosopho sic describi potest : τὰ κοινὰ μέρη τῆς
 μήτρας ἐστὶ τῆς αἰματικῆς τροφῆς ἐν ταῖς θύλακας καὶ
 ἄλλοις ἐν ταῖς κοιλίαις τῆς μήτρας , ἐξ ὧν οὐπὲρ γίνονται οἱ ὄμιοντες καὶ τὰ ὄμιοντα

DE ANIMATIS.

19

τά ἐδὲ γίνεται, Menstruus sanguis est excrementum
 alimenti sanguinei in membris genitalibus femel-
 lanam, ex quo inexistente idem specie generatur.
 1. de gen. c. 18. & 19.

LXXIX.

De quibus plura inferius: sequitur ἡ γάλακ-
 κτῶ, id est, lacte. Est autem ἡ γάλακτις τῆς τροφῆς ἀμει-
 γρῆσιμος εἰς τὸ γένος τῆς τροφῆς τῆς θύραξ
 ἢ εἰς τοὺς μᾶλλον πεπεωμένον, id est, Lac est excre-
 mentum sanguinis utile, idq; partus quidem tem-
 pore, alimenti externi gratia in mammillis elabo-
 ratum & concoctum.

LXXX.

Quò spectat etiam ἡ κωμά, id est, coagulum, velut
 pars animalis è lacte producta: ἐστὶν ἡ κωμά γάλακ-
 τος εἰς τὸ ἐπιπέδον, ὃ ἐκ τῆς τῆς ζωῆς περιουσίας
 τῆς γάλακτος εἰς τὴν ἡλικίαν κωμά, ἢ κωμά, id est,
 coagulum est lac ignem in se continens, quod qui-
 dem ex animalis calore tam lac concoquitur, in-
 animalium ruminantium & quidem lactantium
 ventriculo penultimo oritur 3. de hist. an. c. 20.
 & 21. 3. de part. an. 15.

LXXXI.

Vidimus hæcenus partes corporum animato-
 rum similes: restant ad has quam proximè acce-
 dentia excrementa perpendenda. Omne enim ex-
 crementum aut alimenti inuisibile est, aut utile.
 Dico autem inutile excrementum id, à quo nihil
 ulterius naturæ suppeditatur: sed potius, quo si
 plus super fuerit, eò magis natura læditur ac vicia-
 tur. Utile verò contra. 1. de gen. an. c. 18.

LXXXII.

Cùm igitur hæcenus de utilib. dixerimus inter
 partes excrementis: de inutilib. aliquid solummodo
 restat monendum. Ut a. illis; sic his etiam certò
 sunt

suus non quidem remanendi; sed secedendi naturalis locus est destinatus. Sic e. g. excrementis hęc ex alimento locus est alvus & intestina: humidis verò vesica. In quæ loca si excrementa confluant & colligantur, eorum emissio utilis est & salubris: retentio & suppressio periculosa, i. de gen. an. c. 18.

LXXXIII.

Quam in rem Scaliger. 2. de plant. 339 ἡ ἀεὶ πῶμα non esse dictum excrementum. Multa enim sunt ἀεὶ πῶμα, quæ non excernuntur. Utramque vocem τῶν πρὸς π. Nam excrementum & superfluum est & con significat excretionem. Quin ἡ ἀεὶ πῶμα πρὸς ἡ ἔγχυμα non fuerit, quin insit ἡ ἀεὶ πῶμα. At quæ pars bona sanguinis est nimia, nunquam venerit excrementi appellatione. Super vacuum & supervacuum Cicero, apud quem an excrementi vox inveniatur nescio.

LXXXIV.

Pertinet hac pilorum cornuumque contemplatio & unguium, de quibus item Scalig. l. 1. p. 187. Empedoclis versus sunt apud Arist. 4. Meteor.

Τὰ ὄντα, τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος πρὸς τὴν πύριναν καὶ λευκὴν ἰσότητι ἐπὶ σιβαρῶσι μέλειος.

Verum alius alia causa est. Nam nec squamæ nec pennæ excrementa sunt neque pili vel mugilli, vel aquilæ, vel equo: sed partes officiales adeo, ex quæ vel utiles, vel etiam necessaria. Quamquam aquilæ vita non pender a pennis: vitæ utus pender tamen. Pili verò in homine nulli necessarii; quidam verò adeo inutiles, ut etiam impediunt vitæ usum; cuiusmodi sunt ii, quos in superiore labro myltaces vocant græci. Nam quod ait Galenus ad tegendum homini datos a natura, tollit ejus prudentiam,

dentiam, simulque elevat eorum fidem, quæ de ipsa prædicabat. Exedificasse nobis manum, quæ futura sit ὄργανον ἰσχυρίων. Caterum in cadaveribus pili crescunt, cum tamen illorum iis nullus sit futurus usus.

LXXXV.

Ὁρεῖ γὰρ ἰσχυρίων τῶν ζώων, ὅσοι πύλα καὶ ζωόσκα ἀπὸ τοῦ κοιλίον ἐξέρχονται διὰ τῶν ἰσχυρίων καὶ ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῆς ἀπὸ τῆν ψυχρῶτητα σωιστομῶν καὶ ἀπὸ τῆν ἰσχυρίων καὶ ἰσχυρίων, id est, Pili est pars animalium pedetium & viviparorum excrementicia, flexilisque & tenuis siccaque ex humore per cutem evaporante & exhalante, vique frigoris concrecente & indurescente constituta. 3. de hist. an. 10. 5. de gen. an. 3.

LXXXVI.

Sunt autem pilorum alii σύμφυτοι vel ὁμορροῦν, id est, Congeniti, ut Comæ καὶ κόραι, seu capilli, βλεφαρίδες, id est, cilia: ὄφρυες, id est, supercilia: alii vero ὑπερορροῦν, id est, postgeniti, ut in aliis partibus postmodum reperti; ut in pube, pectore, sub alis, circa tempora, circa os & in mento. Ὑπόγωνος, id est, barbæ appellatio. 3. de histor. an. 11. 7. de hist. an. c. 1. 2. de Part. an. 11.

LXXXVII.

Ἄλλοι γὰρ ἐν κόραι εἰσὶ τρίχες ἃς κορῆν τῆς σκεπῆς καὶ φωνῆς χάριν, id est, Capilli sunt pili in capitis cranio pro eodem operiundo & tegendo muniendoque à natura constituti. 2. de Part. an. c. 14.

LXXXVIII.

Βλεφαρίδες ἢ τρίχες εἰσὶ συγγενεῖς ἐπὶ τῶν πάλαιον βλεφαροῖσι, βλεφαρῶν πρὸς τὰ ὄμματα πρὸς ἀποκάλυψιν, id est, Cilia verò sunt pili congeniti in palpebrarum extremitate eo sine & usu, ut ambitus adhaerent.

adhærentes ea, quæ in oculos incidere possint præ-
caveant & avertant. 2. de Part. an. c. 15.

LXXXIX.

Ὄφρυες ἢ εἰσι πτερυγαὶ συγγενεῖς ὑπὸ τῷ μετώπῳ ἐπὶ σφαι-
δίωτος ὄσων, ὅπως εἰς τὰ ὄμματα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
καὶ βαίνοντα ὑπερὰ δασύεσσιν, id est, supercilia
sunt pili congeniti & quidem sub fronte in ossium
compagine ideò locati, ut humores à capite ver-
sus oculos pergentes & delapsos prohibeant, & ve-
lut imbricamentum quoddam avertant. 2. de
Part. an. c. 15. 3. de hist. an. c. 11.

XC.

Τὸ ἤθειον vel potius πύγων ἀπλήθους ἐστὶ τῶν πτερυγῶν τῶν
ὑπεροφθῶν, ἢ ἐπὶ τῶν σιαγόνων, ἢ ἐπὶ τῶν ὀστέων, ἢ ἐπὶ τῶν
ἡθειῶν, id est, barba est copiosa pilorum multitudine
ad certum ætatis tempus generatorum & quidem
vel in maxillis, vel circa os, vel in mento. 3. de
hist. an. 11.

XCI.

Ad crinium disquisitionem pertinet ἡ πηλιότης
id est, canities, Pindarus:

φύονται καί νεοῖς ἐν αἰδρόσιν

αἰπιολοῖα παρ' εὐκοῖα χροῖον ἡλικίας.

Estq; τῶν πτερυγῶν ἀπὸ τῆν σήλην γινόμενα λευκότης; id
est, est pilorum candor ex putrefactione humorum
ortus. l. 3. de hist. an. c. 11.

XCII.

Neq; solus homo canescit: sed & alia quæcun-
que bruta pilosa: ipsa ramen canities luculentius
in homine, quàm in aliis deprehenditur, frequen-
tiusque in eodem accidit, idq; ob nimiam huma-
ni cerebri frigiditatem & humiditatem copiosam.
Unde putrefactio ejusmodi facile suum habere po-
test exortum: inprimis in libidinosis. Nemo enim

2110

DE ANIMATIS.

35

antequam coire incipiat, facile canescit, sed à
venero potius coitu id consequitur. 3. de hist. an.
11. & 3. de gen. c. 3.

XCIII.

Hæc de pilis: jam de unguibus & cornibus. Un-
guis ergo est pars animantium quorumque pede-
strum excrementitia, solida & sicca, in extrema
digitorum parte ex humore excrementitio terre-
stri, sicco & lento, salutis & defensionis gratia
pregnata. 3. de hist. an. 9. 4. de Part. an. 10.

XCIV.

Habent ungues omnia animalia, quibus sunt
digni. Digni vero omnibus iis sunt, quibus pedes,
excepto elephante. ipsa: unque unguiarum & un-
guium, quin & cornuum colores pilorum colo-
rem imitari videntur, nisi quod ungues in homi-
ne aliquantò pellucidiores ob moderatissimum
temperamentum & splendidam cutem. 3. de hist.
an. 9.

XCV.

Cornu verò *κίρας* est pars animalium pedibus
multiscissis præditorum excrementitia, sicca & du-
ra, in fronte vel ad frontem ex terreno excremen-
to adnatum tum defendendi, tum repellendi gra-
tia. 1. de Part. an. c. 1. 2. de hist. an. c. 1. 3. de hist.
an. 9. & 3. de Part. an. c. 2.

XCVI.

His ita explicatis, scilicet similibus ad partes
jam dissimilares pergimus, quarum principales
teu primariæ ab Aristotel. quinque assignantur:
1. κεφαλή, caput. 2. αὐχὴν, collum. 3. ἄκρα, pe-
tus. 4. βραχίονες δύο, id est, duo brachia: & 5.
σκέλη δύο, duo crura. 1. de hist. an. 7.

εcccα

κςφσ

Κεφαλή ἐστὶ μίλ[⊙] ἢ μόλιον σώματ[⊙] ἀόμοιομερές,
 πρῶτον ἔπον ἔχει τῆς αἰσθητικῆς λειτουργικῆς καὶ ἔγκεφάλου
 καὶ τε τῶν ὀργάνων ἀσθητικῶν ἕνεκα, id est, Est mem-
 brum vel pars corporis dissimilariis primo & supre-
 mo omnium loco posita & quidem pro cibi assu-
 mendi usu, cerebri muniendi causa & instrumen-
 torum sensitivorum gratia. I. de hist. an. I. 2. de
 an. c. 4. 2. de Part. an. 10.

XCVIII.

Partes principes capitis sunt τὸ κρέαιον καὶ πρῶτον
 πον, id est, Calvaria & facies. In calvaria rursus est.
 I. τὸ βεγγμα, id est, Sinciput: 2. & ἡνιόκ occiput. 3.
 κροτοφῆ vertex. Sinciput quidem capitis pars est an-
 tica. Contra occiput est ejus pars postica. Vertex
 pars est capitis inter sinciput & occiput media, ubi
 aquamentum est ipsorum capillorum. I. de hist.
 an. 7. & 2. de Part. an. 10. Gal. 2. de us. part. 15.

XCIX.

Est porro Capitis κρέαιον proprie dictum & πρῶτον
 κρέαιον. Κρέαιον δὲ τὸ κρέανος dicitur, id est, a galea,
 cui formæ ratione simile est, officiiq; simul ana-
 logia convenit. ἐστὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἀραιὸν στρογγύλον
 ἀσάρκον διερμαπῶδες κρέαιον, μάλιστ' ἔγκεφάλου ἕνεκα,
 id est, Cranium est os capitis rotundum ac rarum,
 membrana omni carne destituta circumdatum,
 cerebri imprimis muniendi & custodiendi causa,
 pilosi capitis parti proximè adhaerens; Ipse autem
 panniculus nervosus proximè ita totum ambiens
 cranium & velut capillorum fundamentum, cui
 ipsi haerent infixi, πρῶτον κρέαιον appellatur; ut in aliis
 Periosteon. Gal. in def. Medicis.

C.

Cranium verò in canibus quidem unicum planè
 soli-

solidum & integrum os videtur; in aliis tamen non item: sed totum illud ex pluribus ossibus compactum, & præsertim in homine ex 6. numero, si ossa temporum ac frontis annumeremus, constituitur; idque ferratili quasi juncturâ, quæ ῥαφὴ, ἢ ῥαφίς, id est, sutura proprie appellatur. Ἐστὶ δὲ ῥαφίς τῶν περὶ τὸ κεφάλαιον ἐν τῷ κρανίῳ πέντε, ἢ σὺν δούξίς, id est, sutura est pars vel junctura ferrata in calvaria. 3. de hist. an. 7.

C I.

Πρόσωπον, altera capitis pars, calvariam subsequens, vel secundum anticam partem calvariae subjecta & quidem glabra ac sine pilis ex aliis, 8 scilicet constituta: quarum prima est μέτωπον, id est, frons. 2. κροτάφοι, id est, tempora. 3. ὀφθαλμοί, oculi. 4. ἄσπερα, aures. 5. Nares. 6. gena. 7. Mentum. 8. ὄμμα. Os. I. de hist. an. c. 8.

C II.

Μέτωπον, id est, frons est pars faciei eminentior, sincipiti subjecta proximè, interque ipsum ita situata, ut eo ipso inferius: superciliis autem superius spaciam habeat & ad latera temporibus terminata contineatur, in cujus membrana exteriori, si contrahatur, rugæ oriuntur σελίδες nuncupatae. l. 1. de hist. an. 8. & l. Physiog. οἷς μέγιστα βραδύτεροι: μικρόν δὲ, δεικνύται: πλάτυ, ἐν σφαιρικῇ: οἷς δὲ πᾶσι φέρει: ἰσομεγέθη.

C III.

Κροτάφοι. (Unde Hom. homines vocat πολιορκητάφους) id est, tempora sunt partes faciei in fine frontis propè oculos situatae, ubi ob copiam & nobilitatem nervorum imprimis læsio externa præcavenda fuerit, ut puta, quam totius animalis destructio facilimè consequi potest. 1. de hist. an. c. 11.

Ὁ ὀφθαλμὸς ἐπιμέρειται ἑξ ἑπτάσπευ ἐπὶ τῶν μετὰ τὴν κνήκην ὀφθαλμοῦ ἐν τῇ ὑπόπτῃ καὶ μετὰ τὴν ἐγκέφαλον ἀπὸ τῶν πρῶτων ἀπικειμένων συμπεπλεγμένων, πρῶτον τῆς ὕψους αἰσθητικῆς ἔχων, id est, Oculi est pars faciei, sub frontem & supercilia posita & quidem ex purissimo humore à cerebro per poros excreto generata & conflata, primum ac proximum visionis sensorium in se habens. 1. de hist. anim. 9. 2. de gener. an. c. 4. 2. de Part. an. c. 10.

CV.

Partes oculi sunt duplices, vel inhærentes, vel adhærentes: adhærentes & oculum ambientes sunt cilia & supercilia. Item palpebræ & anguli: Palpebra est membrum seu membrana oculo munitionis gratia adjuncta, estque duplex inferior & superior, quarum hæc ad conciliandum somnum maximè facit, luci scilicet & splendori ingressum ad oculos prohibens, eosdemque velut obtegens & occludens. Dicuntur à perpetua palpitatione seu tremulo motu, sed ita ut superior sit mobilis: inferior autem immobilis. ibid.

CVII.

Ὁ κνώσις, id est, anguli oculorum duὸ ἰδὲμ sunt, alter ad nasum proximus, & major, ῥεωθὴς δὲ τῶν ῥεωθῶν, id est, ab adspergendo seu irrigando dictus. In hoc enim angulo caruncula quedam spongiosa, quam scaturiginem dicunt, latet, unde lacrymæ exprimuntur: alter versus tempora conspicitur longè minor & connivens & dicitur πρὸς τὸν ὄφθαλμον, quasi dicas πρὸς τὸν ὄφθαλμον, id est, prope aurem locatus. 1. de hist. an. 9. 2. de Part. an. 3. Gal. 1. 10. de us. part. 11.

CVIII.

Inhærentes rursus oculi partes duplices sunt, vel

DE ANIMATIS.

37

vel *συστητική*, id est, constitutivæ; vel *ὀργανική*, id est, operativæ. Partes inhærentes constitutivæ rursus aliæ sunt internæ, aliæ externæ quoad visum. Externæ sunt 1. *τὸ λευκόν*, id est, album oculi, vel albugo. 2. *τὸ μέλαν*, id est, Nigrum. 3. *κόρη*, id est, pupilla. 1. de hist. an. 9. & 5. de gen. an. 1.

CVIII.

Τὸ λευκόν, id est, Albugo, tunica quædam alba est, quæ cæteras oculi partes omnes ambit & complectitur: nigrum verò proximè ab albugine continetur, variisque imbutum conspicitur coloribus. Pupilla denique humor oculi est interior, quo videmus, transitus scilicet secundum Medicos uveæ in oculo tunicæ, quo species visibiles ad chrysalinum perveniunt humorem, cujus splendor seu nitor *γλάνη* nuncupatur. 1. de hist. an. 9.

CIX.

Partes oculi internæ sunt vel *χτῶνες*, id est, tunicæ seu membranæ; vel humores. Tunicarum oculi sunt 4: quarum prima, si ab exteriore incipiat, est membrana illa, omnes oculi internas partes obtegens; quæ græcis *ἐπιφωκός*, id est, adnata, aliàs conjunctiva, vel etiam consolidativa appellatur: ideo scilicet quod oculum capiti jungat & à pericranio, quæ frontem operit & ab interna palpebrarum membranâ exorta, suo robore totum membrum foveat & obfirmet. Integra planè est hæc oculi tunica, nisi quod circa Iridem tantummodò perforata appareat. Unde etiam à Medicis in Anatomia non dissecta traditur.

CX.

Sequentes verò oculi tunicæ distinctæ & secundum partes interiores & exteriores divisæ traduntur, ita ut secunda post Adnatam in parte quidem externa dicatur *κερατοειδής*, id est, Cornea, ideo

ccc 4

quod

quod cornibus in tenues laminas dissectis ita ut perspici possit, persimiliter pelluceat: In altera verò parte interna *σκληροπικὴ*, id est, Dura eadem nuncupetur ut puta, quæ ex duriore cerebri involucri prognata; duræ & solidæ in primis sit substantiæ.

CXI.

Tertia tunica passim duas in partes divisa apparet, quarum prior nempe exterior *ραγοειδής*, Uvea, quod colore suo uvæ imitetur, nuncupatur. Interior verò vel posterior ejusdem pars *χοροειδής*, Latine secunda vocatur, quòd scilicet tale, sit involucrium, quale est illud, quo in matrice fœtus circumdatur.

CXII.

Quarta denique oculi tunica anticam vicissimæ & posticam partem habet, quarum anterior quidè *ἀραχοειδής*, id est, Tela aranea, à formæ scilicet & substantiæ tenuitate dicitur, eaque ChrySTALLINUS humor ab albugineo separatur; posterior itidem à forma *ἀμφοβλητροειδής*, id est, retiformis nuncupatur, quòd vitreum humorem involvit.

CXIII.

Humores oculi sunt 3. quorum 1. dicitur *ὕδατινός*, id est, aqueus, ab aquæ similitudine, vel etiam albugineus, ab ovi albumine, quod humor hic intra corneam & araneam contentus specie seu formâ representat: alter paulò est tenacior & viscosior & quidem in retiformi oculi tunica, contentus, qui à forma, qua vitæ liquato similis esse videtur, *ὕαλοειδής*, id est, Vitreus nuncupatur: 3. denique purissimus & lucidissimus in vitreo, quasi gemma in annulo, secundum Galen. continetur & à forma planè instar crystalli pellucida, *κρυσταλλοειδής*.

αἰθήρ, id est, Crystallinus vocatur, primum ipsius visionis & immediatum organum.

CXIV.

Partes denique oculi ἐνεργητικῆς sunt ἰδῶν ἀπὸ πρῶτου, id est, nervi optici seu visivi, primum scilicet par nervo um ab anterioribus Cerebri ventriculis procedens & ad oculos pertingens, per quos spiritus visivus diffunditur & species visibilium deferuntur, qua de re in lib. de An.

CXV.

Excipit oculum Auris ἕς ἐστὶ μέριον τῆς κεφαλῆς ἐπὶ μέσῃ τῆς δεξιᾶς αὐτῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ἀριστερᾶς ἰσχυρῆς καὶ ἰσχυρῆς: ἀλλὰ πρῶτον ἐν κεφαλῇ, id est, pars capitis in medio ejusdem circumferentiæ cum oculis; auditus gratia ita constituta, ut non tantum per directum ille fit: sed omni potius ex parte & latere. lib. 1. de hist. anim. c. 11. & l. 2. de Part. an. c. 10.

CXVI.

Partes Auris sunt iterum vel internæ vel externæ: Externæ sunt duæ portiones cartilagineæ, quarum superior πτερύγιον, vel usitatè ἀπλοῦς ἦ: pars inferiori opposita dicitur, nempe auris ala à forma sic nuncupata: estque in omnibus animalibus hominem si exceperis, per se mobilis & flexibilis. inferior verò portiuncula λέβητος, ansa auriculæ vel fibra auriculæ appellatur, estque in omnibus brutis immobilis, ornamenta in homine appendentia recipiens, locus memoriæ & antestationis. 1. de hist. an. c. 11. Plin. l. 11. c. 45.

CXVII.

Interna auris pars est meatus ille auditivus, qui γράσις οὐκ ἔστιν vocatur, & instar cochleæ, in gyros & an:

& anfractus cyclicos dispositus, in os *λθονδης* dictum à forma desinit. Ibid.

C XVIII.

Nasum antequam tangamus, quædam quæ Aristoteles in aure omisit, addamus ex Anatomicis. Obducitur auri, omiſſa cartilagine & cute, membrana quædam, quam tympanum vocant; transversim obtenta, & sub ea foramen est, quod in cavitatem in osse exsculptam ferrur. In qua tria sunt ossicula, quorum duo mallei super incudem jacentis effigiem præbent. Habet enim incus binos pedes & superficiem dentis molaris duas tantum radices habentis in speciem: malleo verò manubrium & in fine acies quædam retrò respiciens prominet; ex qua parte infra vergit mallei tubulus: hic in membrana quasi initio nervi quinti paris rami malleum ambientes, ipse nervus radicitus illi subjacet. Unde etiam foramen cæcum & tertium ossiculum. Vesal. l. 1. c. 8.

C XIX.

Nasus ergo Græcis *ῥίς* in *μέρος* ἢ *προσώπου* τῆς *ἐπιπέδου* ἢ *φρεσῶος* καὶ *τι τῶν ἀετλιαμάτων* ἢ *ἐγκεφάλου* *ἐπιπέδου* *χάσμι*, id est, Est pars in facie locata & constituta eo fine & usu, ut in respirantibus quibusque animantibus odoratum administret, cerebrique excrementa recipiat & excernat. l. 1. de hist. an. c. 11. l. 2. de Part. an. c. 16.

C XX.

Partes nasi rursus alia quidem externæ sunt, alia verò internæ. Internæ generaliter sunt duæ. 1. *ῥίς* ἢ *ἡθμός*, aut *ῥίς* ἢ *ἡθμοειδής*, id est, colatorium vel cribrum aut os cribriforme. 2. *σπικώδης*, id est, caruncula vel compagine. Externæ verò sunt, 1. *ῥίς* ἢ *ῥίς*, id est, alæ 2. *μυκτῆρις*, id est, nares. 3. *ῥίς* ἢ *ῥίς*, id est, Nasi interseptum. Ibid.

Cribrum

CXXI.

Cribrum nasi seu colatorium à figura & officio suo ita nuncupatum: est superior in intimo naso pars ossæ & quidem in formam cribri perforata, eo sine & usu, ut inde spiritus atque odores ad cerebrum deferantur, cerebrique per idem excretio fiat & quæ redundant superfluitates, quasi percipiuntur. ib.

CXXII.

Supra hoc nasi cribrum duæ sitæ sunt carunculae à constitutionis suæ cum mammillis conveniētia, mammillares dicti processus, id officii à natura destinatum habentes, ut odorem, haud secus ac nervi optici speciem visibilem deferant, olfactumque administrent. Ibid.

CXXIII.

1. Ala seu pinnula nasi sunt partes ejus cartilagineæ, in extremitate narium prominentes, & quidem per se mobiles, in aliis tamen animantibus magis, in aliis minus.

2. Nares autem sunt duo exteriora nasi foramina, per quæ cerebri excrementa & mucus exire natura consuevit, quæ in quibus animantibus longius latiusque extensa apparent, ut in catellis Læonicis, ea olfactu imprimis valent.

3. Medio narium loco interseptum interponitur, muri instar vel parietis intergerini seu interstitii. *ἡ δὲ Ἀλεγορεῖα λέγουσιν*, id est, ipsum verò interseptum cartilagineum apparet. h. 2. de gen. an. c. 2.

CXXIV.

Genæ vox non ita strictè hoc in loco accipitur, ut per eam ipsam posterior tantum maxilla, pars intelligatur: sed latè, pro tota scilicet faciei illa parte, quæ inter nasum, auresque & os velut circumscripta continetur. Estque genæ sic accepta vel dextra sub

sub dextro oculo circa nasi narem dextram comprehensa: vel sinistra sub sinistro oculo circaque sinistram narem contenta. 1. de hist. an. c. 11.

CXXV.

Partes Genarum principales sunt 1. *μήλον*, id est, pomum, quo nomine a forma perito illa pars superior genæ dicitur, quæ proximè oculis subjecta continetur: aliàs Mala nuncupatur. 2. *γάβρον* inferior illa gena, quæ inter maxillam utramque intercepta continetur. 3. *σταιγών*, id est, Maxilla, quæ est os quoddam in gena utraq; geminum sub osse frontis locatum & alterum quidem superius, *εὐσταιγών* dicitur alterum inferius, *κατωσταιγών*, quod circa partem anteriorem constituit mentum, ibidem.

CXXVI.

Mentum ergò, ὃ *ἔσταιον* est pars faciei sub ore seu labro potius inferiore oris collocata, eaque in cunctis animalibus, crocodilo excepto, mobilis. Unde Scal. Ex. 307. p. 922. contra Card. Qui mentem & mentum à motu dicit; melius *παρὰ τὸ μνηστικόν* germ. *ἄκτιν* an *παρὰ τὸ κινητικόν*: ita ex maxillarum inferiorum unione conglutinatum, ut velut in acutum desinens appareat: In quo ipso pili nascuntur, quorum copia barbæ appellationem sortitur.

CXXVII.

Os, græcè τὸ *στόμα* est faciei pars, labris binis, altero scilicet inferiore; altero verò superiore circumscripta & comprehensa, cujus natura ad spirandum animantibus adjuncta est: quaque omnes in stomachum cibi potusque ingeruntur, soniq; & voces emittuntur. 3. de Part. an. 1. Gal. l. 16. de us. part. 6.

Oris

CXXVIII.

Oris partes enumerari singulatim possunt hæc in primis: 1. *χείλη*, id est, labia duo. 2. *ὀδόντες*, id est, dentes. 3. *ἔλον*, id est, Gingiua: 4. *γλῶττις*, id est, lingua. 5. *ὑπερώον ἢ ἕρσος*, id est, palatum. 6. *φάρυγξ*, id est, fauces. 7. *σταφυλή*, id est, Uva. 8. *ἀπόδες ἢ περιόμια*, id est, amygdalæ. 1. de hist. an. c. 10

CXXIX.

Labia igitur sunt partes oris exteriores & quidem in sanguineis dentatis & que animantibus per se mobiles ad dentium tutelam, salivam retinendam, masticationem rectius administrandam, item & que ad soni vocumque formationem expeditiorem, circa os constitutæ sunt & que duo alterum superius naribus proximè subjectum; alterum verò inferius mento connexum. 1. de hist. an. 11. 2. de Part. an. 16. Gal. 11. de us. part. 13.

CXXX.

Dentes verò sunt partes ossæ in ore contentæ maxillisque insertæ ad incidendum frangendum comminuendum & conterendum cibum à natura in omnibus sanguineis animantibus (excepto avium genere constitutæ. 2. de gener. an. 4. 2. de hist. an. 1. & l. 3. ib. 9. l. 1. de Part. c. 1.

CXXXI.

Differentia dentium, maximè in homine & quadrupedibus animantibus triplex est. Sunt enim alii *ὀδόντες τομῆς*, id est, Incisorii: alii *κροδόντες*, id est, Canini: alii denique *μύλται* vel *γόμφιοι*, id est, molares vel maxillares. *τομῆς*, id est, Incisorii in parte oris anteriore sunt constituti ita quidem, ut primò statim in oris aperturâ conspici queant, in primis etiam in hominis visu, unde etiam Gelasini dicuntur. Quorum in eodem nempe homine & nume-

numero utrinque scilicet quatuor reperiuntur, inferius & superius. Deinde sunt canini, canum nempe dentibus quàm simillimi, quorum in homine quatuor, utrinque scilicet bini, ad dura cibaria & solidiora conterenda & confringenda apti habentur. Inde molares locantur, numero in homine viginti utrinque scilicet decem, quorum bini extremi proprio nomine *κεωντες* vocari consueverunt. id est, genuini vel perfectorii, & *σφραγιστες*, id est, Sapientes, quod scilicet, perfecta tandem ætate, cum homo sapere incipit, eidem annascantur. Unde numerus dentium in homine completus est. XXXII. 3. de Part. an. 1. & 2. c. 9.

CXXXII.

Circa ipsos utriusque maxillæ dentes caro annascitur, cœu sepes dentium, quæ Latinis gingiva, Aristotel. *ελα*, dicitur: Estque usus gingivæ, ut in ipsis alveolis infixos communiat dentes, ossaque maxillarum vestiat & confortet: quin etiam eadem edentulis dentium loco cibaria assumpta diminuit & atterit 2. de hist. an. 1.

CXXXIII.

Lingua est pars oris è carne molli porosa & fungosa intercurrentibus venis, arteriis, nervisque & ligamentis, pro sermone efformando, gustusque sensu administrando ita constituta, ut palato subjacens ossi in suprema gutturis parte ad figuram inversi trigoni basi sua destituti V. vel in to-mam literæ Pythagoricæ Y. efformato & ob id *ιοειδης*, quibusdam à litera Λ. *λαμβδωειδης* nuncupato adhæreat. lib. 1. de hist. an. 3. Gal. 1. 11. de us. part. cap. 14.

CXXXIV.

Propè os in radice ipsius linguæ caro est glandulosa & alba, humiditatis phlegmaticæ receptrix & sa-

DE ANIMATIS

43

& salivæ genitrix, in qua duo sunt pori seu fontes, vel orificia aut foramina, è quibus saliva promanat, eaque ubi saliva deest, clauduntur, rursusque cum saliva redundat & lingua est humectanda, aperiuntur: tum ne ipsa, inprimis in ardentibus febribus exiccetetur, tum ut in gustando coadjuvetur.

CXXXV.

Sub lingua pellicula quædam nascitur, Græcis ob id *ὑπογλωττῆς* vocata, per quam quasi auferens penè immobilis redditur, quin etiam ejusdem respectu duplicem patitur affectum, alterum quidem illum, secundum quem *λευκορροή*, id est, soluta, alterum verò secundum quam eadem est *δεδεσμένη*, id est, ligata. *Ἀλέκτωρ τῆς φωνῆς ἐστὶ τῆ γλωττῆς Ἀλέκτωρ*, 4. de hist. an. 9.

CXXXVI.

Reperiuntur etiam ibidem venæ duæ magnæ, quas Raninas Medici indigitarunt, non alia de causa, quam coloris ratione, ad viriditatem raninam tendentis, è quibus ipsis aliæ plurimæ procedunt venæ, quæ in angina & aliis linguæ passionibus linguæ partiumque circumjacentium commode secantur. Gal. II. de us. part. c. 1. 9.

CXXXVII.

Palatum est pars oris rugosa & concava supra linguam conspicua & usque ad fauces protensa, ex osse cartilaginosa & panniculo duriore constructa, instarq; cæli aut tabulati ejusdem conformata (unde Epicuro ut nihil disciplinas humaniores: ita & Mathematicas moranti Ennii^o objecit: dū palato quid optimū sit, judicat, cæli palatiū despexit.)

(Cic.)

Cic.) ad retinendum cibum gustumque adjuvandum & aërem vocalem comprehendendum, 1. de hist. an. 11. & Gal. 1. de us. part. 19.

CXXXVIII.

Faux quidem non est membrum; sed tantum quoddam spaciū post oris palatum ante gulam & asperam arteriam circumscriptum; quo meatus oris magis magisque angustiores redduntur, quoque aer ad asperam arteriam, cibus ad Oesophagū defertur ibid.

CXXXIX

Propè fauces autem ad finem palati, ubi fauces ipsa distinguuntur, uva, græcis *σαρξ* dicta reperitur, quæ aliàs etiam *κίτων*, aut *σαρξ*, id est, columella & gurgulio appellatur, estque caro rara & spongiosa e pluribus similibus carne, venis, arteriis & nervis ad formam grani uvæ composita, calidæ & humidæ complexionis, prohibens superfluos ad pectus ad ventriculum delabentes humores, vocem corroborans & confirmans, ejusdemque modulationem adjuvans, aëris quoque externi intrò attrahendi vehementiam infringens, eamque attenuans: fumum etiam pulveresque & alia facile irruentia pulmonemque lædentia avertens. Gal. 1. 11. de us. part. c. 11. & lib. de off. c. 8.

CXL.

Amygdalæ sunt carnes duæ ab utraque faucium parte locatæ, glandulosæ, porosæ & spongiosæ, si guræ etiam ratione glandibus rotundis cum quadam longitudine persimiles, à natura pro excipiendis superfluis humoribus proque principio fistulæ arterialis coarctando ordinatæ & confirmatæ.

Parti

CXXI.

Patiuntur ab eiusmodi humorum superfluatorum exceptione quandam sæpè inflammationem & Uva & amygdalæ; Uva quidem inflammata, *Φλεγμώδης παφυλή* dicitur, vel usitatè & propriè columella, quando nimium per humorem auctiorem protrahitur, inflatiqué columellæ protensa conspicitur: amygdalæ verò si inflammantur, *αιπάδες* Medicis propriè dicuntur. *Isid. l. 11. c.* Vocantur & tonsillæ, Toles galli, quod vulgus tonsillas, quia in faucibus turgescere solent. Hippocr. Spongias vocat.

CXXII.

Et tot sunt capitis præcipuæ partes: sequentes autem colli, quod *αιχίν* appellatur, *δὲ τὸ εἶναι αἰχίν*, id est, à superbiendo, quod videtur quasi *δὲ ἔχιν* dictum: *αιχίν δ' ἐστὶ μίερον, εἰς τὰ μίερα αἰομιμνῆρες, μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ αἰμὴν περαχίας τῆς δόνηρίας πρὸ βλημεα καὶ τὸν οἰσοφάγον σωζον*, id est, Collum est pars corporis dissimilans & quidem inter caput & humeros sita, asperæ arteriæ tegumentum ipsiusque œsophagi munimentum. *l. 3. de Part. an. c. 3. 4. de Part. an. 10.*

CXXIII.

Partes colli duplices sunt aliæ externæ: aliæ internæ: illa duæ: Una quidem anterior, quæ *τραχηλ* Græcis, Latinis specialiter collum dicitur: altera posterior, quæ *ἐπιμυς*, id est, cervix vocatur. Internæ colli partes ibidem duæ sunt: 1. *τραχία ἢ δόνηρία*, id est, aspera arteria. 2. *οἰσοφάγος*, gulari *l. de hist. an. 12.*

CXXIV.

Collum igitur antierius, *μεῖρος ἐπὶ τῆς αἰχίνος πρὸς ὀπίσθον μετὰ τὸν εἰς πρὸσώπε καὶ τὸ ὄργον τῆς φέρουχης πρὸ βλημεα*, id est, Est pars colli antica, inter faciem

d d d

& per

& pectus locata & quidem gutturis muniendi gratia. Ibid. & 3. de Part an. 3.

CXLV.

Posterior verò collum seu cervix ἐστὶν μέλ^ο τῆ^ς αὐχέν^ο ὑπὸ τοῦ
 μέλ^ο τῆ^ς ἐπιτομίου, μετὰ τὸν τῆ^ς νάτης, τῆ^ς οἰσφάγου
 πρὸς βλάβη^α, id est, Colli pars posterior inter occi-
 put & dorsum corporis constituta, gulæ tegendæ
 causa. Ib.

CXLVI.

Ἡ οἰσφάγ^ο τῆ^ς ἐπιτομίου ἐστὶν ἐν τῇ αὐχέν^ο ὑπὸ τοῦ
 μέλ^ο τῆ^ς ἐπιτομίου, καὶ τῆ^ς χειλίου σαρκώδης καὶ νευρώδης,
 δι᾿ ἧς ἡ τροφή παρέλεύεται εἰς τὴν χειλίαν, id est, Gula est
 pars colli interior postica inter os & ventriculum
 locata, carnosa ac nervosa, per quam cibus po-
 tusque in ventriculum defertur.

CXLVII.

Collum excipit pectus: ἐστὶν τῆ^ς ὀσφάγ^ο τῆ^ς ἐπιτομίου
 καὶ τῆ^ς αὐχέν^ο μετὰ τὸν τῆ^ς ἐπιτομίου, καὶ τῆ^ς αὐχέν^ο μετὰ τὸν
 αὐχέν^ο αὐτομομερὲς δὲ τῆ^ς αὐχέν^ο μετὰ τὸν αὐχέν^ο, id est,
 est pars corporis animati dissimilans à collo usque
 ad pudenda vergens. Cujus partes etiam duplices
 sunt: Vel externæ & hæc quidem anticæ, 1. τῆ^ς ὀσφάγ^ο,
 id est, pectus: καὶ τῆ^ς γαστρός, id est, Venter. Externæ
 autem posticæ 1. τῆ^ς νάτης, id est, dorsum. καὶ τῆ^ς νάτης,
 id est, Nates. Partes Internæ principes ex Arist.
 sunt: 1. καρδία, id est, cor. 2. πνεύμων, id est, pul-
 mo. 3. ἥπαρ, Epar vel Jecur. 4. σπλήν, id est, splen
 vellien. 5. νεφροί, id est, Renes. 6. σκύσος, Vesica.
 7. χειλίαν, id est, Ventriculus. 8. ἐντόσθεα, id est, In-
 testina, I. de hist. an. 7. & c. 12.

CXLVIII.

Pectus propriè dictum, τῆ^ς ὀσφάγ^ο, μετὰ τὸν τῆ^ς ἐπιτομίου
 à stabilitate & firmitate; quia pectinatum cum ster-
 no cohæret. ἐστὶν μέλ^ο τῆ^ς ὀσφάγ^ο τῆ^ς ἐπιτομίου ὑπὸ τοῦ
 μέλ^ο τῆ^ς ἐπιτομίου, καὶ τῆ^ς αὐχέν^ο μετὰ τὸν αὐχέν^ο,
 καὶ τῆ^ς αὐχέν^ο μετὰ τὸν αὐχέν^ο, id est, Est pars tho-
 racis

DE ANIMATIS;

49

facis antica ossa inter collum costasq; & ventrem
eo sine collocata, ut pulmonis & cordis tegumen-
tum sit ac munimentum. 1. de hist. an. 12.

CXLIX.

Pectoris partes aliæ sunt externæ, ut mammil-
læ, aliæ internæ, quarum ipsarum triplex iterum
discrimen deprehenditur, ita ut earum aliæ carti-
laginæ sint, aliæ panniculosæ, aliæ denique
ossæ.

CL.

Cartilaginey pectoris insigniores quatuor sunt:
1. à formæ suæ cum furcula fenili similitudine,
furcula & quidem à loco superior dicitur, quæ scilicet
sub collo in superiore parte thoracis juxta supre-
mum ossis pectoralis cacumen locata reperitur, ubi
græci σφογγή, id est, mactationem statuunt, quod
scilicet hic locus mactationi victimarum sit conve-
nientissimus.

CLI.

2. Furcula dicitur inferior, quæ in infima ossis pec-
toralis parte locata habetur, & quidē pro munien-
do ventriculi superiore orificio, cordiq; tegumen-
tum largiendo: aliàs Arab. à forma floris inexpli-
cati malum Granatum dicitur. Græcis χένθηρον ἔν-
δοθεν, id est, Cartilago ensiformis. Gal. 8. Anat.
ad 1. & 6.

CLII.

3. Pectoris cartilago illa est, quæ cum in officu-
lis pectoris, tum etiam in medio costarum infarcta
quasi reperitur eò sine, ut & firmitior & conveni-
entior sit conglutinatio & motus undiquaque esse
possit expeditior.

CLIII.

4. Denique Cartilago in ambitu spuriarum &
costarum

ddd a

costa

costarum apparet, & græcis speciatim *καταχόνδρσι* dicitur: ubi tamen homonymia vocis notetur, quæ scilicet magis propriè apud Medicos partem illam inferiorem pectoris costis spuris seu mendosis, non appositam, sed suppositam significat, quæ quidem pars uno in latere Epar, in altero vero splenem obigit & circa umbilicum desinit. Illic enim Melancholia Hypochondriaca stabulari solet.

CLIV.

Membranz pectoris tres sunt primariæ: 1. est *ἡμὴν Διὰ φρεσίων μέσον τὴν θώρακα*, id est, Panniculus intersepiens medium scilicet thoracem, communiter hodiè Mediastinus nuncupatur: Estque panniculus, qui à furcula superiore per ossis pectoralis longitudinem & in posteriore parte per dorsî vertebrae usque ad mucronatam cartilagineam productus, totum thoracem, ipsumque juxta pulmonem in duas quasi portiones seu lobos dividit, dextrum & sinistrum eo finè & usu, ut pulmonis sic divisa una parte læsâ non statim altera quoque læderetur & mox tota simul animalis respiratio deficeret, utque in suppuratione & similibus symptomatis transitus materiæ malignæ de parte in partem prohibeatur & aliò avertatur.

CLV.

2. Membrana *πλάσμα* dicitur, Græcis *πλάσμα τῆς ζωνῆς* tunica subcingens, ab officio scilicet denominata. Est enim panniculus subtilis & nervosus per totum thoracem ita extensus, ut introrsum & costas & musculos quoque intercostales vestiat ac muniat. Qui si ab humorum affluxu inflammetur aut malignè afficiatur, morbum causat imprimis vehementem, qui Latinis est lateralis Morbus: Græc. *πλάσμα* cum dolore acutissimo & punctio.

3. Est

CLVI.

3. Est septum transversum, ὃ *Διάφραγμα*, sic dictum, quod sit panniculus musculosus & carnosus, duabus membranulis contextus: in postica, quidem parte circa 12. vertebram annexus: in parte autem antica usque ad cartilagine[m] ensiformem ascendens, ibiq[ue] ossibus pectoris cohærens instar septi cujusdam transversi, ut à vitalib. membra naturalia distinguat. Unde & *Διάφραγμα* nuncupatur. Internam tunicam à pleura: externam versus Epar & ventriculum à peritonæo accipit. 3. de part. an. 10.

CLVII.

Porro idem Panniculus quidem *σπληνός* est, id est, continuus est & integer: ita tamen, ut tria in se habeat foramina, quorum 1. in dextro latere est, per quod vena cava perque hanc sanguis ad cor devehitur: 2. versus latus sinistrum pergit, quo gula & per hanc cibus ad ventriculum demittitur. 3. denique duodecimæ vertebræ vicinum apparet, quo ramus arteriæ magnæ seu Aortæ & per hanc spiritus vitalis ad membra corporis defertur. 1. de hist. an. 12.

CLVIII.

Inter osseas autem partes, pectoris os illud maximum est, quod græci *στέθιον*, unde & *στέθιον*, id est, firmitas nuncupant. Estque os unum & continuum Galeno Vesalio tamen in homine triplex, latum & firmum, superiorem suam partem velut cornutum, apparet, ubi claviculorum junctura est & commissio; seu capulatum aut manubriatum; in parte vero inferiore seu extremo in cartilagine[m] ensiformem, quæ est propè officium ventriculi, desinit, in primis ad membrorum vitalium in pectore contentorum & costarum orbiculatim pectore

ris amplitudinem complectentium munitionem
ac tutelam factum. Ab ossis hujus firmitate & ro-
bore grandiore *ὀστέον ἰσχυρὸν* illi dicuntur,
qui pectore latiore præditi sunt. 1. de hist. an. c. 12.
4. de Part. an. 10. Gal. 6. de ul. part. 3.

CLIX.

Costæ græcis *ὀστέα* sunt laterales pectoris par-
tes & quidem ossæ ex seminali superfluitate è spi-
na dorsali prognatæ & quidem in octava spinæ
dorsæ vertebræ initium sumentes & usque in ejus-
dem vertebræ decimam nonam desinentes, idq;
in primis in homine, ut sint velut interstitia & cir-
ca membra vitalia quasi propugnacula & muni-
menta. 1. de hist. an. c. 15. 2. de part. anim. 9.

CLX.

Exinde communissimus costarum numerus non
obscure aut difficulter elucescit, ut scilicet in utro-
que latere 12. costas computemus, ab octava dorsæ
vertebræ auspiciati & usque in decimam nonam
ejusdem spinæ vertebræ desinentes utrinque;
quem ipsum numerum haud facile in ullo homine
natura deficere patitur: sæpè verò uno in latere
quidam 13. habere costas reperiuntur: unde sen-
tentia Dn. Philippi Melanchthonis desumpta vi-
detur de numero costarum ante Evam conditam
reperitarum in Adamo, 13. scilicet costas in uno
Adami latere fuisse conditas, è quarum una divini
numinis nutu Eva deinde fuerit producta. Velal.
lib. 1. c. 19.

CLXI.

Sunt autem duplices costæ: aliæ scilicet *γνώσιμα*, i. e.
veræ & integræ seu legitime, aliæ *νόθα* seu illegitimæ
aut spuria, vulgò mendosæ. Veras costas illas volu-
mus, quæ superiore situ locatæ à vertebris spinæ
prioribus oriuntur & usque ad *στέφανον*, seu medium
pectoris os terminantur: cumq; eodem secundum
extre-

extremitates cartilagineas conglutinantur & compinguntur, pro pulmonis & cordis apprimè tutiori munimento.

CLXII.

Nothas autem costas reliquas appellamus, quæ scilicet inferiores sunt & paulatim magis magisque decurtantur, suæque in substantia emollescunt, neque in sternum usque desinunt: sed in cartilagineam quandam mollem abeunt idque tum ob alvi extuberationem & ventriculi dilatationem repleti, tum & ob mulieres gravidas ita à natura abbreviata. Humanum corpus quod attinet, veras in eo costas 7: 5. autem spurias seu mendosas utrinque numeramus, ut ita in utroque latere summam sint XXIV.

10

14

24

CLXIII.

A costis deinde ipsius pectoris diversa ejusdem velut spacia circumscribuntur, quæ *ωλοδρεά* Græcis. Lat. Latera cognominantur. Quorum unam quidem dextrum est: alterum sinistrum: & dextrum sinistro in homine agilius & alacrius ob id, quod ipsa cordis radix versus ipsum directa videatur. Unde etiam majorem & fortiolem spiritus copiam & caloris vim eò deferri verosimile est.

CLXIV.

Hoc etiam loco pectinis mentio non est præmittenda: quo nomine dici solet os illud, quod à costis exoritur, ibique subter intestina transverso situ locatur, ventrem obfirmat: Græcis *αλεις* & *ιπιτοφον*: aliàs etiam Galeno 14. de us. part. *ὁ τῶν τῆς ἵβης* os pubis appellatur. Illam autem quam ex Aristotele & Galeno Da. Philippus

ddd 4

citat

quæ appellatorem *ἐπίχριον*, nusquam reperii, nec
reperiri existimo, nisi in recentibus quibusdam
hoc ipsum imitantibus.

CLXV.

Externæ tandem pectoris partes sunt mammi-
llæ, gr. *ἄρθῃς ἢ ἄρθια* vel *μαῖζοι*, etiam *ἀπὸ τῆς μάσης*,
id est, ab indagine, quod a lactantibus desiderari
& inquiri videantur. A quo etiam nomine Ama-
zonum appellatio traducta est, altera nimirum
mammarum destitutarum foeminarum: suntque
mamillæ partes pectoris exteriores, è substantia
carnea, molli, spongiosa & glandulosa, constitu-
tæ, ab utraque parte nervis, venis, arteriis inter-
textæ, pro lactis elaboratorio & receptaculo fetus
nutritivi, proque cordis inprimis virilis nutri-
mento.

CLXVI.

Extrema mamillarum capita seu apices, *τιλῶν*
græci, Latini papillas appellant, circa quas ambi-
ens quidam circulus apparet, qui Græcis *φῶς* nun-
cupatur.

CLXVII.

Differunt autem mamillæ viriles à femininis
ratione formæ externæ inprimis bifariam: 1. Ca-
pitum enim virilium mamillarum spissior & depres-
sior: Mulierum autem laxior & rarior, magisque
spongiosa & glandulosa: 2. Extremitas, quæ pa-
pilla dicitur, in viris minor & suppressior: in fe-
minis major & elatior. 2. de hist. an. c. 13.

CLXVIII.

Pectus ita se habet: Venter autem sic; qui Græ-
cis *γάσθρῳ*. Est *ἡ μέση μίτη τῶν ἰσχυρῶν πρὸς τὸν ἰσθμὸν
ἐπὶ τὸν στήθος, ἐν ᾧ τῆς τροφῆς καὶ ἠρώσεως ὄργανα*, id est,
est pars sub thorace locata & quidem ossibus planè
desti-

definita, in qua Naturalia juxta Nutritionis ac generationis instrumenta continentur. 1. de hist. an. 13. & l. 2. de part. an. c. 9.

CLXIX.

In medio ventre Umbilicus existit, ὁ ὀμφαλός dictus, ejusque a Philosopho radix, ῥίζα, nuncupatur; estque, ut Vitruvius & Galenus habent, exactissimum corporis humani centrum, quæ ipsa in parte infans seu Embryo in utero jacens latensque alimentum in se recipit.

CLXX.

Supra umbiculum τὸ ἐπιγάστριον locatur, pars scilicet ventris superiore loco sub diaphragmate locata, ut contra; Pars sub umbilicos inferior ὑπογάστριον & Hipp. ἡπτερον inscripta: ἡπτερον γὰρ ἰδίως διαμάζει, τὸ κάτω χεῖρὶν τῆς γαστρὸς ὅσα ἐπι μετώρῳ τῷ αἰνδιῶν τῷ ὀμφάλῳ. c. Itrum propriè Hipp. nominat, eam Ventris inferioriorem partem, quæ inter pubem & umbilicum interjacet. 2. aph. 35. in Com. Gal.

CLXXI.

Porrò in utroque latere circa ventrem λαγόνες reperiuntur, aliàs Iliæ, quo nomine partes illæ laxæ & molles intelliguntur, quæ ab utroque latere circa umbilicum inter infimam seu extremam costam, & ipsam coxam interceptæ deprehenduntur. Sicut & lumbi, quibus renes adjacent; unde & elumbis, quibus lumbi tenues sunt & collapsi: sicut exiles quibus Iliæ & venter concenterunt.

CLXXII.

Externæ partes posticæ dorsum includunt: ἐν δὲ τῷ ὀπίσθῳ τῷ μετὰ τῷ ἄρακτι, τὸ ὀπίσθῳ τῷ στήθεσσι, i. e. parte thoracis postica, pectori nempe anteriori retrò velut opposita. 1. de hist. an. c. 15.

d. d. d. s.

In:

CLXXIII.

In dorso inest *ἡ ραχίς*, id est, spinalis medulla receptaculum ipsa spina dorsi: aliás etiam *ἡ ἄρα σπινθηρίς*, id est, sacra fistula, quod per hanc ceu canalem medulla à cerebro derivetur, estque os oblongum, molle, varijs vertebris à capite per cervicem & dorsum lumbosque usque in os sacrum productum, omnium ossium prima origo & fons.

CLXXIV.

Vertebræ autem spinæ, aliás nodi, gr. *σπόνδυλοι* insiguntur: quod figuram verticillorum referant, harumque in hominis spina 24. Galenus numerat, ita ut 7. earum cervicem absolvant; sequentes 12. thoracem seu dorsum constituent; reliquæ 7. in os sacrum desinant, lumbisque annumerentur: Ipsæ autem cuique vertebrarum additæ pinnulæ, propriè *ἀκρωτιαὶ* dictæ, eo fine à natura factæ, ut sint velut vallum serici spondylorum peculiare, estque in spinæ vertebris *καπνοὶ ὀμυελόρα* id est, spinalis seu dorsalis medulla, *πρωμὲν ἐν πηγῆς ἐκέρχον ἢ ἰγυροβάλυ*, id est, Scaturigo est fontis cerebri effluens & promanans.

CLXXV.

Os autem sacrum, *ὄσθιν ἱερόν* illud est, quod quinque lumborum vertebris in spina extremis subjectum & substractum, artificiosa & planè, admiranda compositione insignique mole est sex ossib. constitutum, sub dorso insequitur, totamque corporis molem que sustentaculum quoddam gestat: aliás etiam *ὄσθιν πλάτυ*, id est, os latum audit.

CLXXVI.

Coxæ verò *ἰχίαι* sunt duo grandia & robusta ossa, utrinque ad sacri ossis latera compacta, n quorum utroque sinus est rotundus ac profundus, in quem ceu acetabulum principium seu caput femoris inseritur.

Alte-

CLXXVII.

Alteram externam eamque posticam partem constituunt *οιγλέτοι*, id est, Nates, aliás etiam *γλάτες*, quo nomine generaliter partem illam corporis posteriorem dicimus, quæ maximè carnosa infra lumbos prominet, pro requiè totius corporis captanda; Unde etiam carnosæ nates factæ, ne sedendo ossa atterantur: ubi notandum partem hanc corporis posteriorem in fœminis grandior, ut puta à natura ad quietam magis sessionem, quam curiosam discursionem hac in parte destinatis. Unde & à Poëtis cum cochleâ domiportâ comparantur.

CLXXVIII.

Pergimus hinc ad interiora corporis membra, quorum primum, & principalissimum est *η καρδία*, id est, Cor, *καρδία*, vulgò *κῆρ*. *Ἔστι ἡ καρδία σπλάγχχνον κενεῖται τῶν ζώων, ἐν ᾧ ποιεῖ τὸ αἷμα, καὶ τε ἡ αἷσις τῆς ζωῆς πείσῃ τε τῆς κινήσεως καὶ ἀποδιόσεως*, id est, Cor est viscus principalissimum animalium, in quo sanguinis fons est & origo; primumque vitæ, omnisque motus ac sensus principium. 1. de part. an. 6. 2. de part. a. 7. 1. de hist. an. 3. & 4. 1. de Vit. & mort. 1. & l. 3. de part. an. 4.

CLXXIX.

Substantia igitur cordis est caro inter omnia viscera optimè compressa & compacta, benè spissa, venosa ac nervosa, variisque fibris undique intertexta: ubi tamen notabis, illam carnis cordialis compactiorem in aliis densiorem esse ac durior: in aliis aliquantò subtiliorem ac molliorem: & hominum quidem illi, quibus compacti substantiæ cordialis crassior est, crassiores etiam & stupidiore sunt: quibus verò tenuior ac subtilior, subtiliores & ingeniosiores. 3. de Part. an. 4.

Figura

Figura cordis communi opinione, eaque satis concinnâ pyramidis formam referre dicitur, ita ut ejusdem conus acutus versus dextram in homine præsertim, in quo imprimis ad sinistrum latus magis, quam in aliis brutis locatum deprehenditur; declinare ac desinere videatur, solis tamen piscibus exceptis, in quibus acuta cordis cuspis versus caput potius declinat. 3. de Part. anim. 4. 1. de hist. an. 17.

CLXXXI.

Quantitas verò cordis non tantum in diversis animalium speciebus, sed & in iisdem variat: Majorque in alijs, in alijs minor deprehenditur. E majori cordis mole, timidius est animal: cujus ratio in promptu est. Quia calor minus unitus est: sed dispersus: Unde minus etiam spiritus vitales calidi producuntur. Contra in mole cordis minore calor magis unitus magis calfacit & auget spiritus, qui audaciam deinde in animali concitant. 3. de Part. an. c. 4.

CLXXXII.

Officium cordis principale est generare spiritus vitales, esseque *ἡρῶν καὶ πνεύματι δῆμαρ*, τῆς ζωῆς, πνεύματι τῆς κινήσεως καὶ αἰσθησεως, id est, principium esse & originem sanguinis; quin imò totius vitæ omnisque motus ac sensus primum ac præcipuum fontem. ibid.

CLXXXIII.

Partes cordis sunt duplices, vel internæ & substantiales: vel externæ & coherentes. Externæ binæ sunt: scilicet *τὸ ἐκκεντρικὸν καὶ τὸ ἐν τῷ ὄργανῳ*, id est, capsula cordis & humiditas ejus. Capsula vel casula cordis est membranula circa totum cor, cui in-
invo-

DE ANIMATIS.

59

involuturum ejusdem circumtenſa, ipſumquæ
quafi tunica quædam veſtiens & circumdans, tum
propter motum cordis faciliorem & tutiorem, tum
propter ejusdem refrigerium & humectationem,
donec vivit, jugem.

CLXXXIV.

Humiditas igitur cordis in illa ipſa capsula con-
tinetur, qua cor perpetuò humectatur & quali ro-
re quodam adſpergitur; ne motu continuo cale-
factum denum exſiccetur & contabefcat.

CLXXXV.

Dicta humiditas ſive *εὐδαιμόνεια* ſive *ὑπερβολὴ* pec-
cet, animal gravillimè lædit, ſi enim deſiciat, cor
ipſum extabefcit, ut in maraſmo & illiusmodi affe-
ctibus fieri conſuevit: ſi ſuperflua fuerit, aut ſuf-
focatio cordi continget, aut *παλμος*, id eſt, palpi-
tatio.

CLXXXVI.

Internæ ſunt interni cordis ventriculi & adhæ-
rentes auriculæ. Ventriculi ſeu foveæ cordis di-
cuntur ſinuofæ ejusdem cavitates, aliàs *Σελαιμοί*,
quafi cameræ aut cubicula: item *κοιλίαι καὶ γαστήρες*:
ſuntquæ cordis ejusmodi numero 3: qui à loco vel
ſitu denominari ſoleant ita, ut ventriculus in dextero
cordis latere dexter, exinde appelletur, qui reli-
quis major & capacior eſt tactuquæ mollior, & in
hoc ſanguinis calidiſſimi copia reperitur: alter ve-
ro ſiniſter eſt, in ſiniſtra cordis parte ſituatus, ſtri-
ctior & anguſtior, tactuquæ durior, in quo ſan-
guis exiguus & quidem aliquantò frigidus reperi-
tur. Hinc medius interjacet, medio & mediocri
ſpacio incluſus, è quo arteriam prædire philoſo-
phus ſtatuit. 3. de hiſt. an. 3.

Auri:

PHYSICA SPECIALIS
CLXXXVII.

Auriculæ cordis duæ sunt membranæ magis minusve pro majore aut minore animalium specie cartilagineæ utrinque in cordis latere appositæ, cujus etiam situs & loci ratione, altera dextra est, altera sinistra: dextra quidem dextro adhæret cordis ventriculo & superfluum in se sanguinem è vena cava excipit, ne eodem cor ipsum ægrè aggregetur: sinistra verò sinistro ejusdem adhæret ventriculo & ætis superabundantiam ab arteria venosa excipit, ne nimium cor refrigeretur. 3. de Part. an. c. 4.

CLXXXVIII.

Pulmo verò gr. *πνεύμων* ἀπὸ τῆς *πνεύματος* ὁ ἀσπίτου, cujus receptaculum est & sic definitur: quod sit *σπλάγχνον διφυσὶς ἐν δὲ ζῴοις σῆμα* ὅ ἐνυπαρχόν τοῖς ζῴοις *ἐν αἰματί τοῦ ἀσπίτου ἕνεκα*, Viscus bipartitum, sanguineis animalibus attributum, dextraque in parte pectoris locatum, respirationis gratia. 3. de Part. an. 3. i. de hist. an. 17. l. de Resp. 6.

CLXXXIX.

Substantia pulmonis est sui generis carnea; sed laxa prorsus & rara; mollisque ac spongiosa, coagulato sanguini fermè similis, quo respiciens Plato non inconcinnè pulmonem *ἄλμα μαλακόν*, id est, molle quoddam cordis ventilabrum appellat. 3. de Part. an. 6. & 1. de hist. an. 17.

CXC.

Figuræ modo Pulmo ad formam unguis bovinæ in singulis animantibus respirantibus bipertitus apparet & maximè quidem in oviparis, longè verò minus in homine. l. i. de hist. an. 19.

CXCI.

Officium Pulmonis sic olefcribit Philosophus: Pulmo spirandi officio fungitur, qui originem sui

DE ANIMATIS.

61

Sui motus ex corde accipit, suaque cum elevatione & amplitudine, tum inanitate seu compressione & amplitudine spiritus promovet & administrat. Cum enim attollitur, influit novus aer seu spiritus: cum contrahitur, effluit. 3. de part. an. 6.

CXCH.

Inde etiam *ἀρτηριώδης ἐστὶν ὁ πρῶτος ἐκ τῶν λεῖων καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἀρτηριῶν συμφορῆς*, id est, arterialis est pulmo, ex arteriis tam levibus quam asperis inprimis fungofus.

CXCHI.

Τραχεία ἢ ἀρτηρία, id est, aspera arteria est fistula oblonga ex annulis cartilagineis & membranis nervosis constructa & intertexta, quæ a faucibus in pulmonem usque porrecta inibi quasi in duos ramos diffunditur, a quibus innumeræ deinde fibræ oriuntur seu cannulæ: Estque respirationis & formandæ vocis naturale organum.

CXCIV.

Nominatur autem aspera arteria ob cartilagineam substantiam, eamque asperam: unde etiam eam *ὄλην τὴν τραχείαν βρογχὸν καλεῖσι*, id est, totam illam asperam bronchum nuncupant, quo nomine scabrum & asperum aliquid denotatur. Gal. 7. ad an. 5.

CXCV.

Cacumen hujus fistulæ seu superior pars, *βρογχὸς κεφαλὴ*, & propriè Larinx dicitur, aut nodus gutturis, tribusque constat cartilaginibus, quarum 1. in antica colli parte eminent & digitis contrectari potest, formæque ratione scutiformis appellatur. 2. annulo in pollice gestato Turcico ad arcum tendendum similis *ειώσιον*, id est, retroque posita existit *ἰψὺν*

ipſus laryngis à gula q: ſepimentum & contra
ipſam munitimentum. 3 in medio inter reliquas
duas q: rimam conſtituit, & à forma ἀρτυροειδής
id eſt, urcei roſtro ſimilis vel cimbalaris etiam ab
officii & uſu nominatur, cùm ſcilic. in hac ſonus
vocalis perficiatur. l. 3. de Part. an. c. 3. 1. de hiſt.
an. 16. de Reſp. 4.

CXCVI.

In medio cimbalaris cartilaginis quædam quaſi
rimula apparet propriiſſimum vocis formandæ or-
ganum, quæ γλωττίς dicitur, Lingula ſeu parva
lingua, ſimilis lingulæ Muſicorum, ſiquidem ſu-
premæ fiſtulæ caput ex laminis arundinum ſu-
pactum ſuperiusque impoſitum eſt, in cuius me-
dio foramen habetur; quod eodem nomine ſalu-
tatur: ſuper hanc γλωττίδα ἢ ἐπιγλωττίς locatur, la-
ryngis cartilaginem operculum pro claudenda
aſpera arteria additum, ne quid cibi vel potus in
eam illaberetur, unde ſuffocatio animalis facile
oriretur. 1. de hiſtor. anim. 16. 3. de Part. an. 3. l.
de Reſp. c. 4.

CXCVII.

Ἀρτηρία ἢ φλεβώδης, id eſt, arteria venoſa eſt
arteria illa, qua ær per aſperam arteriam hauſtus.
viciſſim è pulmone hauritur & ad cor refrigerandi
ejus gratia deportatur: viceque verſa cor fulgines
inſeſtantes ex eodem verſus pulmonem deferun-
tur, unde patet partim à munere & officio; partim
à forma ſua eandem ſic appellari, nempe ab illa
arteriam; ab hoc venoſam.

CXCVIII.

Φλεψὶς ἀρτηρώδης, id eſt, Vena arterialis viciſſim
à forma quidem conſtitutionis ſuæ arterialis: ab
officio & uſu vena dicitur. Siquidem eſt canalis vel
fiſtu-

fistula, qua sanguis in cordis ventriculis elaboratus & probe percoctus seu levissimè attenuatus exinde in pulmonem nutritionis gratia deferitur.

CXCIX.

Ἡπαρ sequitur, cujus vox aliis quidem est *παρὰ τὸ ἡδῶν*, quod est lactifico, vel *παρὰ τὸ ἱππεδάειν*, id est, ab humectando per sanguinem corpore, vel rectius *παρὰ τὸ ἐπῆθευ καὶ κνετῶδῶσιν*, quod elevetur in gibbum nomen factum autumant: aut denique *παρὰ τὸ ἡπιον ἡπαρ* appellari, à substantia ejus tenera ac molli. Ἐστὶ δὲ *εὐλάγχνοι αἱματῶδες ὑπὸ Διφραγμῶσιν* *ἐν τῷ σπλάγχνῳ τῶν ζώων ἐν αἵματι ἐν κέντρῳ*, ἢ *αἱματῶδες ἐν τῷ ἐπὶ τῷ σπλάγχνῳ*, id est, Epar est viscus sanguineum sub diaphragmate in latere dextro animalium sanguineorum collocatum, propria & nativa sanguinis officina. 1. de hist. an. 18.

CC.

Quoad *ὄψισιν* & substantiam, Epar est *παρὰ τὸ ἐπῆθευ* id est, massa quædam è sanguine recenti velut coagulata, mollis & rubra, omnium viscerum, excepto corde, sanguine refertissimum: unde & solis animalibus sanguineis iisque omnibus inesse reperitur. 3. de Part. an. 12.

CCI.

Figura Epatis ea est, ut Epar neque omninò corniculatæ Lunæ vel falcatæ, neque dividuæ simile appareat: sed mediam quandam formam inter has præ se ferat; adeoquæ intrinsecus cavum, extrinsecus gibbum appareat, quo ipso etiam prominenti ventriculo, seu substerniculo incumbit.

CCII.

Officium Epatis *αἱματοποιτικόν ἐστι*, id est, innata temperiei beneficio sanguinem generare: quod si verò ex caloris defectu, iusta sanguinis elaboratio

c c c

ratio

ratio fieri nequeat, aquea sit generatio, quæ ex
 inde per omnes corporis partes transfusa, hydro-
 pem producit; vel ejusdem excessu, sanguis adu-
 ritur & Epar induratur. 2. de hist. an. 15.

CCIII.

Porro in ipsam Epatis carnem innumeræ pen-
 venubæ dispersæ sunt, in quibus scilicet acceptus
 per venas mesaraicas ab intestinis alimentarius
 succus, qui *χολός* nuncupatur, in sanguinem co-
 quendo convertitur, & harum quidem aliæ ad
 imam epatis partem cavam tendunt, quarum pri-
 maria & maxima est *σεληνιαία*, id est, Vena portæ,
 aliæ verò in gibbam seu convexam Epatis partem
 sursum contendunt & communi propagine deinceps
 in ampla illa venâ coeunt, quæ *κβιλιή*, id est,
 Vena cava nominatur.

CCIV.

Venas igitur mesaraicas dicimus illas, quæ in
 Mesenterio (quasi *μέσον τῶν σπυγγῶν*, id est, in ipso
 intestinorum centro) panniculo, quo intestina
 continenter cohærent & involvuntur, compre-
 hensæ cernuntur & passim complicatæ chylum ex
 intestinis, ut hirudines sugunt, & ab his ad Epar
 per venam portæ deferunt, ut exinde optimus san-
 guis inibi elaboretur.

CCV.

Vena autem portæ inde dicta videtur, quod q:
 porta quædam sit ante Epar, qua transire chylum
 è ventriculo in epar totum possit; græcis, ut supra,
σεληνιαία, caudicaria seu truncalis appellatur.

CCVI.

Cava verò vena ex ipsa caudicaria mundum
 & cor.

& concoctum sanguinem cum aquoso seu seroso excremento, quod Hipp. l. de al. *τροφήσ' ὄχημα*, i. e. vehiculum alimenti nominat, hauriens ipsum in cordis sinum dextrum & reliquas corporis partes omnes derivat.

CCVIII.

Quia & sub medio Epatis concavo seu parte sima sita reperitur vesicula fellis, quæ gr. *κύστις χοληδόχη*, id est, Vesica bilem excrementiciam recipiens vocatur, longiusculo pyro similis, à cuius collo duo longiusculi canales porriguntur, alter quidem sursum, ubi in purificatione sanguinis persfluabilis in vesiculam dictam exhauritur: alter deorsum, quo bilis è vesicula in intestina prope pylorum seu *ἐκφύση* expurgatur, & inde *σάξες* flavescunt.

CCIX.

In sinistro hypochondrio è regione Epatis situs est Lien. *Ἐπι τῷ ὀσπλίῳ σπλάγγνῳ αἰματώδης τοῖς ζώοις τὸ Ἀσπρεσμά ἐν ἀριστερῶν ὑπέροχον τὸ τῆς μελαίνης χολῆς δεκτικόν*, id est, Splen est viscus sanguineum sub diaphragmate in sinistra corporis parte locatum, atræ bilis naturale receptaculum, l. de hist. an. 19. & 2. c. 17.

CCX.

Substantia liemis vicissim est *πυρεγγυμάτι*, id est, Corpus quoddam è sanguine coagulatum, laxum & velut spongia rarum, dorso ac costis mendois quas alligatum.

CCXI.

Schema lienis propemodum est oblongè quadrangulare, cava parte sua concavitatem ventriculi amplectens, non abfimile linguæ bubulæ, seu ut Hipp. mavult, vestigia pedis humani repræsentans: Neque verò tam intente hoc viscus rubet, ut Epas; sed subnigrum est ob sanguinis atrii & melancholici copiam inibi contentam.

CCXII.

Officium splenis est, ut per venam grandisculam, quæ in Epate à vena portæ usque in lienem dirigitur, ceu per canalem fæculentum succum sanguinis melancholici excipiat, eumque partim elaboret pro sua ipsius nutritione, partim excernat, ubi atra bilis ad orificium ventriculi delata, suæque acerbitate id constringens appetitum excitat, aut per hæmorrhoidas evacuet. 2. de histor. anim. c. 15.

CCXIII.

Utrinque autem & versus dextram sub Epate, & versusque sinistram sub liene Renes duo locati cernuntur: νεφροὶ δὲ εἰσὶ σπλῆγγος περιελάδεις τοῖς ὄμοις καὶ ἀπὸ ἀπὸ φεγγύμας ἀνωτέρων, τῆς ἀερίωστος χείρας τῆς εἰς τὴν κύνην ἀφροζωδῆς, id est, Renes sunt viscus quoddam pinguedine obductum sub diaphragmate, utroque animati corporis in latere affixum, ejus excrementi, quod in vesicam destillat, excipiundi gratia. 1. de hist. an. 18. & 3. de hist. an. 17. & 3. de Part. an. c. 9.

CCXIV.

Substantia renum est carnea, densa & solida, venis ubique referta, pinguedine plurimâ adhaerente: figuræ ratione à parte quidem una versus imas corporis coltas retorti renes apparent, ab altera

tera rotundi ita ut magnum phaseoli fructum representent. Eorum munus consistit in hoc, ut aquosam & serosam superfuitatem attrahant & per duos illos à renibus progressos meatus ἐξυτῆρας dictos, id est, Urinarios, urinam in vesicam derivent.

CCXV.

Est igitur ἡ κύστις μέλαινα ἢ ζώνη εἰς τὴν ἕνεκτον ἢ ὑπερὶ καὶ ἀρχήτης ἀπὸ τῆς φύσεως, id est, Vesica est pars animati corporis à natura ad excretionem humidæ & inutilis superfuitatis ordinata.

l. de hist. an. 2.

CCXVI.

Substantia vesicæ ex duabus constat tunicis nervosis, beneque compactis & condensatis, triplici etiam fibrarum genere intertextis rectarum scilicet attrahentium, obliquarum retinentium, & transversarum expellentium; collum tamen ejus carnosum est & amfractuolum, ut facilius & diutius urinam retineat: habet etiam peculiarem circulosum musculum orbicularem additum, cujus virtute ipsum constringitur, ne præter voluntatem importunè urina effluat. Qui musculus, ut in ἀνοσφύκτις dicitur.

CCXVII.

Forma sphaericè oblonga est in Vesica, quæ penè respondet urceo, qui secundum fundum seu extremitatem obversam amplior & capaxior: secundum orificium verò superius strictior atque angustior apparet.

CCXVIII.

Officium vesicæ notissimum est, aquosum scilicet & sensim destillantem serositatem excrementitiam

per ureteras recipere, collectamque deinde effundere, quæ ipsa proprie ὕρον, id est, Urina dicitur, cujus differentia secundum qualitatem & quantitatem variaz; distincta item & varia contenta, seu sedimenta, harumque ipsarum discrimina Medicorum scholis examinanda relinquimus, & ad coequum corporis, hoc est, ventriculum nos conferimus.

CCXIX.

Sequitur de ventriculo, περὶ τῆς κοιλίας; qui à Latinis à ventre, in quo continetur, per diminutionem denominatur: Ἐστὶ δὲ ἡ κοιλία μέγεθος πνευμάδος καὶ ὑδατῶδος· ἵπτι ἀσφῆς δὲ κενὸν καὶ πᾶσαν τῆς πείψιας ὄργανον, id est, Ventriculus est pars corporis animati, panniculosa & nervosa, cibi ingesti receptaculum, primæque concoctionis naturale instrumentum. 1. de hist. an. 2.

CCXX.

Substantia igitur ventriculi nervosa est, duabus contexta tunicis, altera externa; altera verò interna: quarum interior tamen nervosior est spissiorque & longè tenuior, quam exterior, quæ magis est carnosa: quin & interior, cum sit ὀρεξιαστικόν, id est, appetitus gratia, & ὀρεξιαστικόν sit attrahendum, ideo habet ἵνας ὀρθείας, id est, fibras seu villos rectos, ἑλεγκτῆς διατάξεως ἕνεκα, ut iisdem, ceu digitis cibum attrahat. Quidquid enim attrahitur, εἰς τὴν κόιλίαν, id est, pro retentione & membri delectatione attrahitur: Unde in ejusdem parte non interiore; sed exteriori ἵνες λοβωδῆς, id est, fibræ seu villi obliqui sunt dispersi. Tunica verò ventriculi interna cum principaliter ad digestionem sit ordinata, ad quam ἡ ἐκκρίσις ex consequente refertur: ideo ἵνα μὴ κενώσῃ, id est, villos transversos est adopta.

Figura

CCXXI.

Figura ventriculi rotunda est, ut potè cùm a totius corporis quasi commune promptuarium sit ventriculus, atque ob id figuram imprimis capacem requirat; qualem esse rotundam, ut notissimum hic præsupponitur: Ea ipsa tamen spherica figura à dextra parte in sinistram protensa oblonga, instar ovi magni visu deprehenditur, eaque ratione maximè inter se ventriculus humanus & suillus inter se conveniunt. Aristotel. 1. de hist. anim. c. 16.

CCXXII.

Neque verò constitutio hic ventriculi silentio est involvenda, quæ scilicet varia in variis apparet, alia in homine & quadrupedib. utrinque dentatis; alia in brutis ruminantibus, alia in piscibus, alia in serpentibus, alia denique in avibus. Homo igitur & quæcunque in sanguineo animalium genere vivipara & utrinque dentata sunt, simplicem habent ventriculum ita conformatum, ut duos ejusdem sint ostia seu orificia, unum superius, alterum inferius, non quod loco sit seu situ inferius, quia & hoc super eminet: sed quod ordine successione.

CCXXIII.

Superius illud appellatur, quod aliquatenus altiore situ ad sinistram in ventriculo reperitur, ubi mox sub diaphragmate cavalis ille angustus, ab ore cibum ventriculo ingerens, inferitur: quem *ὀιστοφάγος* vel *σώμαχος* specialiter appellant: Inferius verò paulò inferiore situ ventriculo inest & quidem ad dextram, per quod elaboratus è cibo

assumpto chylus & recrementa evehuntur. Unde etiam *πύλωρος*, id est, Janitor seu Portitor dicitur, vulgò Portonarium malunt.

CCXXIV.

Sed duo hic notanda memineris. 1. Ne in nominibus erres ac decipiaris; quando alterum superius, alterum inferius orificium dicitur. Neque enim illud planè & præcisè superius est, cum sinisterorsum in ventriculo vergat ad cor & splenem, neque hoc, quia inferius dicitur, planè in fundo ventriculi infimo credatur situm, cum aliquantò saltem priore depressius dextrosum versus Epar positum inveniatur. 2. Post adsumptum cibum, ac potum *πρώτης τῆς πείψεως ἐνεργείας*, pro calore intus concentrando & obfirmando, utrumque orificium clauditur: ita ut non sine turbatione & insigni concoctionis impedimento per intempestivam cibi potusque ingestionem alterum aperiatur. Unde Fernelius queritur, gulam plures, quam gladium occidisse.

CCXXV.

Ruminantia verò bruta qua duplices ventriculi distinctas classes seu cellulas habent: 1. Gula proximè subjacet, satis capax & lata, cibum leviter minutum recipit, [rumen antiquè] cujus ex eadem resumti & repetiti denuò elaborationem, ruminationem dicimus. Inde ruminatum cibum altera ventriculi cellula excipit, quæ gr. *κέντροφαλό* dicitur: 3. sequitur aspera satis & anfractuosa, quam gr. *ἰχθῖον*, Latini Omasum nuncupant: in qua concoctio in superioribus cœpta ulterius elaborari pergitur: 4. denique concoctionem primam integrè perficiens gr. *ἄνοστρον*; Lat. abomasum appellatur. 2. de hist. an. 17. 3. de Part. an. 16.

In

CCXXVI.

In piscibus porro, & simili quodammodo ratione plerisque etiam avibus ipsi ventriculo appendices quædam inferius quasi annexæ cohærent. Nonnullæ etiam ante Ventriculum ingluviem, quam gr. *περόλοβα* (ἴσθδ. ὁ πέρολοβος ἢ δερμα κελύκος καὶ μέγα, ἐν ᾧ ἡ τροφή πρώτη εἰσπίπτει, ἄνωγτος ἐστίν.) præmissam agnoscunt. Serpentes verò ventriculum in longitudinem rectâ extensum obtinent. 2. de hist. an. 17. 2. de Part. an. 17. lib. 3. de Part. anim. 14.

CCXXVII.

Situs autem Ventriculi est sub diaphragmate in medio corpore, velut in centro, obliquo quodam posito ita, ut pars ejusdem superior sinistrorsum declinet: inferior verè dextrorsum, supra ipsum cor locatur mediante diaphragmate, infra eundem mesenterium & intestina situantur, à dextris Epar habet, à sinistris lienem, à parte antica Zirbum seu omentum videt locatum, à postica musculos dorsi & venam magnam atque arteriam super dorsum transeuntem: ubi tamen & hoc annotabis, maximam partem in sinistro ventriculum latere positum esse, quàm in dextro, cum in hoc ipso Epar plus spaciū occupet, quàm lien in sinistro.

CCXXVIII.

Officium ventriculi est nutritivam potentiam administrare, cibum naturaliter appetendo, eumque in chylum transmutando: seu primam nutritionis digestionem & concoctionem perficere; Sunt enim tres potissimæ concoctionum species. ἡ πρώτη ἐστὶν ἐν τῷ ventriculo ἐκ τοῦ cibου ποτῆς per oelophagum in eundem in gestu elaboratur: altera est αἰμοκρπίσις, id est, Sanguificatio, quæ in Epate

Epate chymum, massam scilic. illam sanguineam
 producit, in qua 4. humores misti in sunt, quarum
 mox insequitur inibi quaedam preparatio & sepa-
 ratio, flavæ scilic. bilis in fellis vesiculam & inte-
 stina: atræ in lienem, tandemque etiam aquosæ
 superfluitatis per venas emulgentes in renes &
 hinc in vesicam. 3. in toto corporis habitu seu in
 venarum extremitatibus, ubi in cambium sanguis
 convertitur, quæ est concocta utilis humiditas,
 quæ à membro unoquoque nutriendo attrahitur,
 inq; suam ipsius substantiam immutatur.

CCXXX.

Ventriculo proxime subjiciuntur intestina *τὰ
 έντερά*, suntque membra è substantia panniculari &
 fibrosa composita, ventriculi que orificio inferiori
 continua, ut chylum prima concoctione elabora-
 tum ex eodem recipiant; ejusque alimentariam
 & inutilem massam venis mesaraicis exugendæ
 offerant; excrementitias vero sordes & inutiles per
 sedem deponantur. 3 de hist. an. c. 14.

CCXXX.

Intestina licet continuate inter se una sint, nec
 disrupta: eorum tamen numerus è diversa formæ
 & substantiæ differentia elicitur: sunt enim horum
 alia gracilia, priora scilic. tria à pyloro orta; alia
 crassiora, magisque carnosa; tria scilic. in homine
 posteriora. 1. ergò intestinum ipsi janitori seu in-
 feriori ventriculi orificio aut exitui annexum ad-
 hæret. & gr. *ένθους*, id est, Excrescentia; Hero-
 philo *δωδεκάδακτυλον*, id est, duodenum vocatur,
 quod 12. digitos transversos seu 3. palmos ferè
 longitudinis modulo exæquet. Avicenna. sen. 15. l.
 3. tr. 1. c. 1.

CCXXXI.

Cui in continua cohærentia succedit 2. quod
 11552

χρῆσις, id est, Jejunum dicitur, idque exinde, quia chylum in se haud diu commorari patitur: sed eundem exceptum illico ad Ileum subsequens transmittat, idque ob bilis copiam & acrimoniam ad excretionem semper stimulantis.

C CXXXII.

Ab hoc ipso igitur tertium consequitur intestinum, *λεπτόν, ἢ εἰλεόν, ἀπὸ τῆς εἰλέων*, id est, a volvendo, Latinis volvulus, propter amfractus, quos habet, & circumvolutiones varias in dextrum sinistramque sursum & deorsum: retinet autem gyris suis tam amfractuosis satis diu ipsum chylum, ne statim alterius ingestione opus sit, unde & Plato non inscite homini hoc intestinum inesse dicebat, *ne ἀφιλόσοφος καὶ ἀμεσοσὸν* vitam ageret, continuus alius atque alius cibi intrusione; inftar Rosomali ex aut galonis animalium voracissimi.

C CXXXIII.

Hinc crassa sequuntur intestina, quorum species aliter primum, (communi enim numero in ordine quartum est) τὸ τυφλόν, id est, Cæcum, alias etiam monoculum dictum, non sanè, quod vel nullum vel unicam tantum habeat foramen, per quod & excipiat & excepta vicissim emittat: ut quibusdam placet: sed potius, quod cum duo quidem etiam officia habeat, alterum immisionis, alterum emissionis; illa tamen minùs, ut in aliis, a se invicem dislocata sint & opposita: sed ambo juxta se, tam parvo discrimine & intervallo disjuncta, ut non nisi consideratè attendenti duo esse appareant: In homine minutissima intestini hujus est longitudo, ita ut quasi Ileii appendix quædam esse videatur. In aliis brutis longè majus & ab ileo distinctius reperitur.

Ab

CCXXXIV.

Ab ileo igitur cæcum intestinum excrementa excipit, è quibus cum pro sui nutrimento exhaustam aliquid recepit, reliquæ feces in subsequens d. truduntur intestinum, quod Colon dicimus, à formâ sc. quasi *καλός*, id est, vagina Medici tamen vulgariter *κόλον* scribunt ac pronunciant: Estque intestinum maximè amfractuosum & sinuosum in varias cellulas, inque varios flexus, & gyros distinctum, quos ipsos etiam in excretionē aridiora stercorea, quæ gr. *σύνθραλα*, imitantur. Situm habereum, ut à cæco initium sumat, indeque versus sinistram circa tenem sinistram quasi implicetur & involvatur: postea adscendens splenem cõperiat, abhinc circa exteriora versus dextram declinare incipiens, stomachum perstringat, tandemque deorsum se reflectat. Quod ubi à pituita, præsertim vitreâ praxagoræ, vel aliqua flatulenta materia fuerit obstructum, ingentes illos cruciatu excitat, quos loci ratione Colicos dicimus.

CCXXXV.

Cui intestino sextum & ultimum ita continuum est, ut à quibusdam cum eodem unum & idem censeatur, rectaque à colo procedit: Unde & Rectum intestinum, gr. *ὀρθοσπέρμον*, id est, directum appellatur, vulgò Longaon barbarè, puto per elliptin, quasi longâ scilicet via ductum & directum. Unde Monachi aut antiqui Anatomici è Longâ aut à Longaon fecerunt. Estque illud maximè nervosum & musculosum intestinum, quod supra os sacrum collocatum rectâ protenditur & in sedem *τὴν ἕδραν* usque finit & feces alvi recipit atque excernit. Quæ ipsa ne invitis animantibus excidant, in extremo hujus intestini ambitu, adstrictorius quidam musculus *σφιγκτικὴ* à constringendo ejusdem extimo orificio nuncupatus adhæret. Ubi

Ubi enim suppressio fieri debet, seu retentio; contractus confringitur: ubi verò excretio, resolutus laxatur.

CCXXXVI.

Hæc de Thoracis partibus præcipuis, quibus iure etiam suo membrorum genitalium & *σπερματικῶν ἀρτηρίων*, id est, seminalium vasorum considerationem superaddimus: Suntque illa animalium membra, ὅσα εἰς τὴν γένεσιν ἐν τοῖς ἀχλύσι σωματικῶν, id est, quæ ad generationem in iis, qui coeunt, facere à natura ad solent: Ea ipsa verò vel mari juxta ac feminae communia sunt: vel ἴδια seu cuique sexui propria & peculiariter privata. 3. de hist. an. 11. l. 1. de gen. an. c. 3. & 4.

CCXXXVII.

Communia igitur genituræ membra sunt, ipecten ὅσων τῆς ἡβῆς, ut Gal. vocat: aliàs ἐπιτοδόν & ἡβῆν, id est, pubes, estque sylva pilorum inibi circa os illud exterius ex humoris confluxu per spirituum copiam ac calorem generatorum, unde etiam fit, ut ii, quibus ejusmodi humorum & spirituum affluxus deest, Eunuchi aut steriles censentur. Oritur autem pili hi in homine tum, quando generandi facultas aliquatenus fuerit corroborata, in viris juvenibus circa annum 14. aut 15. in virgunculis circa 12. Ubi etiam vocis sonus variari incipit ac mutari, & in femellis mammillæ augmentum; in maribus libidinis stimuli vehementiorem vim concipiunt. 3. de hist. an. 11. 7. de hist. an. 1. 1. de gen. an. 3.

CCXXXVIII.

Propria vel maris sunt, vel feminae. Maris propria organa aut vasa sunt testes, ἑστῆς, ὄρχιδες & νεφροί. Testes sunt globuli duo, qui membro genitali,

tali, nempe peni subjacent, cute obducti, semen-
 que genitale maris coeuntis in se excipiunt. Licet
 autem & feminis interiores attribui posse testicu-
 los cum Medicis non negemus; tamen à marium
 eisdem longè dissimiles, & analogico quodam-
 modo illis respondere nullum est dubium. Quo
 respectu primariò & propriè masculorum testes di-
 cuntur & considerantur. 1. de hist. an. 12. & 3. ibi.
 1. de gen. an. 3.

CCXXXIX.

Substantia testium nec ejusdem est naturæ, cu-
 jus est caro, nec multùm tamen à carne distat; alba
 scilicet lactea & mollis seu glandulosa; forma ipso-
 rum rotunda est & oblonga, ovi instar columbini
 in homine, ita tamen, ut dexter sinistro flexuosior
 sit & fortior, atque aliquatenus grandior, gene-
 randisque masculis aptior: Officium verò testium
 est spermaticum fluorem excipere, innataque vi
 validiùs confirmare.

CCXL.

Scrotum vel rectiùs scortum testiculorum exte-
 ma tunica dicitur, qua in maribus ipsi testes foris
 quasi propendent, ex substantia cutanea, cum
 copia venarum, arteriarum & nervorum inter-
 texta, ad tutelam & defensionem testium semen-
 continentium.

CCXLI.

Penis, gr. *πᾶλ* (*παῦλ*), unde
λάττωρος) item priapus est membrum virile à collo
 vesicæ eductum & extrinsecus propendens, è sub-
 stantia nervosa & cartilaginosa, seminis atque
 urinæ emittendæ gratia compositum. 1. de hist.
 anim. c. 17.

Penis

CCXLII.

Penis principales partes dissimilares sunt duæ: *βάλανος*, id est, glans; quo nomine dicitur illa penis extremitas, quæ carnosâ ferè est & maximè nervosâ, ad cordis fermè figuram vesicæ summâti adnata. 2. *πόδις*, id est, cutis ipsa exterius contingens, quæ hodiè *ἀεροποδία*, *Ἰνὶ* & *Ἰνδία*, id est, præputium dicitur, licet hæc ipsa vox conjunctim de tota ex glande & cute composita substantia accipiat. 1. de hist. an. 13.

CCXLIII.

Proprium fœminarum organum est *δελτος*, ἢ *μήτρα*, id est, Matrix seu Uterus: Estquè organum intra rectum intestinum & vesicam locatum, bene capax & amplum, idquè concipiendi seminis & conformandi fœtus gratia. 1. de hist. an. 13.

CCXLIV.

Partes Matricis sunt 3: fundum, scilicet, sinus & cervix. Fundum dico partem uteri muliebris umbilico vicinum: Sinus verò est ipsa Matricis cavitas seu receptaculum, factum, ut fœtus aptè contineriqueat. Estquè græcis *ὄστρον*, cui versùs collum matricis partes quædam angulosæ in formam lunæ crescentis cornutum adhærent, quæ gr. *πατεράται* ἢ *κέραιαι*, latinis cornua dicuntur. Cervix denique vel collum in pudenda dirigitur, pars matricis, minima, quàm fundum rotunda, fungosa & spongiosa, cujus extremitas labiis contegentibus terminatur. Ubi etiam notabis in virginib. Venerem nondum expertis propè os interius in ipsa matriciservice integrum, venosum quendam ac nervosum panniculum reperiri consilpatum, specialiter gr. *ὄστρον* dictum, qui in vitiatis disrumpitur, unde etiam; sicut Arabibus credimus, sanguinis in primo coitu, qui acerrimus est, profusio quædam profiscitur. 2. de hist. an. 1.

Vena

Venarum autem in uterum undique dispersarum orificia seu hiantia oscula (horum enim formam & figuram referunt) Hippocrati & Medicis priscis *κευληδόνες* dicuntur, Latine acetabula, quæ tamen in homine obscurius, in aliis verò longè expressius deprehenduntur, & extremis polypi pedib. fermè similia apparent: idque habent officii, ut *ζευι* in uterum nutrimentum afferant, menstruique; aliàs sanguinis fluxum promoveant.

CCXLVI.

Hiscæ igitur modò explicatis organis, physicus fit coïtus & generatio. Coëunt autem animalia non uno omnia modo: sed diversimodè, alia scilicet secundum amplexum vel complexum, ut homines, piscesque quodammodo & serpentes, nec non pleraque exsanguia animantia, alia verò per aversionem seu exaverso ut lupus, leo, camelus: item lynx & pleraque crustacea insectavè: alia per consensum. masculino superveniente coitum habent, ut canes, equi, boves. 3. de hist. an. 5. 2. de hist. an. 5. 5. de hist. an. 2.

CCXLVII.

Semine igitur masculi in coitu in matricem muliebrem emisso, venarum illa in utero orificia, quæ cotyledones diximus, aperiuntur, è quibus sanguis in matricem confluit, in quem *ἡ σπέρμα ἀρχὴ ἔχει τῆς κινήσεως τὴν ζωνηλικὴν*, id est, semen cum dum ac temperatum, generationis principium in sese habens, naturali virtute agere incipit, ubi statim id, quod tenuissimum est maximèque calidum & spirituosum in interiora sese recipit; crassiora verò & magis terrestria, undique extrinsecus circum hoc ipsum & ita quasi circumvallant: dumque;

dumq; intimo uteri calore magis magisque excrescunt; sensim tandem, non secus ac exterior, placenta in furnum conjecta crusta, in membranalem formam indurantur.

CCXLV III.

Hic autem membranæ imprimis, quas aliâs involucra & velamenta, etiam fœtus nuncupant, consideranda fuerint, quarum 3. sunt: ita ut 1. & omnium extima seu superficiaria sit, quam Græci, quod totum fœtum undique comprehendat, *Χοριοειδης*, Lat. Secundinam dicunt; Estque crassa satis venis, arteriisque undique contexta, totum uteri finum ambiens, lienisque ferme modò nigricans, per quam fœtus utero annexus adheret.

CCXLIX.

2. Involutrum est fascia illa media, quæ à crassioris sarciminis figura *Αδωροειδης* appellatur, & secundinæ quatenus ab illa comprehenditur, valdidissime adnata apparet. Cui tandem 3. & intimum fœtus involutrum in substantia sua & forma similis ferme apparet, nisi quod & minus capax seu amplum sit, aliquatenus tenuius; Unde & *Αμνιοειδης*, id est, membrana agnina, à mollitie scilicet juniorum imprimis agnorum appellatur.

CCL.

Prudens autem naturæ hic agnosce consilium: Inter cutem enim ipsius fœtus & involutrum intimum seu tertium sudor fœtus, seu pingue & copiosum excrementum colligitur: rursus verò inter 3. & 2. involutrum, urina fœtus colligitur, ubi etiam per umbilicum meatus ille protenditur, quem *Αμνιοειδης*, à deferenda scilicet, urina nuncupant.

CCLI.

Quibus ita membranulis è crassiore eaque

fff

exte.

exteriore seminis materia conflatis, id postea, quod interius est, vegeto suo tum calore, tum spiritu intus turgescit, primoq; omnium 3. manifestas bullas in semine excitat; & quasi congelat, trium scilicet principium partium rudimenta, quae sunt cor, cerebrum & epar: hinc reliqua deinceps membra educantur, tumq; embryo proprie illa matricis massa dicitur, in cuius jam perfecte constituta membra animae jam operata sensitiva & loco motiva superveniens fetus appellationem eidem tribuit, qui non ore; sed umbilico nutrimentum in utero captat, caputque, quod sursum ante habuit, jam absolutus invertit & uteri orificio advertit.

CCLII.

Inversus hoc modo fetus non statim partum infert; sed saepe aliquot dies, quin totum etiam mensem ita in matrice permanet, donec tandem vi ejusdem proxima membrana, agnina scilicet, rupta; urina sudori commisceatur, osque uteri antea toto gestationis tempore oclusum sensim dehiscat: ubi calcitratio deinde ipsius fetus, corylidones, non sine maximis partientium torsionibus divelluntur, alteraque membrana, ^{ad d. c. r. o. s. i. n. s.} disrumpitur, laxatq; tandem omnibus in nexis acetabulis fetus e matrice prodit & elabitur per os quidem uteri plane angustum atque adeo quidem, ut qui inde exeat, nesciamus & merito admiremur: Avicenna tamen pubis ossa in parte disjuncta secedere opinatur.

CCLIII.

Atq; de corporis partibus haec delibasse est Philo-
sopho sufficit: pergimus jam ad artus, quo nomine Medicis reliquae in corpore extantes, seu exteri-
ores corporis animati partes usitate insigniuntur. Ut sunt brachia & crura: Brachia igitur proprie
quidem

quidē humano tantūm attribuuntur corpori, quorum loco in aliis quadrupedib. circa duo anteriora videntur apposita, nisi quod in simia pedes etiam anteriores brachijs hominum & ulu & flexionis motu simillimos esse negari non debeat, præsertim cum ea ipsa etiā non secus ac homo, nates habeat, caudam verò ut cætera, non agnoscat. 2. de hist. an. 8. 4. de Part. an. 10.

CCLIV.

Duas autem vox brachii in se habet significaciones: generalem scilicet & specialem: generaliter quidem totius lacerti utramque partem notat, alteram ab humeris usque ad flexilem cubitum; alteram ab cubito usque ad carpum. Specialiter verò partem tantum notat superiorem, quæ cum brevior sit, quam altera inferior maxime propriè Græcis βραχίον αὐτῶν à nomine βραχύν, id est, brevis dicitur; unde Lat. brachii vox promanat.

CCLV.

Partes brachii sunt connexæ aut has ipsas connectentes: connexæ sunt 4. 1. ὤμος, id est, Humerus. 2. βραχίον, brachium. 3. ὀλίμη, i. e. cubitus. 4. χεὶρ Manus. Hæ ipsæ per partes seu juncturas quasdam sibi connectuntur, uti sunt. 1. πτερόν, id est, Ala. 2. ἀγκών, id est, Gibber. 3. καρπός, Brachiale seu corpus, quo interveniente brachio manus coheret.

CCLVI.

Utque de hisce brachii partibus initio aliquid moneatur scilicet de connectentibus. 1. Ala sanè vel Axilla (Cicero orat. ad Brut. Quomodo vester Axilla Ahæ factus est, nisi fuga literæ vastioris? Quam literam etiam è maxillis & axillis & vexillis & pavillo consuetudo elegans Latini sermonis evellit) Græcis πτερόν καὶ κωνὸν μέγαν ἐν ἀπὸ ἀπὸ τῆς καὶ βραχίονος καὶ ὀμῆς, id est, pars est communis costæ, brachii & humeri; 2. Gibber verò est communis illa junctura

brachij propriè dicti eum cubito, καὶ θ' ἢ συνκάμπηται, ἢ χεῖρ ὄλη, id est, secundum quam incurvari & retorqueri potest manus pectori admota. 3. Carpus denique, vel Brachiale, Arab. Rafzeta, scilicet. junctura communis, qua manus cum duobus cubiti ossibus longiulculis committitur, octoquè ossibus formæ & quantitatis ratione inter se dissimilibus constituitur: Dicitur autem κάρπος à κάρπος, id est, exicco. Quia scilicet sicior est ea pars, nec multa carne vestita, unde etiam ea in parte commodissimè pulsus explorari posse videtur, ut puta, cum carnositas nulla sensum inibi facilè impedire queat: idquè phrasis illa in praxi Medica notat, qua manum in carpum mittere Medicus dicitur. 3. de hist. an. 14. & 16.

CCLVII.

Humeri autem ὄμοι sunt ossæ brachii partes, duobus constantes ossibus quæ ὀμοσπάλαι, latine scapulas vocamus, horumquè superior pars seu cacumen humeri ἀκράμιον: Interior verò illa, qua humeris brachium conjungitur, figuram literæ græcæ Σ, aut potius antiquioris C repræsentans, exinde σπυροειδής, vel etiam ἀγκυροειδής ab anchoræ similitudine, ad quam etiam aliqua ex parte accedere videtur, nuncupatur: Latini spatulam nuncupant.

CCLVIII.

Brachium speciètim sic appellatum, est pars illa brachij generaliter dicti, superior, quæ unico ossè, quod Adjutorium Latini dicunt, eoquè oblongo constat: ita ut ubi spatulæ seu anchoræ insigitur, in extremitatem rotundam ad trochleæ similitudinem desinere videatur.

CCLIX.

¶ Cui altera pars post anconem, usqua ad brachiale

ale subjicitur: quæ Cubitus dicitur, eadem autem pars è duobus constat ossibus quorum alterum internum grossius est grandius gr. πήγος secundum Gal. & Dn. Philippum, aliàs olene, id est, ulna barb. focile majus nuncupatur: alterum verò exteriora versus huic oppositum vulgò focile minus dicitur: Elegãtius verò gr. κερκίς, id est, radius à figura similitudine; vel etiam situs ratione πτεροπήγων, quod subditum in brachio cubito appareat.

CCLX.

Mantis denique quam ὄργανον ὀργάνων καὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων, id est, instrumentum instrumentorum & instrumentum loco multorum instrumentorum Aristot. nuncupat; eamque ex Anaxagorà αἰτία τῆς σοφίας, i. e. causam esse sapientiae celebrat: quin imò aptissima συγκρίσις cum hominis mente confert: Ellique pars extrema brahii cubito in carpo annexa τὸ ὄνυμι καὶ δὲ δέξασθαι ἐνεκεν, id est, dandi & recipiendi fine atque usu homini à natura concessa, à qua πολύχει græc. Lat. multimanus, longimanus, centimanus, nuncupatur. 3. de an. 8. 4. de part. an. 10. Gal. 1. de us. p. 8. Plat. 6. probl. f. 4. pr. 30.

CCLXI.

Cujus partes sunt primariae duæ hæ: 1. τὸ μετέκάρπιον seu postbrachiale & οἱ δάκτυλοι, id est, digitii. Est autem postbrachiale illud, quod post carpum proximè sequitur, spacium scilicet illud, quod ut ex Gal. colligitur, inter carpum & digitorum radices expletur: specialiterque in se hæc tria continentur. 1. τὸ θένος, aliàs πάλμη ἢ φοίνιξ, id est, Palma. 2. τὸ ἰσθμίνος, id est, percussio, pars huic regione opposita: 3. κοτύλη, id est, cavitas manus, quæ aliàs vola dicitur, aut in Isag. Medic.

fff 3

καὶ δὲ

χείλιον τῆς χερός, id est, cavum in manu, quo aquam excipimus & retinemus.

CCLXII.

Θύλακος igitur seu palma spacium est illud, quod inter indicem & pollicem comprehenditur: ὑποφάλαξ vero carnosa illa manus pars dicitur, quæ versus volam subtus digitum annicularem eminet: Vola deniq; est media manus cavitas, supra quam est τάφος, pars scilic. illa superius elevata, quæ digitis proximè subjecta est & eorundem radices continet: sicut è regione ejusdem versus pollicem τὸ σῆμα: quo nomine pars illa dicitur benè carnosa & firma elataq; firmissimi digiti, pollicis scilicet montem in se continens.

CCLXIII.

Digiti verò δάκτυλοι, partes sunt manus oblongiores, quæ articulis interstitiæ apprehensionem & retentionem cuiusq; objecti facillè administrant, numeranturq; naturaliter in unâ manu quinq; eorum: quòd si plures in aliquibus appareant, verè illi non sunt: sed potiùs adnati quidam ad digitos veros ramusculi, aut certè planè monstrosi.

CCLXIV.

Per omnes autem digitos tria hæc in primis reperiuntur: 1. ἄρθρα, id est, articuli, quorum eminentiæ externæ sunt & dicuntur ἠνδάλαι, id est, nodi, suntq; omnes digiti τεκνονόδοι unico pollice excepto.

CCLXV.

2. Φάλαγγες, id est, Internodium, quod est spacium inter inter digitorum nodos intercedens. 3. ὄνυχες, id est, Ungues, in digitorum extremitate prognati.

CCLXVI.

Porrò & digitorum nomina hic non fuerint omitterenda, quorum primus Veneri à Chiromanticis dicitur. 1. Pollex dicitur ab eo, quo præ cæteris pollet robore, Græcis ἀδύλαξ, respectu loci, quæ manu

nui aut digitis reliquis contrapositus. Turcis dicitur baschi parmak, q: princeps & capitaneus digitur. A quo proximus est 2. Index, ab officio scilicet. λεγανός δ' αὖτ' ἰνδίκου, id est, a lingendo: aliàs salutaris & saluatorius: quo scilicet in salutationis reverentia uti in primis prisci consueverunt. 3. μέσος, a situ seu ordine sic dictus, Medius, aliàs etiam ἡμίτις. Lat. Impudicus seu verpus. 4. δακτυλίωτης, id est, annularis, ab annulis in hoc digito gestandis; eò quod nervus quidam subtilissimus seu arteriola a corde in hunc usque digitum procedit: Unde ita cor citius per aurum confortari vi innata valeat: aliàs παράμεστος, q: medio vicinus. Et ἰατρικός, id est, Medicus nominatur, quod in Medicamentorum aliorumque potionum commistione a Medicis adhiberi solet. 5. denique & eximus ἐκ μινός, id est, parvus vel minimus: hodiè auricularis, ab officio, quod eo ipso. κοψαλίδες, id est, aurium excromenta eximi & purgari soleant.

CCLXVII.

Hæc de Brachio: jam de crure tandem, quod ἡμικράνιον, & vicissim nobis partes inspiciundas exhibet, alias connectentes alias connexas: harum quidem sunt 3: 1. μηρός, id est, femur. 2. κνήμη, id est, tibia. 3. πῦς, id est, pes: illarum verò 5. 1. βυβάνιον, id est, Inguen. 2. κώλη, id est, coles. 3. ἐπιγονάτιον, id est, subnatale. 4. ἰχθύς, seu ἀγκάλη, id est, poples. 5. γόνυ, genu.

CCLXVIII.

Communis enim commistio femoris imarum in ventre partium est inguen: femoris & natium communis junctura, exterior quidem subnatale: Interior coles: Communis autem pars seu commistio femoris & tibie, eaq; gibbosa est & ossea, genu, cuius os scuto non absimile, gr. ἐπιγονάτιον q: ad supra genu, aliàs μύλη, id est, mola, vel usitate patella.

nominatur: Pars verò post genu concava poples dicitur, quasi postplex, quod in posteriora ibi crur plicetur: & ob cruris flexionem à natura factum videatur id ipsum membrum.

CCLXIX.

Totum igitur illud, quod est à femore in pedem usq; in finem cruris nomine generatim dicitur, licet etiã eadem vox à Celso & aliis illi tantum parti, quæ à genu ad malleolos usque protensa comprehenditur, attribui, quo etiã vulgaris adagii ratio spectat: genu crure posterius.

CCLXX.

Femur autem superior est cruris pars coxis proximè subjecta & ad genua usque protensa, unico osse constans, eoq; omnium, secundum Gal. in corpore humano maximò: estq; id *ἀκροφύκελον*, id est, biceps, id est, duo capita habet, alterum superius, per quod in sinu ossis coxendicis immititur: alterum inferius, per quod in sinum ossis tibiae inferitur.

CCLXXI.

Sequitur igitur hinc tibia, quæ pars est à femore usque in pedem porrecta: gr. *κνήμη*: cujus pars una antica, *ἀντικνήμιον* vel *προκνήμιον*, Lat. Specialiter Tibia appellata: Postica verò pars benè carnosa *ὑποκνήμιον* & *ὑποκνημιαία*, id est, sura nuncupatur. Estq; ipsa integra tibia *δι᾽ ἑσθ*, id est, bina in se habet ossa: quorum alterum grandius & interiorius (versus suram) propriè *κνήμη* dicitur. barb. *fo-cile majus*: seu canna major alterum minus & exterius. *πρωῖνη*, id est, fibula dicitur, aliàs *fo-cile minus* & canna minor.

Tibiam

CCLXXI.

Tibiam pes excipit illa scilicet cruris pars postrema, quæ terræ jam proxima in plantam definit, premitque in ingressu vestigia. Sunt autem pedis partes præcipuæ: 1. σφουρον, malleolus. 2. ἀστράγαλος, id est, talus. 3. πτέρνα, calx. 4. τάρσος, id est, tarsus. 5. πῆλον, id est, planta. 6. δάκτυλοι, id est digiti pedis.

CCLXXII.

Malleolos plures cum talis malè confundunt, quos tamen Galenus & alii anatomici accurate discernunt: imæ, inquit Galenus, ab utroque latere tibie fibulæque partes, malleoli nuncupantur, iique gibbi prorsus & omni carne carentes, extralia prominent: his, quos per multi talos nominant, similes: sed errant penitus. Nam sub his utrinque talus continetur ac undequaque latens contegitur, ut ne tangere quidem eum queas. Malleoli igitur extra tibie fibulæque processum, partes quidem sunt gibbæ exteriori parte ut patet, intrinsecus cavæ. Gal. in l. de off. c. 22. & 24.

CCLXXV.

Sub malleolis igitur hisce altera ossea pedis pars interior continetur, ἀστράγος, ἢ ἀστράγαλος, id est, talus firmitatem pedi in stando, ne luxetur, largiens: utimurque talis in lusu: unde ἀστράγαλισμον dicimus & ἀστράγαλιζέειν, id est, talis ludere, quod apud veteres quatuor talis fieri solebat. Qua de re Cic. 1. de div. Item Propert. & Mart. Lucianus in suis Cupid. Erasmus in Adag. Viv. in colloq.

CCLXXIV.

Est autem talus πτερός, id est, quatuor constans late-

fff 5

lateribus; quorum 1. quod in gibbum intumescit, *πρωῆς*, id est, promum nuncupatur. 2. quod cavum apparet, *ὑπὸν*, id est, supinum. 3. introrsum respectans, *κῶλον*: 4. quod extrorsum vergere videtur. *ἰχθιον* est Arist.

CCLXXV.

Calx à calcando dicitur, os scilicet pedis illud durum, quod proximè talis subijcitur, quò à parte posteriore terræ innitimur, & in hoc quatuor velut distinctæ regiones notantur: quarum superior rotunda est, talo proximè conjuncta: altera inferior, qua incessus & calcatio, ut ita dicam, fit, latiuscula, & aliquantum rotunda. 3. est antica, talorum capiti subdita & è regione magnum pedis digitum respiciens. 4. denique postica est, quæ directè sub tibia non jacet: sed ab illa descensu quodam recedit, rotundamque rursus formam obînet.

CCLXXVI.

Τάρσος est & dicitur series illa 4. in pede ossium, quæ proximè ossi calcis & talo adhærent, in quorum dislocatione ordinaria pes altius aliquantò elevatus apparet. Horum autem ossium 1. quod extrinsecus juxta talos positum apparet, una parte, qua cum talo jungitur, excavatum, altera verò gibbum, propriè *κυβοειδὲς ὄσθον* os tesseriiforme nominatur. Reliqua autem 3. *καλαμοειδῆ*, id est, calceiformia nuncupantur.

CCLXXVII.

Post tarsum planta insequitur, quæ à planitie seu figura plana ut & Græcis, *πῆλον*, quæ vox campum planum notat: dicta, pars est pedis carnosa, in infimo loco posita, in qua est *ἡ ἄσθρα* quod eminentiam illam in imo pede juxta digitos significat: cui è regione respondet *ἡ τὺλωμασι*. i. e. callus, altera pedis versus posteriora eminentia: post quam est *ἡ ἰσθμὸς*, i. e. media plantæ cavitas, Di-

CCLXXVIII.

Digitum pedum manuum quoque digitis numero respondent. Sed longè iisdem breviores sunt & curtiores, utputa, non tam ad apprehendendum, quam ad premendum solum & incedendum à natura istic constituti, numeranturque plerumque hac ratione, ut 1. omnium sit Magnus, Hallux. 2. Magno proximus. 3. Medius. 4. Medio vicinus. 5. deniq; omnium minimus.

CCLXXIX.

Hæc de partibus præsertim humani corporis dixisse hætenus atq; ex Arist. adduxisse sufficiat: cuius sanè corporis Forma deinceps essentialis nempe ipsa anima ex eodem restat perpendenda, certisq; thesibus cancellis includenda.

QUÆRITUR.

I.

An femina simpliciter sit animal imperfectum, nec ne? N.

II.

Ansa hujus, an femina in resurrectione adhuc femina, an verò viri facti fiat resurrecturi. Resp. Quod ut femina.

III.

An dentes sentiant, nec ne? N.

IV.

An sanguis per Epar rubeat, nec ne? N.

V.

An catulus dum generatur, Canis canem generat, an verò quando semen in uterum infunditur? A. post. cum Scalig. Exer. 6.

VI.

An mulorum productio sit naturalis, nec ne? N.

VII.

An natura naribus in respiratione abutatur? A. I. de hist. an. II. Libr-

Librorum III.

De

A N I M A,
RESOLUTIO ET
CONTINUATIO.

Postquam de materiali animalium constitutione
hactenus egimus, & quidem ex mente & sen-
su Peripateticorum Philosophorum Principis, Medi-
corum in quam plurimis ab Aristotele dissensionibus
omissis, quin imò repudiatis; sequitur nunc, ut de
Formali quoque animalium ratione agamus: scilicet
περί τῆς ψυχῆς, id est, de ANIMA. Cujus expli-
cationem sequentibus thesibus è tribus Philosophi no-
stri libris & quæ hos sequuntur parvis Naturalibus
ut scholastici vocant, conquistam & collectam pro-
ponimus.

I.

Animæ scientiam & ob eam, quam in sui con-
templatione requirit *ἀρετὴ θεωρητικὴ* & ob excellentiorem
adeoque admirabiliorem Naturam, meritò *ἐστὶν ἀρετὴ*

ponendam esse cum Philosopho protestamur :
 δοκεί δὲ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἀπεισιν, ἢ γνώσις αὐτῆς τῆς ψυ-
 χῆς μεγάλη συντάξις αὐτῆς μάλιστα δὲ πρὸς τὴν φύσιν. Ἐπὶ
 γὰρ οἷον ἀρχὴ τῶν ζώων, id est, apparet etiam, cogni-
 tionem Animæ magnum afferre momentum ad
 unamquamque veritatem & imprimis ad Natura-
 lem scientiam. Est enim anima velut principium
 animalium. I. de an. c. 1.

II.

Duo igitur imprimis sunt, quæ circa hanc de
 Anima σκέψιν monenda videntur: quæ a philoso-
 pho inuuntur, dum ait: Ἐπιζητήσω γὰρ θεωρήσασθαι
 καὶ γνώσασθαι τὴν δὲ φύσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐστίαν: εἰδ' ὅστω συμ-
 βέβηκε πρὸς αὐτὴν, id est, Hoc enim inquitimus, ut
 contemplerur & cognoscamus. 1. naturam &
 essentiam animæ. 2. Ea omnia quæ circa eandem
 eveniunt. I. I. c. 1.

III.

Essentiam igitur animæ quod attinet, circa hanc
 diversissima fuerunt Philosophorum opiniones :
 Quia enim τὸ ἐμφυτον ἢ ἀψύχον οὖον μάλιστα ἀσφύρα
 δοκεί, κινήσει καὶ τὴν αἰσθητικὴν παρεκλήφαρμι δὲ καὶ πρὸς
 τῶν πνευματικῶν χεῖρον οὖον ταῦτα παρὰ ψυχῆς: φασὶ γὰρ
 εἶναι καὶ μάλιστα καὶ πρὸς ὅτις ψυχὴν εἶναι τὸ κινῆν, id est,
 Quia enim animatum ab inanimato in duobus in-
 primis differreprehenditur, motu scilicet, atque
 sensu: sanè a priscis quoque Philosophis hæc fer-
 mē duo de Anima dicta accepimus. Quidam enim
 dicunt & doceant maximè animam illud esse quod
 movet, ut Democritus, Leucippus, Pythagorei,
 Anaxagoras, Thales Milesius, Diogenes, Hera-
 clitus, Alcmaeon. Ἐπὶ δὲ ἐπὶ τὸ γνώσασθαι καὶ τὸ αἰσθη-
 τικὸν τῶν ὄντων ἀπεβλέποντες λέγουσιν τὴν ψυχὴν τὰς ἀ-
 ρχάς, id est, Alii verò notitiam & sensum attenden-
 tes

tes horum principium animam esse dixerunt; ut Plato, Empedocles, Critias. 1. de an. c. 2. & seqq.

IV.

His autem veterum minus probabilibus opinionibus rejectis ex sententia Philosophi nos Animam, quæ per se *αὐτὴ ὄντι*, non nisi a posteriori seu effectu posse sciri & cognosci statuimus, idque partim respectu subjecti seu corporis informandi, partim respectu facultatum ab eadem & per eandem producendarum commodissime fieri.

V.

Respectu igitur corporis ab anima informati eadem Philosopho sic definitur: *ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἐντελέχεια ἢ πρῶτον αὐτῆς φυσικῆς ζωῆς διὰ τὸ ἀμετάθετον ἢ ἀπὸ τῶν ὁργανικῶν*, id est, Anima est actus primus corporis naturalis vitam habentis in se potentia. Estque tale corpus certis organis instructum. 2. de An. c. 1.

VI.

In qua quidem definitione in primis *τῆς ἐντελέχειας* seu Actus notanda est illa divisio, qua alius primus esse dicitur, alius secundus. Primus quidem est ipsa forma non operans: sed constituens solummodo id, cui inhaeret. Quem ipsum ob id Philosophus, *ὡς ἐστὶν ἡμεῖς*, quasi scientiam esse dicit. Secundus verò Actus est rursus eadem forma & quidem operans, quò respectans iterum Arist. eundem *ὡς ἡ θεωρεῖν*, id est, velut speculationem se habere asserit. 2. de an. 2. Scaliger. 1. de plant. p. 40. Omnis *ἐντελέχεια* indivisibilis est. Sic tertia forma una, simplex, simpliciter est. Anima verò simplex, multiplex, multipliciter. Simplex substantia, multiplex potestate, multipliciter objectorum cognitione, e quibus per instrumenta eliciuntur A.

Actio

ctiones, & Exer. 307. p. 12. Si sciunt, quid sit $\epsilon\iota\delta\omicron$, quid $\mu\epsilon\tau\epsilon\phi\iota\lambda\omicron\varsigma$, quid $\lambda\omicron\gamma\omicron$, quid $\tau\omicron\ \delta\ \epsilon\iota\eta\ \epsilon\iota\omega\iota$. 2. Phys. non ignorabunt, quid est Entelechia. Ac quamquam $\epsilon\upsilon\tau\epsilon\lambda\epsilon\chi\iota\alpha$ est $\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\omicron\tau\eta\varsigma$: major tamen est $\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\omicron\tau\eta\tau\omicron$ ambitus, quam ut adstringi debeat ad speciei definitionem. Anima igitur est forma substantialis perficiens corpus tale, quale jam descriptum. Neque verò est formæ substantialis speciem recipi in intellectum. Non enim in sensu unquam fuit. Cum igitur formam dixeris, intelliges immaterialitatem, simplicitatem, potestatem, perfectionem, informationem. Hoc enim est $\epsilon\iota$, quod innuit Maro: totosq; infusa per artus. Hoc est $\tau\epsilon\lambda\omicron$. Quia est ultima forma sub cœlestibus & princeps inferiorum, finis ac perfectio. Hoc est $\epsilon\chi\lambda\iota$: posse, ut sit autor omnium functionum, omnium motuum, etiam contrariorum in eodem corpore, cuius potens est. Hæc ibi ille magnus vir & divinus.

VII.

Licet igitur Actum etiam secundum Animam esse minimè inficiemur: scitè tamen & rectè non tam ab hoc, quam à primò Actu Philosophus eam definire maluit, ut intelligeretur, ipsum animæ esse, $\tau\omicron\ \epsilon\iota\omega\iota$ non tam in operatione, quam formali constitutione consistere, ut puta principium animatum corpus, quatenus animatum, constituens.

VIII.

In ordine verò & respectu ad facultates & functiones alia Animæ definitio, quatenus ipsa effectivum earundem principium est, hæc assertur: $\eta\ \psi\upsilon\chi\eta\ \tau\epsilon\tau\omicron\ \epsilon\iota\ \zeta\omega\omicron\mu\epsilon\tau\omicron\ \kappa\alpha\iota\ \mu\epsilon\tau\ \alpha\upsilon\omicron\mu\omicron\tau\omicron\ \kappa\alpha\iota\ \delta\iota\sigma\tau\omicron\mu\omicron\tau\omicron\ \pi\epsilon\omega\tau\omicron\varsigma$, id est, Anima in corpore illud est; quo vivimus, sentimus atque intelligimus primò. 2. de An. 2.

Ex

Ex qua postuma definitione ipsas animæ non
 species, sed facultates primarias seu potestates, vi-
 gorem, sensum, intellectum: hoc est, 1. τὴν ἡσθη-
 τικὴν, id est, vegetantem. 2. τὴν αἰσθητικὴν, id est,
 sentientem & 3. διανοητικὴν, id est, Intelligentem.
 Quarum ultima priores semper duas, media prio-
 rem, priores autem minimè posteriores includunt,
 2. 1. de an. c. 3. Quod Scaliger illustrat: 1. de plant.
 p. 48. Illorum hinc patet error, qui vim informa-
 tricem aliam ab anima, etiam ab anima rationali
 putant. In homine caro nova substituitur, non
 sine figuræ præscriptione opus hoc attractricis, re-
 tentricis, alteratricis, mutatricis, unificis: quæ
 potestates cujus sunt? nonne animæ intelligentis,
 quæ una est in homine? adeò ut eam Plato ἐν τῶν
 ἀνθρώπων ἀνθρώπων dixerit. Complectitur verò has illa,
 seu circulus tres species trianguli, quibus præte-
 rea lunulas addit in ambitu, quasi cœlestem rem,
 quæ triangula quidem illa capiant ipsæ: at ab illis
 nulla queant capi ratione. Imò verò quarum pro-
 portio ullis quadratis, aliisve rectilineis figuris in-
 comprehensibilis est.

X.

Θεσπικὴ γὰρ ἐστὶ δυνάμις ἡ πρώτη καὶ κοινωτάτη, καὶ
 ἢ ὑπερχει τὸ ζῆν ἀπασιν, Vegetativa illa est animæ fa-
 cultas prima ac communissima, secundum quam
 vita inest omnibus animatis. 2. de an. 4.

XI.

Actus & operationes animæ vegetantis sunt.
 1. τὸ θρῆσκειν καὶ τὸ τῆ τροφῆς χρῆσθαι, id est, gene-
 ratio & nutrimenti adsumptio. Τὸ μὲν θρῆσκειν φυσικῶς
 καὶ αἰσθητικῶς ἐστὶ τῆς ἡσθητικῆς ἐν τοῖς ζῶσιν ἔργον, ὅσα τίλειαι
 τὰ ποικίλα ἔργον, οἷον αὐτῶν, id est, Generatio est opus
 vegetativæ maximè naturale in iis animalibus,
 quæ

quæ perfecta sunt cunq; , quo aliud sibi simile efficiunt : Cùm enim individuum nequeat ; speciem tamen per generationem conservare natura, quantum potest, annititur. 2. de An. 4.

XII.

Nutrimenti acceptio vel in Nutritionem tendit, vel in Auctionem, cujus utriusq; subjectum commune est, σῶμα ἢ ἐκψυχον : ἢ ἐμψυχον, id est, corpus animatum, quatenus animatum. Estq; ἡ τροφή τῆς θριπτικῆς ἐν τοῖς ζῶσι ἐργον εἰς τὴν ἐσίαν καὶ ἰδέαν, id est, Nutritio est opus animæ vegetantis ad ipsam substantiam animantium faciens, auctio verò αὐξήσις ἐργόν ἐστι ἐν τοῖς ζῶσι τῆς θριπτικῆς εἰς τέλειον ἢ μεγαλῶν, id est, Est opus animæ vegetantis, quo in magnitudinem perfectam corpus animatum accrescit. 2. de anim. 4.

XIII.

Ubi notandum & hoc fuerit, ὅτι ἀμφοτέρως αὐτῷ εἰδῆται τὴν τροφήν λέγειν ἢ μὲν ἢ ἀπιπτῶν, ἢ ἐπιπτικῶν, id est, Ipsum alimentum & contrarium ac dissimile nutriendo corpori dici posse & eidem simile. Quatenus enim inconcoctum adhuc est neque elaboratum, eatenus contrarium à contrario ali dicitur : Quatenus verò idem jam alteratum & immutatum est variis coctionibus : eatenus simile à simili nutrirī est intelligendum. 2. de an. c. 4.

XIV.

Sensitiva sequitur animæ facultas. καὶ ἢ ἢ αἰσθησις τοῖς ζῴοις ἀπ' ἀρχῆς πρώτως, id est, secundum quam sensus animatibus inest primò : ἢ ἢ αἰσθησις ἐπὶ τὸ δευτερόν τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν, αἰσθησις ἢ ἢ, id est, sensus verò est id, quod vim habet recipiendi formæ seu species sensibiles sine materia. 2. de an. c. 5. & ib. 12.

XV.

Estq; sensus omnis vel Externus vel Internus.

§ § §

Exter-

Externi sensus sunt 5: 1. ὄψις, id est visus. 2. ἀκοή, Auditus. 3. ὀσμή, Odoratus. 4. γούσις, gustus, 5. ἅψις, id est, Tactus. Et hi quidem omnes in iis animantibus, quæ non sunt imperfecta, nec mutila aut manca reperiuntur: in quibus sanè semper verus est sensus circa ea, quæ sunt proprii ejusdem judicii: ubi verò res, quæ sensum vehementer mover, incidit, tunc munere suo minùs rectè fungì potest iste sensus. 2. de an. 5. 6. 4. de hist. anim. 8. 3. de anim. 1. 3. 4.

XVI.

In omni autem sensu 4. in primis benè consideranda fuerint, duo scilicet respectu animalis sensu præditi: & duo respectu objecti sensilis: & in animali quidem ἡ ὁργανὸν τοῦ αἰσθητικοῦ ἔστι δυνάμις πνευματικὴ id est, instrumentum & spiritus nervo inclusus: In objecto autem ἡ εἰδὼς ἢ ἡ μορφή, id est, species sensilis & medium.

XVII.

Merito autem de visu sensuum Nobilissimo primò dixerimus, qui multas sanè ac varias distinctiones rerum explicat, idè; ex eo, quod omnia corpora colore sint perfusa; quin hoc ipso sensu ea, quæ sunt omnium communia sensilia maximè percipiuntur: Communia autem appello, in primis quinque; hæc: 1. Figuram. 2. Magnitudinem. 3. Motum. 4. Statum. 5. Numerum. Est quæ visus auditu acrior, & in judicio quoq; tactu longè acrior. 1. de sens. & sensil. c. 1. 1. Metaph. 1. 2. Meteor. 8. libr. de Insom. c. 2.

XVIII.

Objectum visus est ἡ χρομὰς, color, qui est rei per lucidam in certo & terminato corpore extremitas (ἡ ἀγρῶσις ἀκτῶν ἐν τῷ αἰσθητικῷ). 1. de sens. & sensil. 1. 3.

XIX.

Medium autem visus est ἡ ἀγρῶσις, i. e. perspicuum;

cum. *Διφωτός ἢ λίγος, ὁ ἐστὶν ὁρατός, ὅταν ᾖ αὐτὸς ὁρατός, ὡς ἀπλῶς εἶπεν, ἀλλὰ δι' ἀλλοτρίον χρῶμα: τοῦτον ἢ ἐστὶν ὁρατός καὶ ὕδαρ καὶ πολλὰ τῶν στερεῶν, id est, Perspicuum illud voco, quod visibile quidem est, non per se tamen simpliciter loquendo visibile: sed per alienum colorem: Estq; tale perspicuum aër, aqua, & multa etiam corpora solida. 3. de An. 12.*

XX.

Hæc ipsa autem nec per se visibilia sunt nec perspicua per se & simpliciter, nisi aliud iisdem adsit, quod actu eadem reddat talia, idque ipsum est τὸ φῶς, id est, Lumen. φῶς γὰρ ἐστὶν ἡ τῆς ἀόρατης ἑξ ἀφωτός, ἢ Διφωτός, id est, Lumen est actus perspicui, quatenus perspicuum.

XXI.

Organum verò visus est ipse oculus & imprimis quidem humor oculi crystallinus species visibiles per nervum opticum recipiens & ad sensum communem, in quo sensuale de re visibili iudicium absolvitur & completur, deferens.

XXII.

Spiritus verò ad videndum requisitus in nervo optico contentus vehitur, qui pro ut variatur: ita visus quoque ipse variat. Etenim in quibus spiritus iste visivus multus est remota & propinqua videntur & quidem vel distinctè ac perfectè, si idem clarus & subtilis: vel indistinctè & minùs clarè, si multus & turbidus, adeoque crassus: In quibus verò paucus ipse reperitur, si pauca remota, non videntur; & in quibus quidem paucus ille est, simulque clarus, si propinqua quidem distinctè intuentur, & perfectè: Minùs autem remota, in quibus verò paucus & turbidus est & crassus, ea nec remota videntur, nec perfectè discernunt, visibilia & proxima seu propiora.

Fit itaque visio non ἐκπομπῆ· ἀλλ' εἰσπομπῆ καὶ εἰσδοχῆ, id est, non emissione: sed immisione & receptione, intus nimirum species ab objecto visibili productas in oculi humorem crystallinum suscipiendo, idque secundum opticos in modum Pyramidis, non quidem propriè: sed superficialiter & imperfectè sic dictæ, cujus conus in oculo esse concipitur; basis verò ipsa in objecto visibili.

XXIV.

Post visum sequitur ἡ ἀκοή, id est, auditus, de quo illud notari potest Philosophi elogium, quod aliena quidem vi, ad discendum & percipiendum aliquid, maximum afferat adjumentum: datusque dicitur esse animalibus à natura, ut aliquid sibi ipsa significant:

XXV.

Objectum Auditus est ὁ ψόφος, id est, sonus. Ἐστὶ δ' ὁ ψόφος κίνησις τῆς ἀναμυρίας κινηθείσας ἐν τρεῖσι τέτραις, ὡς περὶ τὰ δάκτυλα ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν λαίων, ὅταν πρὸς κρέξι, id est, Tonus est motus ejus, quod moveri potest, ad eum quidem motum, quo illa, quæ jacta resiliunt à lævibus corporibus cum quis ea pulsit. 2. de an. 8.

XXVI.

Habet autem motus in sese suas certas species, quarum primariæ sunt: ἡχώ καὶ φωνή, id est, Echo & vox. Ἡχώ δ' γίνεται, ὅταν ἀπὸ τῆς ἀέρος εἰς τοὺς τοίχους, ἀπὸ τῆς ἀέρος, τὸ διορίσται καὶ κωλύσται ἡ ἀέρος πάλιν, ὅταν ἀπὸ τῆς ἀέρος, ὡς περὶ τὸ φωνή, id est, Fit autem Echo, quando aër unus factus, ob vas vel locum, qui cum ipsum terminavit, dissolviturque prohibuit, inde ceu pila repulsus resilit: τοῖσι δ' αἰεὶ γίνεται ἡχώ· ἀλλ' ἢ στα-

ἡ σιφής: Echo licet semper fieri videatur; non tamen semper clarè exauditur.

XXVII.

Ἡ ἤ φωνή ψοφός τις ἐστὶν ἐν ψυχῇ: Estque vel σημα-
πικός, vel ἀσηματικός σηματικός γὰρ τις ψοφός ἐστὶν ἡ φωνή,
ἡ δὲ τὴν ψυχὴν ἢ ἀσπνεορρὸν ἀείρει, ὑπὸ τῆς ἐν τέτοις
ταῖς μορφαῖς ψυχῆς πρὸς τὴν καλυμμένην ἀρτήρειαν: Vox est
sonus animantium siquidem sonus est significati-
vus per ac propter ictum aëris respiratione attracti,
qui quidem ab anima eo in loco, eamque circa
partem fit, ubi arteria situatur.

XXVIII.

Medium autem soni & ejus quidem clarè perci-
piendi ὁ αἴρ ἐστὶν, id est, aër est. Minus enim clarè
etiam aqua statuitur, ut puta, sub qua pisces audire
nemo inficiabitur cum Philosopho, sicut nec uri-
natores, qui res in mari submersas expiscantur.
Ibid.

XXIX.

Organum proximum est ὁ αἴρ συμφυτὸς aër in-
genitus, duribusque intimè inclusus, utque Phi-
losophus loquitur, 2. de an. c. 8. ὁ δὲ ἐν ταῖς αἰσὶν ἐγκο-
τακθὲ δόμηνται, id est, qui inquilinus est aurium: &
is quidem per se ἀκίνητος καὶ ἀψοφός, immobilis &
soni expers: omnes tamen sonorum species ac dif-
ferentias recipiens: qui si interdum moveri inci-
pit, aurium tinnitus oritur, ipsaque ἀκυστικὴ δια-
μεισ perturbatur: Et in organo per nervum ἀκυστικόν
duos in ramos versus duas aures divisum, soni con-
cipiuntur, indeque ad sensum communem, ubi
completum de iisdem judicium absolvitur, depor-
tantur. 2. de an. 8.

XXX.

Sequitur αἰεὶ ὀσφρητικός, id est, de Odoratu.

ggg 3

ἢ ρδ

ἢν μὲρ αἰσθητικὸν ἐστὶν ἐν τῷ ἀκροῦσι· ἀλλὰ χεῖρα πολλῶν τῶν ζώων. φαύλως γὰρ αἰσθάνεται ὁ μῦς καὶ ἕδενος αἰσθάνεται τῶν ὀσφρευτῶν, αἰσθάνεται λυπηρῶν, ἢ ἕδενος, ὅταν ὄντω ἀκροῦσι καὶ αἰσθάνεται. Quem quidem sensum minus exquisitum habemus. Sed multò, quam plurima animantia, deteriore.

Homo enim obtusius odorem percipit & nihil quidem odorabile sentit absque molestia vel jucunditate, minus scilicet exquisitè olfactus organo constituto: ἐστὶ δὲ ὀσφρευτικὸν ἢ ὀσφρευτικὸν αἰσθητικὸν καὶ δυσώδους καὶ αἰσθάνεται, id est, olfactus est sensus objecti odorabilis sive malè, sive bonè olentis. 2. de anim. 9.

XXXI.

Objectum olfactus est ἡ ὀσμή, id est, odor. ἐστὶ δὲ ὀσμή ἐν τῷ ἕδασι ἢ ἐν γῆρι καὶ ξηρῶν, id est, odor est in humido saporis siccæ affectio. 1. de sens. & sens. 5.

XXXII.

Medium olfactus est aer & aqua. Ἐστὶ γὰρ καὶ ἡ ὀσφρευτικὸν ἀεὶ καὶ ἡ ὕδατος; siquidem olfactus per medium omnino fit aut aërem aut aquam. Ibid.

XXXIII.

Τὰ αἰσθητικὰ τῆς ὀσφρευτικῆς, id est, organum olfactus est sanè in homine, cerebro valde propinquum, & quidem duæ in fine carunculae, quæ ipsæ per inspirationem quidem quasi hiantes aperiuntur, per respirationem verò dimituntur & contrahuntur. Efficitur enim sensus olfaciendi per respirationem in iis, quæ nares habent. Unde & ea animalia, quorum nares longius porrectæ sunt, ut catulorum Laciniorum, olfactu in primis valent. 2. de an. c. 9. 2. de part. an. 10. 5. de gen. an. 2.

Hinc

XXXIV.

Hinc *γῆσος*, id est, Gustus subit, qui est sensus, quo res, quæ sub tactum cadunt, & quæ alunt, inter noscuntur, estque in nobis acrior, quod tactus sit quidam, qui ipse in homine acerrimus est & exquisitissimus. 3. de an. c. 12. 2. de an. 9.

XXXV.

Objectum gustus est *ὁ χυμῶς*, id est, sapor, qui affectio illa est, quæ à siccitate in humido gignitur, quadam commutatione efficiens, ut gustus, qui potentia est actu & re ipsa sit atque fiat. lib. de sens. & sens. c. 4.

XXXVI.

Medium aliquod inter objectum sapidum & organum, nullum peculiare intercedit, siquidem sapor non est, nisi in suo subjecto materiali & corporeo: Organum autem gustus est *ἡ γλῶττις*, lingua & ea quidem sic disposita, ut actu quidem humore sapido imbuta non sit, humectari tamen ita saporemque recipere possit. *Σημεῖον ἧ, τὸ μόνον κατὰ τὴν εὐρίαν ἔσταν τὴν γλῶττιν ἀπὸ τοῦ αἵματος ἢ ὑδατος*, id est, Eius rei signum exinde liquet, quod neque lingua prorsus sicca: neque valde humida gustum probe percipere valeat. 2. de an. c. 10.

XXXVII.

Περὶ ἧ ἀπειρίας καὶ ἀφῆς οὐκ ἔστι λόγος. De tangibili & tactu denique dicendum: quo ipso omnia sanè animantia prædita sunt, ita quidem, ut cum sine aliis sensibus tactus adesse possit; sine tamen tactu nullus alius sensus existere possit; Cumque cæteris sensibus à bestiis longè multumque superemur: tactus tamen iudicium in nobis, quàm plerisque aliis, acrius est & exquisitius. 2. de anim. 11. & ib. c. 2. 3. 9.

Objectum tactus est qualitas tangibilis, vel quidem illa prima, ut caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas: vel secunda, ut gravitas levitas, molli-
tates, durities, raritas, densitas &c.

XXXIX.

Medium tactus habet *αὐτὸ ἀλλότριον ἀλλὰ συμφυῆς*, id est, conjunctum & connaturale, nempe carnem ipsam vel analogum carni seu proportionem quadam ei correspondens, unde piscibus tactus rectè etiam fieri dicitur.

XL.

Organum tactus non est caro: quippe objectum organo impositum non sentitur. Carni autem objectum tactile superpositum, ab eodem sanè percipitur: Non igitur caro ipsa est tactus organum: sed quiddam in carne interius, scilicet nervorum substantia, per totum corpus ad formam retis undique dispersa, & velut ramificata, in qua spiritus animalis contentus vehitur ac per corpus deportatur.

XLI.

Atque hæc quidem de sensibus externis. Inter nos autem binos tantùm Philosophus assignat, scilicet *τὴν νόστον*, id est, sensum communem, qui Galeno *ψυχὴ ἀσθητικὴ*, Hippocrati in aph. *Γνώμη* dicitur: & *ἡ φαντασία*, id est, Imaginatio, sub qua etiam *ἡ μνήμη καὶ ἡ εἰσέμνησις*, id est, Memoria & recordatio continetur inclusa. 3. de an. c. I.

Sensus

XLII.

Sensus igitur communis ἐστὶν ἐνέργεια ἢ ὑποκειμένη αἰσθητὴ ὑπάρχουσα ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ, ἢ αἰσθητηρίῳ, καὶ κρῖνεται τὰς ἢ ὑποκειμένης αἰσθητῆς διαφορᾶς, id est, Est actus objecti sensibilis, qui in sensorio ipso, quatenus est sensorium, inexistit, & ejusdem objecti sensibilis differentias dijudicat. 3. de an. c. 2.

XLIII.

Ἡ δὲ Φαντασία ἐστὶ δυνάμις, καθ' ἣν λέγεται Φαντασμοὶ ἢ ἡμῖν ἰδέσθαι καὶ μὴ, ἢ π κατὰ μεταφορὰν λέγεται, id est, Imaginatio est facultas, secundum quam phantasma nobis aliquid fieri dicimus, quod tamen non inest eo nomine, quo ipso per metaphoram appellatur: vel ut alio modo Philosophus definit: ἐστὶ κίνησις ὑπὸ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἐνεργείας γινώσκουσας, id est, Est motus à sensu actuali introductus. 3. de anim. 3.

XLIV.

Differt enim Phantasia à communi sensu, quòd hic, cum veluti centrum sit omnium sensuum exteriorum, utputa, in quo omnium sensuum, judicium quæ & distinctio absolvitur, præsentium objecto sensibili vigeat, eoquæ remoto, ut cæteri sensus exteriores, desinat. Phantasia verò ab objectorum sensuum formis in animo relictis, etiam absentium excitetur.

XLV.

Ἡ μνήμη ἐστὶν ἐξὸς Φαντασμοῦ, ὡς εἰκότ', ἢ Φαντασμοῦ ἐν τῷ πρώτῳ αἰσθητικῷ, id est, Memoria est

SSS

habi.

habitus visorum confirmatus, quatenus imago sunt illius rei, cujus phantasma seu visum in primo sensorio inexistit: Hoc est, ut paulò planius declaremus: Est facultas primæ animæ, sentientis partis, qua rerum imagines, cultâ Phantasia vel imaginatione conceptæ conservantur, absentesq; repetuntur. Arist. de Mem. & Rem. c. 1.

XLVI.

Ἀνάμνησις δὲ κίνησις, ἢ πρὶ φωνῶν γινώσκαι μὲν, ἰδ. est, Recordatio vel reminiscencia est motus, qui cum discursu fit, alius post alium scilicet motum.

XLVII.

Differunt igitur memoria & recordatio, causarum imprimis ratione. Et 1. quidem causa efficiente: Quia memoria actio quædam est, ab animæ potentiâ sensitivâ productâ. Recordatio verò proximè ab anima rationali dependet. Neq; enim fit sine discursu. ἀπολογισμὸς ἔστι γινώσκαι, lib. de Mem. & Rem. c. 2.

XLVIII.

2. Materiâ circa quam, quia Memoria est phantasmatum præsentium à rebus & objectis jam præteritis abstractiorum ac retentorum. Recordatio verò est solorum præteritorum phantasmatum.

XLIX.

3. Materiâ in qua, id est, subiecto. Memoria enim non tantùm est in homine, sed in omnibus animatibus penè perfectioribus in quibus phantasma-

phantasmatum impressio fieri potest & quædam eorundem retentio. & ὅτι αἰὲς λογισμὸς, id est, Recordatio enim sine discursu esse nequit.

L.

4. Formâ & modo: Memoria enim consistit in ipso impressionis actu, dum scilicet phantasmata ita retinentur, ut integra maneant, & quandoque lubuerit, perspicui actu valeant. Recordatio autem talem phantasmatum retentionem insequitur, ita ut postquam corrupta aliquatenus est impressio, recordatio ex relictis quibusdam vestigiis eadem, vel etiam syllogistica quadam consequentia his coherentia revocet & restituat.

L I.

5. Finali causâ: Memoria enim pro rerum præteritarum præsentibus phantasmata custodiendis à natura constituitur; Recordatio verò, si illa aliquando labefactetur retentio, eandem recolligit & reformat.

L I I.

Atque hætenus quidem de sensibus tam externis, quàm internis, cui doctrinæ pauca subjungimus de Somno ac Vigilia. Etenim ὁ ὕπνος καὶ οἷον διαρπὸς τῆς αἰσθητικῆς ἐστίν, id est, Somnus est quædam motus privatio, & velut vinculum sensus. Vigilia verò οἷον λύσις καὶ αἴσθησις τῆς αἰσθητικῆς, id est, Est velut solutio & remissio ejusdem sensus. libr. de Somno. & Vigilia. cap. I.

Sedes

Sedes autem somni prima ac principalis est sensus communis, quo per somnum, ceu vinculum, ligato, omnes etiam exteriores sensus, quorum commune velut centrum ipse exilit, ligantur & detinentur, idque pro requiete & salute animantium. **¶** c. 2.

LIV.

Quo respectu somnum definire Philosophus hoc modo voluit: ὅπνός ἐστι κατάληψις τῶν αἰσθητικῶν πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἀνεργεῖν, ἐξ ἀναγκῆς ἡσυχίας, id est, Somnus est vinculum ac retentio primi sensorii, ita ne possit agere, eaque ex necessitate pro salute & requiete animantium: ἡ δὲ τῶν ἐναντιανιπίτημη ἢ αὐτῆ, id est, Contrariorum verò quælia sunt vigilia & somnus, eadem est scientia. l. de Somn. & Vigil. 3.

LV.

Ἰπνὸς καὶ νύσταγμα differunt, ut ἐξ ἑστὸς καὶ ἀφῆστος. Est enim hic somnus interruptus. Unde & Lat. Dormitationem dicunt. Somni finis est instrumentorum quies atque etiam instauratio, reductis ac retractis spiritibus ad fontem suum. Scaliger. 3. de Plant. pag. 43.

LVI.

In somno sæpè obtingunt τὰ ἐνύπνια, id est, In-somnia: seu τὰ ἐν τῷ ὄπνῳ φαινόμενα, τὸ δὲ τῆς κινήσεως τῶν αἰσθητικῶν, ὅταν ἐν τῷ καθύπνῳ ἢ, ἢ καθύπνῳ, id est, somnium est visa imago, quæ sit à sensuum motu in animali dormiente, quatenus dormit. l. de Inf. c. 3.

Divi-

LVII.

Divinatio autem ex insomnijs, à quibus & quomodo accommodatissimè possit fieri, unico axioma præclare Philosophus edocuit: *πρηνέστατος*, inquit, *κερτής τῶν ἀνυπνίων ἐστίν, ὅστις διώσεται τὰς ἐμφανόπλους παρῶν*, id est, artificiosissimus insomniorum interpret atque iudex est ille, qui rerum similitudines seu imagines perspicere potest. Aristotel. de Div. ex Insomnijs. Cardanus. lib. 4. Insomniorum Artemidori.

LVIII.

Sequitur de Anima intellectiva, quæ *μείζων ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ἢ γνώσεως ἢ ψυχῆς καὶ φρονέως*, id est, Est pars animæ, qua eadem cognoscit & sapit. 3. de an. 4.

LIX.

Estque soli homini propria. *Τὰ γὰρ ἄλλα τοῖς ζωοῦσις ζῆ καὶ μνήμεις· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων γῆ καὶ τέχνη καὶ λογισμῆς*, id est, Animantia enim alia imaginationibus & memoria vivunt prædita. solum autem hominum genus & arte & ratiocinatione seu discursu. 1. Metaph. 1.

LX.

Licet autem intellectus variè ab interpretibus afferantur distinctiones: tamen ex Philosopho imprimis *δοξατορία* illa nobis petitur: quâ alius est Patiens, alius agens. Patiens Philosopho definitur: *τὸ πᾶσι γίνεσθαι*, id est, quatenus omnia fieri potest. *Ἐστὶ γὰρ τὸ νοεῖν, ὡς περὶ τὸ ἀιδᾶσθαι*, id est, Intelligere enim velut sentire se habet. Et sentire est pati. Ideoque etiam aliquid, quod ab ob-

jecto intelligibili patiat, dabitur. 3. de anim. 4.
2. de anim. 5.

LXI.

Sunt autem Patientis intellectus hęc quædam
considerandæ affectiones, eæque vel comunes
sensui etiam convenientes, scilicet tres: vel soli in-
tellectui propriæ, totidem numero. 3. de an. 4.

LXII.

Prima igitur conditio sensui & intellectui com-
munis est; ἀπαθείς ἐναρ, id est, Passionem non
habere: talem autem intelligo hic passionem in-
primis, quæ est εἰς φθορὰν, id est, ad corruptionem in-
vergens. Non verò illam, quæ πωτερία μάλλον ἐστὶ
διωκέσθαι ὄν, id est, Eius, quod Potentia est, actu-
alis conservatio. 2. de anim. 5.

LXIII.

Ubi tamen notabis discrepantiam quandam
hujus etiam conditionis respectu inter sensum &
intellectum sese offerre rectius attendentibus. Ete-
nim aliqua sanè ratione sensus passioni est obno-
xius: ita ut lædatur & corrumpatur, non quidem
sui ipsius ratione & respectu: sed organi seu in-
strumenti πᾶσι ἢ ἀποθηκῆ ἢ παρεβολῆ ἀναρχῆ ἢ
ἀποθηκῆ, id est, Objectum sensibile nimium ex-
cellens instrumentum sensus corrumpit. Intelle-
ctus verò nullo prorsus modo lædi potest. quin imò
quo excellentiora sunt objecta, eò ab iisdem mar-
gis confirmatur, expeditiorque & habilior reddi-
tur. 3. de anim. 13.

Secun-

LXIV.

Secunda conditio est, *δεκτικὸν εἶναι τῆς εἰδὸς*, id est, Idoneum esse ad recipiendam speciem, licet actu minimè ullam habeat: Quo 3. accedit communis conditio, *διωάρη εἶναι τὸ εἶδ^ο*, id est, Ipsam speciem in potentia esse. 3. de an. 4.

LXV.

1. Propria conditio intellectus passibilis est, *ὅτι ἀμιγής ἐστ*, id est, Intellectus speciebus intelligibilibus non est commistus. Quinippe recipientis a natura recipiendi denudatum esse oportet.

LXVI.

2. Conditio est, *ὅτι ἀόργανός ἐστ*, id est, corporeum operandi organum seu instrumentum intellectus nullum habet.

LXVII.

3. Secundum quam Intellectus est *τόπος τῶν εἰδῶν*, id est, Locus seu hospitium specierum intelligibilium, vim in se obtinens recipiendi intelligibilia. Prout enim locus locatum recipit: Ita quoque Intellectus species entium intelligibilium recipit.

LXVIII.

Jam ad Intellectum Agentem, quem dari oportere & concedi sic cum Aristotele probamus. Quia quodcumque modo est in potentia, modò in Actu in eo semper duo reperiuntur, quorum alterum est *ἄλλ^ο* seu tale quid, quod actu quidem nihil

nihil est: fieri tamen illa omnia potest, quæ erat
 ἐν δυναμει, id est, potentialiter. Alterum verò est
 ἡ αἴτιον ποικιλῶν, id est, causa actuans seu in actum
 produçens, quam Aristotel. definit τὸ πρῶτον ποιεῖν,
 id est, Quatenus omnia illa efficit. Anima igitur
 humana seu intellectiva, cum & ipsa sic sese habe-
 at, has duas in sese Ἀξ. Ποικιλῶν, id est differentias con-
 tinebit. Atque ita ut patiens, sic agens necessario
 dabitur intellectus. l. 3. c. 5.

LXIX.

Dicitur autem Intellectus Agens Potentia illa
 cognoscitiva, quæ & Phantasmata & intellectum
 patientem illuminat, id est, Quæ species intelli-
 gibiles à phantasmatis suo munere abstractas in-
 tellectui patienti offert cognoscendas ac judican-
 das. 3. de anim. 5.

LXX.

E quibus perspicuum illud esse potest, Unum
 esse atque eundem planè re ipsa intellectum, sola-
 que diversi respectus ratione ita distingui: Etenim
 quatenus illuminat phantasmata, id est, Species in
 Phantasia impressas ab accidentibus & materiali-
 bus circumstantiis abstrahit. purificatque & ful-
 gore suo spiritali imbuit, eatenus Agens dicitur:
 Quatenus verò species intelligibiles sic abstractas
 & adornatas dijudicat & inter sese confert, retinet-
 que, vel ut brevius dicam, quatenus subjectum
 est specierum intelligibilium, receptivum ac con-
 servativum, eatenus patiens nominatur.

LXXI.

Hanc contra Zabarellam genuinam inprimis &
 verissi-

verissimam Aristoteles de Agente & Patiente Intellectu sententiam esse statuo: quippè cum *ἄφω-
τος ἐστὶ τῆ ψυχῆ*, id est, differentias tantum in anima
rationali expressè nominet. Neque certè, ut Zabarella vult, de externo agente Philosophus ibi
loquitur: sed de Agente & Patiente Naturali, ac
propterea interno. Quin etiam ratio evidens id
monstrat & ostendit, Externum Agens ad Intel-
lectionem minimè requiri, cum intelligere sit ἐκ
αὐτοῦ, ὅθεν βέληται, id est, In ipso quodcumque
voluerit. 2. de an. 2. 3. de an. 5.

LXXII.

Proprietates Intellectui Agenti 3. assignare
videtur Philosophus: quarum 1. est *ὅτι χωριστός
ἐστίν*, id est, Separabilis est à corpore ita, ut salvus
permanens & incorruptus ab eodem secedere
possit: quin imò separatus exinde verà demum
excellencia vigere coepit: *χωρισθὲς γὰρ ἐστὶ μόνον
τῆς ὀπρῆς ἐστίν*, Quando jam à corpore separatus fue-
rit, tum tandem ipsum, quod est, esse incipit;
καὶ ἀθάνατος καὶ αἰδιός. 3. de anim. 5.

LXXIII.

2. Proprietas, *ὅτι ἐπιδήσις ἐστίν*, id est, Passionem
non subit. Idque non tantum ea ratione, qua
etiam Intellectus Patiens *ἐπιδήσις* dicitur: sed con-
tra quoque cum ipsum; quia scilicet ut Patiens, ni-
hil Agens in sese Intellectus recepat: Quod ve-
rum esse exinde patet. Το γὰρ *ἐπιδέχεται αὐτὴ ἐπιέργεια*
ἀλλὰ τῆ δυνάμεως λέγεται, id est, Recipere non de
Actu: sed tantum de Potentia dicitur: Agens au-
tem Intellectus *τῆ ὕλης ἐστὶν ἐπιέργεια*, id est, per
h h h suam

suam Essentiam est in Actu, seu forma actualis effectiva. 3. de an. c. 5.

LXXIV.

3. Proprietas, ὅτι ἀμύγῃς ἐστίν, & id quidem potiore longè & excellentiore ratione & causâ hie Agenti tribui Intellectui, quàm antea Patienti. Ἀεὶ γὼ πρῶτον τοῦ πνεύματος ἔπαυον, id est, Semper enim excellentius est id, quod agit, quàm quod patitur. 3. de anim. 5.

LXXV.

Objectum Intellectus τὸ νοητὸν ἐστίν, id est, Species intelligibilis: ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς αἰσθητοῖς τὸ νοητὸν ἐστίν, id est, In sensibilibus Ipsa intelligibilia fundata sunt, ita ut Intellectus sine sensu universalis non recipiat, adeoque is, qui non sentit, nihil discat aut intelligat. 3. de an. 8.

LXXVI.

Actio verò ipsa Intellectus, quæ scilicet exuriusque Agentis & Patientis συνδιαστροφή, id est, conjunctione seu congressu emanat, ac perficitur est ἡ νόησις, id est, quam Philosoph. mentis θεωσις, id est, Usus esse dicit. ὡσαύτως ἡ θεωσις τῆς ὀψείας ἐστὶν θεωσις, id est, Ut visio visus est ipse usus seu facultatis visivæ. 3. de anim. 6. & lib. de Somno & Vigil.

LXXVII.

Illâ autem νόησις duplex est: Una quidem ἡ τῶν αἰσθητῶν

ἀδιαιρέτων νόησις, quam apprehensionem simplicium vocant communes interpretes, Averroës formalem nuncupat, Scaliger Animæ passionem appellat, illam scilicet animæ intellectivæ facultatem, qua νοήματα τὰ ἀδιαιρέτα, id est, Simples ac nudæ species intelligibiles seorsim ac simpliciter percipiuntur: altera est σιωπῆσις & διαίρεσις, quam compositam vulgò nuncupant, Averroës πῆσις, id est, fidem: Scaliger Animæ actionem nominat, estque illa ejusdem facultas, qua νοήματα τὰ διαίρετα, id est, Conceptus rerum distincti invicem ita componuntur vel dividuntur, ut veritatem aut falsitatem includant, unde ρ: λογισμὸς καὶ ἀλόγισμος, id est, Ratiocinatio & discursus. 3. de anim. cap. 6.

LXXVIII.

Porrò & intellectus illa non est prætereunda distinctio, qua alium θεωρητικόν, id est, Speculativum: alium πρακτικόν, id est, Activum, seu ποιητικόν, id est, Effectivum esse dicimus eaque ab Objecto & modo considerandi assignata: Alia enim Objecta Intellectualia tantum quatenus vera vel falsa sunt, concipiuntur, circa quæ occupatus intellectus, θεωρητικὸς dicitur: alia verò etiam bonum vel malum includunt, circa quæ appetenda vel fugienda qui versatur intellectus, πρακτικὸς nuncupatur. 3. de anim. 7.

LXXIX.

Pertinetque huc etiam illa vulgatissima animæ divisio, in Intellectum scilicet & Voluntatem, quæ ipsa Voluntas respectu boni & mali ita propriè & tantum

h h h z

tantum

tantum in homine appellatur: quippe sicuti cognitionem sensualem quædam ad objectum propensio insequitur, quam *ὀρεξις* nuncupant, id est, Appetitum: Ita quoque ad Intellectum quædam propensio in homine rationalis sequitur, quæ propriè *βέλησις*, id est, Voluntas appellatur. 3. de anim. 7. 1. Ethic. ult.

LXXX.

Quæ appetitus & Voluntatis consideratio nos quoque hinc ad *δυναμὴν τὴν κατὰ ἔργον κινήτικὴν*, id est, ad facultatem animæ loco-motivam digredi jubet, quam tamen à sensitiva & intellectiva, aliam esse peculiarem minimè, statuimus: sed sensitivam potiùs & intellectivam consequi asserimus. 3. de anim. 9.

LXXXI.

Est enim locomotiva facultas illa, quæ membra in corpore animato officialia secundum locum movet, ad excipiendum bonum malumque, fugiendam.

LXXXII.

Ut igitur in omni motu: sic hic quoque 3. in primis consideranda fuerint: 1. τὸ κινῆν. Ipsum Movens. 2. τὸ κινέμενον, id est, quod movetur, & 3. τὸ ὄργανον, id est, per quod movetur.

LXXXIII.

Movens ergo causa aut remotior est, Ipsum scilicet bonum

bonum Activum extra appetitum, idque vel verum vel apprensibile bonum: aut propria & proxima: *ἡ ἀρετὴ ἡγεμονία*, id est, Appetitus & Intellectus. Primum enim omnium objectum requiritur, ejusque cognitio, quam sequitur Intellectus vel Appetitus Locomotivam excitans. 3. de an. 3.

LXXXIV.

Ipsam autem quod movetur, est *ἡ ζῷον*, id est, Animal ad motum talem apte dispositum, moveturque per organa eo fine, legitime in eodem corpore animato, constituta. 3. de an. 10.

QUÆRITUR.

I.

An anima hominis sit ex radice, nec ne? A.

II.

An anima sit in toto tota & in qualibet ejus parte? A.

III.

An Sol, cum ab eodem animata generentur, animatus dici debeat, nec ne? N.

IV.

An anima hominis secundum Philosophum sit immortalis? Plato in Phæd. *ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἐστίν.*

V.

An exinde mortuorum resurrectio Philosophis cognita esse potuerit? N.

hh h 3

Aa

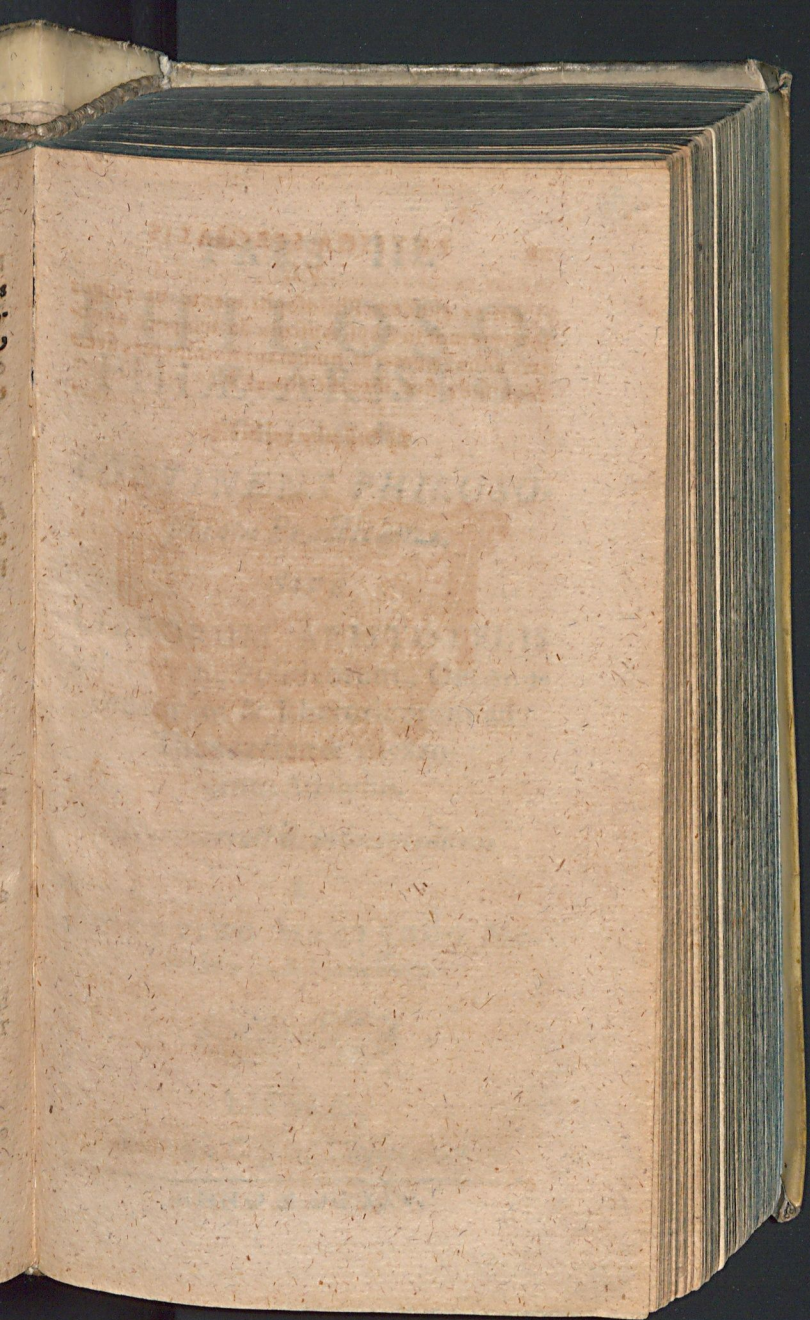

An ex ejusdem Philosophi mente ut vulgus
interpretum in Phys. Auscult. de tempore anno-
rat, anima numerus numerans nominetur, sive
exquisite: sive superficialiter? N.

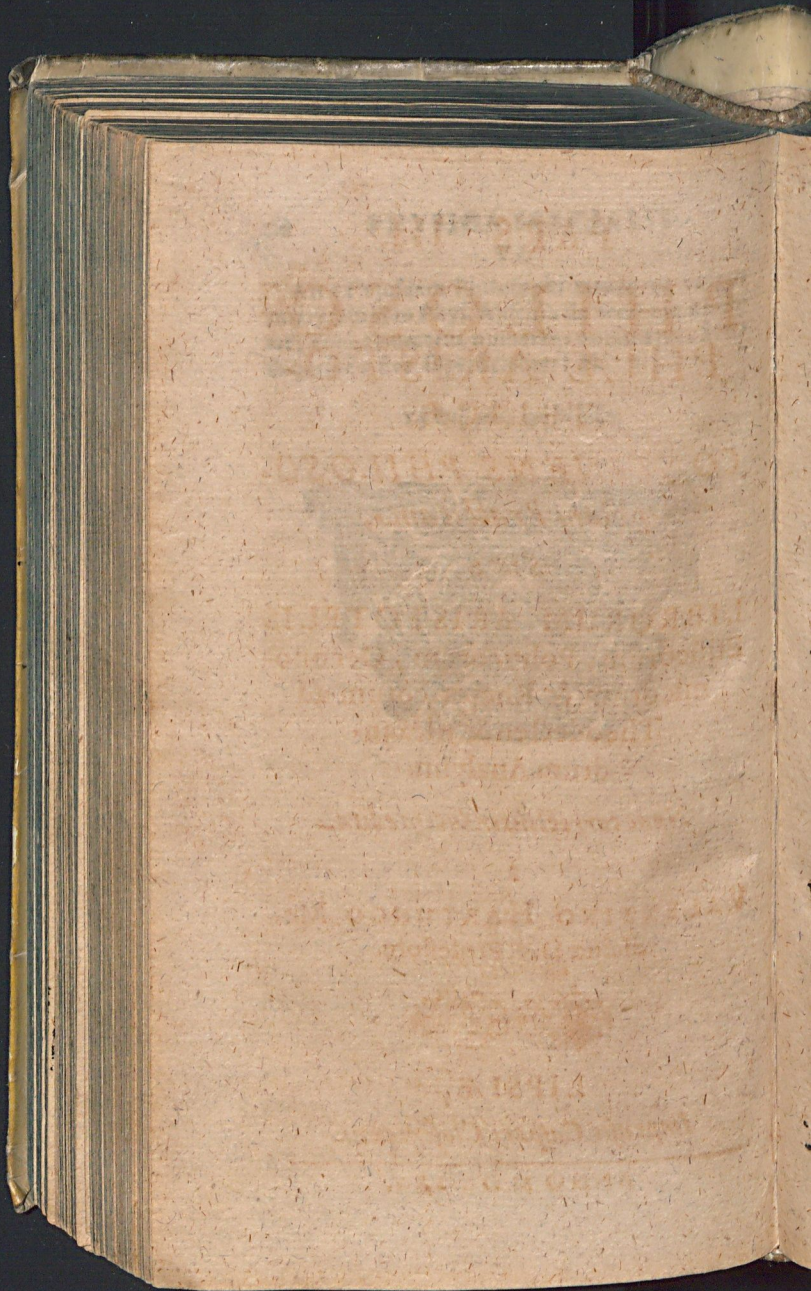
Τῆ ὀσιῶ μόνῃ καὶ ἐν δόξῃ.

Ung IV A 220

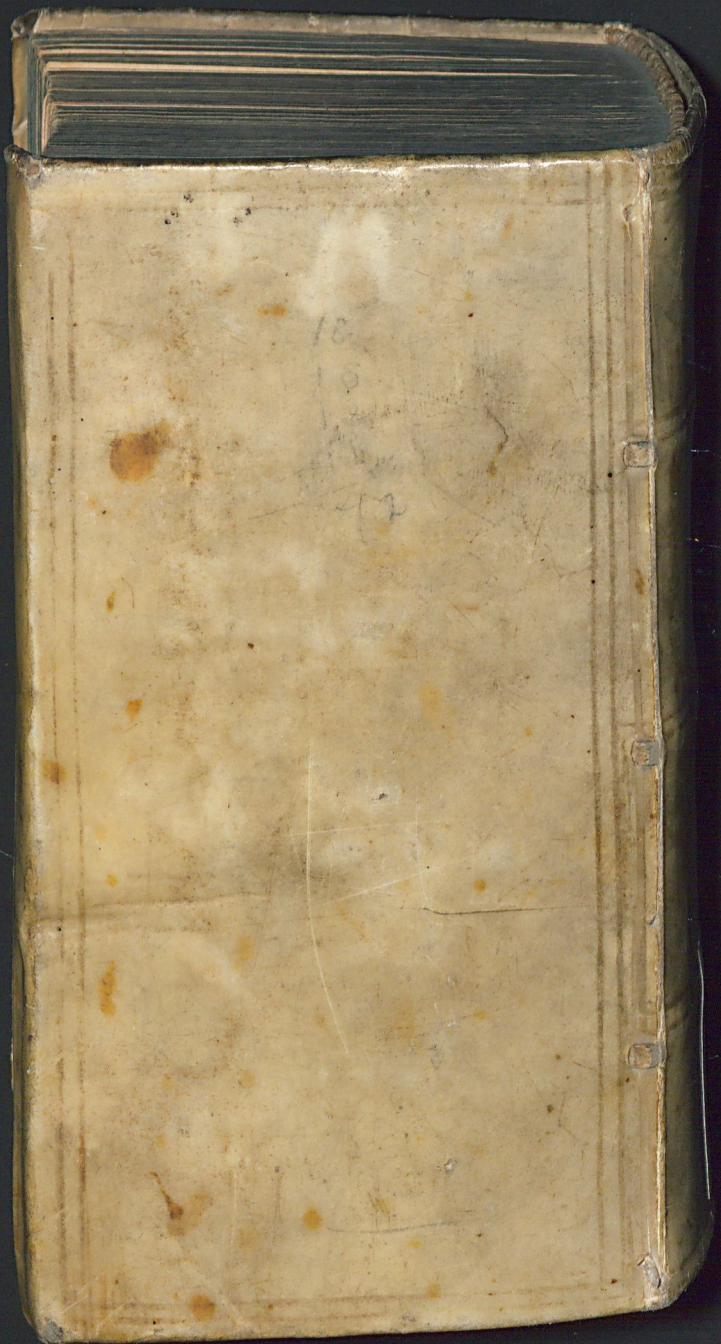
ULB Halle
003 128 660 3

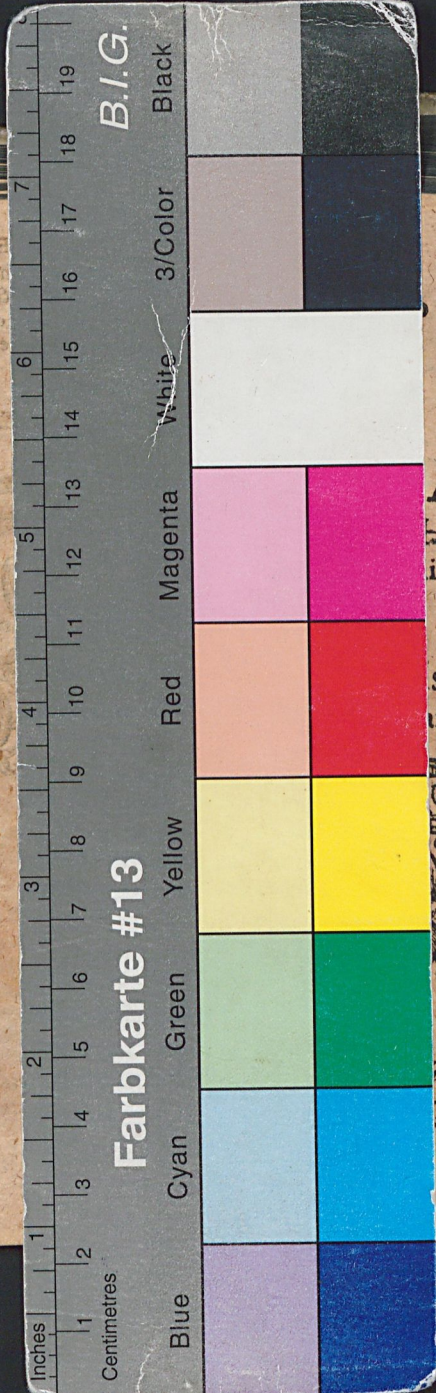
Sb.

7

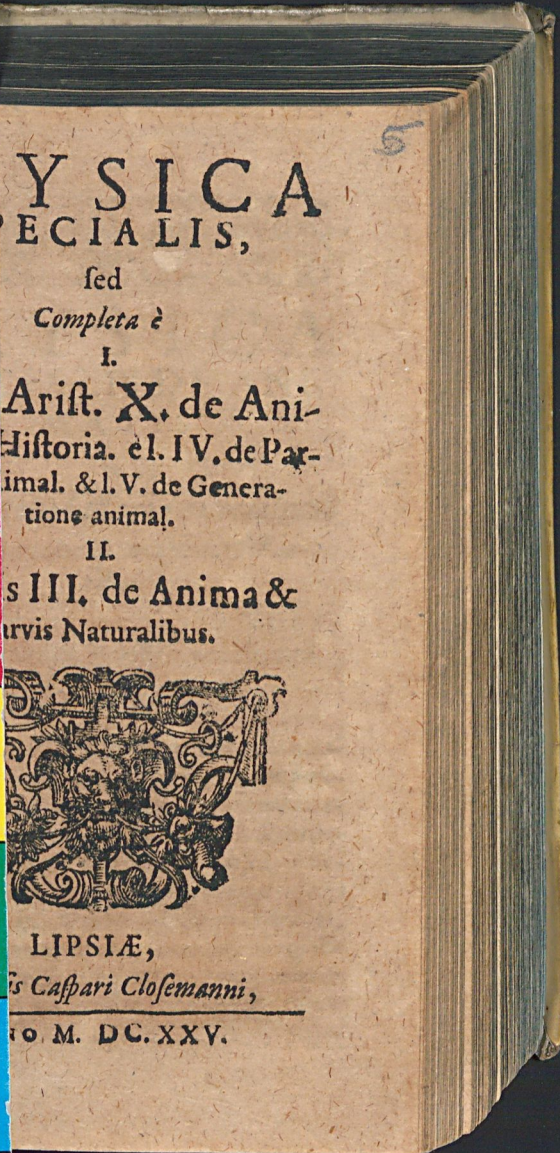

Farbkarte #13

B.I.G.

PHYSICA
SPECIALIS,

sed
Completa e
I.

Arist. X. de Ani-
mal. & l. IV. de Par-
tibus animal. & l. V. de Genera-
tione animal.

II.
Pars III. de Anima &
Nervis Naturalibus.

LIPSIÆ,
apud Caspari Clofemanni,
Anno M. DC. XXV.

